

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı

ANONİM ŞİRKETLERDE OY HAKKINA İLİŞKİN PAY SAHİPLERİ SÖZLEŞMELERİ

İlksen DUMAN

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2024

ANONİM ŞİRKETLERDE OY HAKKINA İLİŞKİN PAY SAHİPLERİ SÖZLEŞMELERİ

İlksen DUMAN

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2024

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan “**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**” kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir.
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.

...../...../.....

İlksen DUMAN

¹“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.**

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, **Dr. Öğretim yesi Elif Cemre HAZIROğLU** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

İlksen DUMAN

TEŐEKKÖR

Yüksek lisans eğitimi ve tez çalışmaya bilgi, birikim ve tecrübeleri ile katkıda bulunan değerli danışman hocam Dr. Öğretim Üyesi Elif Cemre HAZIROĞLU'na teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Maddi ve manevi destekleriyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan sevgili aileme şükranlarımı sunarım.

Zorlandığım her aşamada bana varlığı ile güç veren, sabrını ve sevgisini esirgemeyen değerli eşime teşekkür ederim.

ÖZET

DUMAN, İlksen, *Anonim Şirketlerde Oy Hakkına İlişkin Pay Sahipleri Sözleşmeleri*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2024.

Hukukumuzda anonim şirketler bakımından getirilen sınırlamalar ve şirket esas sözleşmesinin tescili ile kamuya açık olması, pay sahiplerinin kendi aralarında, üçüncü kişilerle veya şirketle olan ilişkilerini esas sözleşme dışındaki bir sözleşme ile düzenleme ihtiyacına sebep olmaktadır. Bu bağlamda pay sahipleri, pay sahipleri sözleşmesi olarak adlandırılan hukuki vasıtaya başvurmaktadır. Pay sahipleri sözleşmesi, pay sahiplerinin pay sahipliğinden doğan haklarının kullanımına veya şirkette sahip oldukları konumlarına dair tutumlarına ilişkin düzenlenebilmektedir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda açıkça düzenlenmeyen pay sahipleri sözleşmesi, borçlar hukuku kapsamında genel hükümlere tabi olmakla birlikte, yapısı ve bağlamı itibariyle şirketler hukukunu da ilgilendirmektedir.

Pay sahipleri sözleşmeleri kapsamında düzenlenen en önemli konulardan biri de pay sahiplerinin oy hakkıdır. Pay sahipleri, şirket yönetimine ve denetimine oy haklarını kullanarak katkı sağlarlar. Şirket genel kurulunda oy haklarını kullanan pay sahipleri, oy güçlerini belirli amaçlar doğrultusunda birleştirerek şirkette etkinlik kazanmak isteyebilirler. Bu kapsamda, kendi aralarında veya üçüncü kişilerle oy haklarına ilişkin pay sahipleri sözleşmeleri düzenleyerek amaçlarını gerçekleştirebilirler. Oy sözleşmeleri olarak da adlandırılan oy hakkına ilişkin pay sahipleri sözleşmeleri, pay sahiplerinin oy haklarını belli bir yönde kullanmak, kullanmamak veya çekimser kalmak üzere, kendi aralarında veya üçüncü kişilerle yaptıkları sözleşmelerdir. Söz konusu sözleşme oy hakkına ilişkin olarak ayrıca düzenlenebileceği gibi, genel olarak düzenlenmiş bir pay sahipleri sözleşmesi içinde oy hakkına ilişkin düzenlemelere de yer verilebilir.

Anahtar Sözcükler

Pay sahipleri sözleşmesi, esas sözleşme, oy hakkı, oy sözleşmesi

ABSTRACT

DUMAN, İlksen, *Shareholder Agreements Regarding Voting Rights in Joint Stock Companies*, Master's Thesis, Ankara, 2024.

The limitations imposed by our law in terms of joint stock companies and the fact that the articles of association of the company are open to the public with registration cause the need for shareholders to regulate their relations between themselves, with third parties, or with the company by a contract other than the articles of association. In this context, shareholders apply to the legal instrument called the shareholders' agreement. The shareholders' agreement may be issued regarding the use of shareholders' rights arising from share ownership or their attitudes regarding their positions in the company. The shareholders' agreement, which is not regulated under the Turkish Commercial Code No. 6102, is subject to the general provisions under the law of obligations, but also concerns the law of partnerships in terms of its structure and context.

One of the most important issues regulated within the scope of shareholders' agreements is the voting rights of shareholders. Shareholders contribute to the management and audit of the company by using their voting rights. Shareholders who exercise their voting rights at the company's general assembly may wish to gain effectiveness in the company by combining their voting power for certain purposes. In this context, shareholders may realize their certain purposes by arranging agreements regarding voting rights among themselves or with third parties. Shareholders' voting rights agreements, also called voting agreements, are agreements that shareholders make between themselves or with third parties in order to use, not use, or abstain from voting rights in a certain direction. Such an agreement may also be regulated in relation to voting rights, as well as regulations on voting rights may be included in a generally regulated shareholders' agreement.

Keywords

Shareholders agreement, association, voting rights, shareholders voting agreement

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	i
ETİK BEYAN.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	ix
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: ANONİM ŞİRKETLERDE OY HAKKI.....	4
1.1. GENEL OLARAK.....	4
1.2. OY HAKKININ HUKUKİ NİTELİĞİ.....	6
1.3. OY HAKKININ KAZANILMASI	10
1.4. OY HAKKININ ÖZELLİKLERİ	15
1.4.1. Genel Kurulda Kullanılması.....	15
1.4.2. Paya Bağlılığı	16
1.4.3. İtibari Değerle Orantılı Olarak Kullanılabilmesi.....	18
1.4.4. İmtiyaz Tanınabilmesi	19
1.4.5. Vazgeçilemez Hak ve Müktesep Hak Niteliği	21
1.5. OY HAKKINA İLİŞKİN SINIRLAMALAR	24
1.5.1. Kanuni Sınırlamalar.....	24
1.5.2. Esas Sözleşmesel Sınırlamalar	26
1.5.3. İradi Sınırlamalar	28
2. BÖLÜM: OY HAKKINA İLİŞKİN PAY SAHİPLERİ SÖZLEŞMELERİ	29
2.1. PAY SAHİPLERİ SÖZLEŞMELERİ	29
2.1.1. Tanımı, Tarafları ve İşlevleri.....	29
2.1.2. Hukuki Niteliği.....	34
2.1.3. Kapsamı	37
2.1.4. Sona Ermesi.....	39
2.1.5. Pay Sahipleri Sözleşmelerinin Geçersizlik Halleri.....	40

2.2.	OY HAKKINA İLİŞKİN PAY SAHİPLERİ SÖZLEŞMELERİ	45
2.2.1.	Genel Olarak.....	45
2.2.2.	Tanımı ve Özellikleri.....	47
2.2.3.	Hukuki Niteliği.....	49
2.2.4.	Türleri	51
2.2.4.1.	Genel Olarak.....	51
2.2.4.2.	Tarafların Yükümlülükleri Bakımından	51
2.2.4.3.	Oy Kullanma Taahhüdünün Bir Defalık veya Sürekli Olması Bakımından	52
2.2.5.	Oy Hakkının Sözleşmeye Göre Kullanılmasını Güvence Altına Almaya Yarayan Yöntemler.....	53
2.2.5.1.	Cezai Şart Öngörülmesi.....	53
2.2.5.2.	Temsilci Tayini ve Pay Senetlerinin Tevdi	55
2.2.5.3.	Pay ve Pay Senetlerinin İnançlı İşleme Devri	57
2.2.5.4.	Pay ve Pay Senetlerinin Devrine İlişkin Kısıtlamalar	57
2.2.5.5.	Pay ve Pay Senetlerinin Ortaklığa Sermaye Olarak Konulması	59
2.2.6.	Oy Sözleşmelerinin Geçerlilik Sorunu	59
2.2.7.	Geçersiz Oy Sözleşmesine Göre Verilmiş Oyun Geçerliliği.....	63
2.3.	OY HAKKINA İLİŞKİN PAY SAHİPLERİ SÖZLEŞMELERİNİN ÇEŞİTLİ GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ.....	65
2.3.1.	Genel Olarak.....	65
2.3.2.	Üçüncü Kişilerin Talimatlarına Göre Oy Kullanmayı Düzenleyen Oy Sözleşmeleri	66
2.3.3.	Yönetim Kurulu Üyelerinin Seçimine İlişkin Oy Sözleşmeleri	68
2.3.4.	Yönetim Kurulu Talimatına Göre Oy Kullanma.....	69
2.3.5.	Bir Bedel veya Özel Çıkar Karşılığında Oy Kullanma/Kullanmama Taahhüdü İçeren Oy Sözleşmeleri.....	70
2.3.5.1.	Halka Açık Olmayan Anonim Şirketler Bakımından.....	70
2.3.5.2.	Halka Açık Anonim Şirketler Bakımından	71
2.3.6.	Aile Şirketlerindeki Görünüş Biçimi	72
2.3.7.	Şirketler Topluluğuna Özgü Düzenlemelerde Görünüş Biçimi	76
2.3.8.	Oy Hakkına İlişkin Kanuni Sınırlamaların Dolanılması	79
2.3.8.1.	Oydan Yoksunluk Hükümlerinin Dolanılması.....	79
2.3.8.2.	Oy Hakkının Donmasına İlişkin Hükümlerin Dolanılması.....	80

3.	BÖLÜM: OY HAKKINA İLİŞKİN PAY SAHİPLERİ SÖZLEŞMELERİNİN İHLALİ VE SONA ERMESİ.....	82
3.1.	OY HAKKINA İLİŞKİN PAY SAHİPLERİ SÖZLEŞMELERİNİN İHLALİ.....	82
3.1.1.	Sözleşmeye Aykırı Kullanılan Oyun Geçerliliği.....	82
3.1.2.	Sözleşmeye Aykırılığın Sonuçları	84
3.1.2.1.	Tazminat Davası.....	84
3.1.2.2.	Cezai Şartın Ödenmesi İstemi	85
3.1.2.3.	Aynen İfa Davası ve Aynen İfaya Dair Kesin Hükmün Cebri İcrası	85
3.1.2.3.1.	Aynen İfa Davası.....	85
3.1.2.3.2.	Aynen İfaya Dair Kararın Cebri İcrası.....	89
3.1.2.3.3.	İhtiyati Tedbir Kararı	94
3.1.2.4.	Sözleşmeden Dönme ve Haklı Nedenlerle Fesih Talebi	95
3.2.	OY SÖZLEŞMELERİNİN SONA ERMESİ	97
3.2.1.	Sürekli Olmayan Oy Sözleşmelerinin Sona Ermesi	97
3.2.2.	Sürekli Olan Oy Sözleşmelerinin Sona Ermesi	98
3.2.3.	Oy Konsorsiyumlarının Sona Ermesi	99
	SONUÇ.....	101
	KAYNAKÇA	107
	EK 1. Orjinallik Raporu.....	118
	EK 2. Etik Kurul Muafiyet Formu	120

KISALTMALAR

Aş.	: Aşağıda
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
E.	: Esas
E.T.	: Erişim Tarihi
H.D.	: Hukuk Dairesi
HGK.	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İİK	: 2004 sayılı İcra İflas Kanunu
İÜHFİM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
m.	: Madde
MKK	: Merkezi Kayıt Kuruluşu
Mülga TTK	: 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu
s.	: Sayfa
Sa.	: Sayı
SPK	: 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu
T.	: Tarih
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vs.	: Vesaire
vd.	: Ve devamı
Y.	: Yıl
Yön.	: Yönetmelik
Yuk.	: Yukarıda

GİRİŞ

Günümüz dünyasında kurulan şirketlerde, pay sahipleri, gelişen ticari hayatın ve kişisel çıkarlarının gerekliliklerine göre çeşitli amaçlar altında birleşme gereksinimi duymaktadır. Özellikle anonim şirketlerde, hukukumuzdaki düzenlenmeler gereğince, şirket esas sözleşmesinin tescili ile kamuya açık olması ve sözleşme içeriğinin kanundan doğan sınırlamalara tabi olması, pay sahiplerinin şirketle olan ilişkilerini ve şirketin işleyişine ilişkin hususları esas sözleşme dışındaki bir sözleşme ile düzenleme ihtiyacına sebep olmaktadır. Bu bağlamda, sözleşme özgürlüğü kapsamında düzenlenen pay sahipleri sözleşmeleri, pay sahipleri tarafından sıklıkla başvuru olan bir hukuki vasıta olarak karşımıza çıkmaktadır. Mülga 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda (Mülga TTK) pay yerine kullanılan hisse ifadesinden hareketle hissedarlar sözleşmesi olarak adlandırılan bu sözleşmelerin, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) 480/1. maddesinin gerekçesinde dünyada "shareholders agreement" terimi ile adlandırıldığı ve Türkçe'ye pay sahipleri sözleşmeleri ya da ortaklar sözleşmesi olarak çevrilebileceği ifade edilmektedir.

Borçlar hukuku kapsamında genel hükümlerine tabi olan pay sahipleri sözleşmesi, yapısı ve bağlamı bakımından şirketler hukukunu da ilgilendirmektedir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenmeyen pay sahipleri sözleşmeleri, genel hükümlere göre sözleşme özgürlüğü kapsamında birçok farklı konuda ve içerikte düzenlenebilmektedir. Şirket esas sözleşmesi ile elde edilemeyen esneklik ve gizlilik pay sahipleri sözleşmesi ile elde edilmeye çalışılmaktadır. Şirketin mevcut veya muhtemel pay sahipleri, kendi aralarında veya üçüncü kişilerle pay sahipleri sözleşmeleri yaparak şirketle olan ilişkilerini ve şirketin işleyişine ilişkin hususları düzenleyebilmektedir¹. Şirketin faaliyet alanı, organların oluşumu, yetkileri, pay sahipliği hakları, oy hakkı, pay devir kısıtlamaları, sadakat yükümlülüğü ve rekabet

¹ **Okutan Nilsson**, Gül, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, 2003, s.65; **Yüksel**, Sinan, Paysahipleri Sözleşmeleri, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, 2003, s.41; **Öztürk Akkartal**, Hanife/ **Kandrahoğlu Cuyulan**, Çağla, Şirketler Hukukunda Yan Sözleşmeler, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S.15(2), s.377-419, s.392.

yaşığı gibi birçok konuda pay sahipleri sözleşmesi yapılabilmektedir². Pay sahiplerinin oy hakkına ilişkin düzenledikleri pay sahipleri sözleşmeleri ve bunların çeşitli görünüş biçimleri ise tezimizin ana konusunu oluşturmaktadır.

Tezimiz, anonim şirketlerde pay sahiplerinin oy hakkı, oy hakkına ilişkin düzenlenen pay sahipleri sözleşmeleri, oy hakkına ilişkin pay sahipleri sözleşmelerinin ihlali ve sona ermesi üzere üç bölümden oluşmaktadır.

Oy hakkına ilişkin düzenlenen pay sahipleri sözleşmelerinin incelenmesinden önce, anonim şirketlerde pay sahiplerinin oy hakkına ilişkin açıklamalara yer verilecektir. Oy hakkı, pay sahiplerinin en önemli haklarından biridir. Pay sahipleri, genel kurulda oy haklarını kullanarak yönetim kurulu üyelerinin seçimi veya esas sözleşme değişikliği gibi şirketin işleyişi bakımından önem arz eden birçok konuda irade açıklamasında bulunurlar ve şirket yönetimine katkı sağlarlar. Zira şirket yönetiminde yer almayan pay sahipleri, genel kurul toplantısında oy haklarını olumlu, olumsuz veya çekimser yönde kullanarak şirketin işleyişine etkisi olan kararlar alabilmektedir³. Bu bağlamda birinci bölümde oy hakkının nasıl kazanıldığı ve kullanıldığı, hukuki niteliği ve özellikleri açıklandıktan sonra, oy hakkının sınırlandırılma yöntemleri açıklanacaktır.

Oy hakkına ilişkin kanunda öngörülen veya esas sözleşme ile getirilen sınırlandırmaların yanında, pay sahiplerinin iradesiyle oy hakkına ilişkin sınırlandırma getirilmesi de mümkündür. Pay sahipleri kendi aralarında veya üçüncü kişilerle yaptıkları pay sahipleri sözleşmeleri ile oy haklarını belirli bir yönde kullanma, kullanmama veya çekimser kalma konusunda taahhüt altına girebilirler. Tezimizin ikinci bölümde, öncelikle pay sahipleri sözleşmelerinin ne olduğu, tarafları, işlevleri,

²**Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.75; **Yüksel**, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.44-76.

³ **Çeker**, Mustafa, Anonim Ortaklıkta Oy Hakkı ve Kullanılması, 2000, s.5; **Pulaşlı**, Hasan, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, 9.Baskı, 2024, s.580; **Gökdemir Tamer**, Tülay, Anonim Şirketlerde Oy Hakkının Kapsamı ve Etkisi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 2021, s.20.

hukuki niteliği, kapsamı ve geçerlilik sorununa ilişkin açıklamalara yer verilecektir. Yapılan açıklamalar ışığında, oy hakkına ilişkin düzenlenen pay sahipleri sözleşmelerinin genel olarak tanımı, özellikleri ve türleri açıklanacaktır. Söz konusu sözleşmeler, uygulamada ve öğretide, oy sözleşmeleri olarak da adlandırılmaktadır. Oy sözleşmeleri 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK) hükümleri kapsamında sözleşme özgürlüğü ilkesi kapsamında düzenlenebilir ve yalnızca tarafları arasında hüküm ve sonuç doğuran borç ilişkisine dayanır⁴. Oy hakkına ilişkin düzenlenen sözleşmelerin geçersiz olması halinde, sözleşmeye göre verilmiş bir oyun geçerliliğine ilişkin sorunlar ve oy sözleşmesine uyulmasını güvence altına almaya yöntemler incelenecektir. Oy sözleşmelerinin uygulamada en çok karşılaşılan ve şirketler hukuku bağlamında önem arz eden bazı görünüş biçimleri de bu bölümde açıklanacaktır.

Son bölümde ise, oy hakkına ilişkin düzenlenen pay sahipleri sözleşmelerine taraf olan pay sahiplerinin taahhütlerine aykırı olarak oy kullanması halinde, hukukumuzdaki borca aykırılık hükümleri de dikkate alınarak, uygulanabilecek yaptırımlara ve bu konuda öğretideki tartışmalara yer verilecektir. Nitekim TBK hükümleri kapsamında sözleşme ilişkisi niteliğinde olan oy sözleşmelerinin tarafları ve uygulama alanı bakımından şirketler hukukunu da ilgilendirdiği dikkate alındığında, sözleşmeye aykırılık halinde öngörülen yaptırımların uygulanabilirliğinin ne ölçüde sağlanabileceğine ilişkin hususların tartışılması bu çalışmanın temel amaçlarından biridir.

⁴ Çeker, s.233 vd.; Bilgeç, Hakan, Anonim Şirketlerde Oy Hakkında İmtiyaz, 2017,s.50.

1. BÖLÜM

ANONİM ŞİRKETLERDE OY HAKKI

1.1. GENEL OLARAK

Anonim şirketlerde pay sahiplerinin şirketi doğrudan idare etme olanağı olmadığından yönetim kurulu üyelerinin seçimi, denetimi, ibrası, kârın dağıtılması, bilançonun onaylanması ve esas sözleşmede değişiklik yapılması gibi birçok konuda oy kullanmak suretiyle şirketin yönetimine katkı sağlarlar. Oy hakkı, pay sahiplerinin şirket yönetimine katılması bakımından en önemli haklardan biridir⁵. Şirketin organizasyonu, yönetimi ve temsili gibi konularda etkide bulunma yetkisi veren oy hakkı, pay sahipliği sıfatından kaynaklanan ve genel kurul toplantısında pay sahipleri tarafından kullanılan bir hak olarak tanımlanabilir. Pay sahibi, oy hakkını kullanarak anonim şirketi ilgilendiren ve genel kurul kararlarına bağlı olan çeşitli konularda iradesini açıklar. Ortaklığa yöneltilen irade açıklaması, pay sahibi açısından bağlayıcı hale gelir⁶. Oy hakkının kullanılmasının şirket yönetimine etkisi doğrudan değil, dolaylıdır⁷.

Pay sahipleri esas sözleşme değişiklikleri yapmak, tahvil çıkarmak, bilançoju onaylamak, yönetim kurulu üyelerini seçmek, genel kurul kararlarına karşı iptal davası açmak, şirketi feshetmek gibi şirket için önem arz eden birçok konuda oy kullanarak irade açıklamasında bulunurlar⁸. Oy hakkının kullanılması güçleştirilemez (TTK m.434). Yalnızca yoksunluk ve donma hallerinde özel sebeplere dayanılarak geçici olarak oyun kullanılması önlenebilir⁹.

⁵ Çeker, s.5; Pulaşlı, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, s.580; Gökdemir Tamer, s.20; Çelikyurt, Faruk, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkının Donması, 2019, s.8; Bilgeç, s.5.

⁶ Poroy, Reha /Tekinalp, Ünal/Çamoğlu, Ersin, Ortaklıklar Hukuku, Cilt II, 15.Baskı, 2021, N.959; Çeker, s.12; Teoman, Oy Hakkından Yoksunluk, s.3; Moroğlu, Erdoğan, Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, 8. Bası, 2017, s.13; Moroğlu, Erdoğan, Oy Sözleşmeleri, 5.baskı, 2015, s.82.

⁷ Çeker, s.5; Gökdemir Tamer, s.19; Çelikyurt, s.7.

⁸ Moroğlu, Oy Sözleşmeleri, s.5-6; Gökdemir Tamer, s.21.

⁹ Pulaşlı, Şirketler Hukuku Şerhi, C.II, 4.Baskı, 2022, s.1460; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N.960; Çeker, s.219-220.

Anonim şirketlerde oy hakkının sahibi, pay sahibi veya üzerinde intifa hakkı bulunan paylarda aksi kararlaştırılmadıkça intifa hakkı sahibidir¹⁰. İntifa hakkı sahibinin, pay sahibinin menfaatlerine ve hakkaniyete uygun olarak oy hakkını kullanması gerektiği, aksi halde pay sahibine karşı sorumlu olacağı ifade edilmiştir (TTK m.432). Pay sahibi veya intifa hakkı sahibi, oy haklarını temsilci aracılığıyla da kullanabilirler¹¹. Temsilcinin, pay sahibi olması zorunlu olmadığı gibi, temsilcinin pay sahibi olmasını öngören esas sözleşme hükümleri de geçersizdir (TTK m.425). Zira oy hakkı ve oy hakkının temsilci aracılığıyla kullanılması, pay sahibinin vazgeçilmez nitelikteki haklarından¹². Bu nedenle oy hakkının kullanılmasını güçleştiren düzenlemeler geçersizdir¹³.

TTK m.432 hükmüne göre, bir pay birden çok kişinin mülkiyetinde ise, bu kişiler içlerinden birini veya üçüncü kişiyi genel kurulda haklarını kullanması için temsilci olarak belirleyebilirler. Payın bölünmezliği ilkesi gereği, bir payın birçok kişi tarafından ayrı ayrı kullanılması mümkün değildir (Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarının Usul ve Esasları ile Bu Toplantılarda Bulunacak Bakanlık Temsilcileri Hakkında Yönetmelik¹⁴ m.18/6). Pay sahiplerinin belirlediği müşterek temsilci, içlerinden biri veya üçüncü bir kişi olup olmadığı fark etmeksizin, pay sahiplerinin ortak talimatlarına uymak zorundadır¹⁵.

TTK m.499 hükmü uyarınca, senede bağlanmamış pay ve nama yazılı pay senedi sahipleri ile intifa hakkı sahipleri; ad, soyadı, unvan ve adresleriyle pay defterine kaydedilir. Şirketle ilişkilerde sadece pay defterinde kayıtlı bulunan kimse pay sahibi ve intifa hakkı sahibi olarak kabul edilir. Madde gerekçesinde pay defterine yapılan kayıtların kurucu nitelikte olmadığı, açıklayıcı nitelikte olduğu ve ancak aksi ispat

¹⁰ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N.964.

¹¹ Çelikyurt, s.49; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N.971 vd; Çeker, s.172.

¹² Çelikyurt, s.43; Pulaşlı, Şirketler Hukuku Şerhi II, s.1457.

¹³ Çeker, s.224; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N.960d; Çelikyurt, s.43.

¹⁴ Resmi Gazete 28/11/2012 Sa. 28481

¹⁵ Çelikyurt, s.49; Çeker, s.173; Pulaşlı, Hasan, Türk Ticaret Kanunu ve Tasarıya Göre Anonim Şirket Genel Kurullarında Oy Hakkının Kullanılması, 2006, s.811; Çelikyurt, s.50; Çeker, s.174.

edilebilen karineler oluşturdıklarına ilişkin Yargıtay kararlarının geçerliliklerini koruduğu belirtilmiştir¹⁶. Yargıtay'ın bir kararında pay defterindeki kaydın kurucu değil bildirici ve açıklayıcı nitelikte olduğu, pay defterine yapılan kayıtların oy hakkına sahip olma açısından karine niteliğinde olduğu ifade edilmiştir¹⁷.

1.2. OY HAKKININ HUKUKİ NİTELİĞİ

Pay sahipleri, genel kurul toplantısında oy haklarını kullanarak iradelerini ortaya koyarlar. Olumlu, olumsuz veya çekimser yönde oy kullanmak mümkündür¹⁸. Pay sahibi, olumlu yönde oy kullanarak ilgili teklifin karar haline gelmesini istediğini beyan etmiş olur. Bu şekilde pay sahiplerinin oyları doğrultusunda alınan genel kurul kararı bir hukuki sonuç meydana getirir. Genel kurul kararı, belirli sayıda ve aynı yönde kullanılan oyların bir araya gelmesi ile oluşur. Hukuki sonuç doğuran bir irade beyanı olması nedeniyle genel kurul kararları, hukuki işlem niteliğindedir¹⁹.

Oy hakkının kullanılmasının hukuki işlem niteliğinde olup olmadığı hususu öğretilerde tartışmalıdır. Hukukun kendisine herhangi bir sonuç bağladığı olaylar hukuki olay olarak nitelendirilir. Hukuki olaylar bir insan davranışı sonucu veya insan davranışlarının herhangi bir etkisi olmaksızın ortaya çıkabilir. Bir insan davranışı sonucu ortaya çıkan hukuki olaylar ise hukuki fiil olarak nitelendirilmektedir. Hukuki fiiller ise hukuka uygun fiiller ve hukuka aykırı fiiller olarak ikiye ayrılır. Oy hakkının kullanılması davranışı, pay sahipliğinden doğan bir hakkın kullanılması olduğu için

¹⁶**Altaş**, Soner, Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Pay Defteri Tutma Yükümlülüğü, İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası, Mali Çözüm Dergisi, Sa.109, Ocak-Şubat 2012, s.164; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.965b.

¹⁷"... pay defterine kayıt oy hakkına sahiplik açısından ancak bir karine oluşturur. Pay sahipliği sıfatının ortaklıkça kabulü ve ispatı açısından sadece pay defterine dayanılırsa, defterin bulunmaması, düzenli kayıt yapılmaması, yazının gerçek dışı ve hatalı olması halinde ona mutlak bir anlam tanınmış olur ve bu şekildeki benimseme gerçek ortakların haklarının zayi olmasına neden olabilir. Oysa pay defterindeki kaydın aksi ispat edilene kadar bir karine oluşturacağı kabulü ve bu defterdeki kaydın kurucu değil bildirici ve açıklayıcı nitelikte olduğu mahkeme içtihatlarında ve doktrinde benimsenmiş bulunmaktadır." Y. 11 HD. 08/10/1993 T., 1992/6626 E., 1993/6317 K. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> E.T.: 15.03.2023.

¹⁸**Çelikyurt**, s.8.

¹⁹**Pulaşlı**, Hasan, Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının Sakatlığı ve Müeyyidesi, İÜHFİM, C. 71, Sa.2, 2013, s.335; **Çeker**, s.11-12.

hukuka uygun bir fiildir. Söz konusu hukuka uygun fiiller, irade açıklaması olarak da ortaya çıkabilir. İrade açıklamaları, hukuki bir sonuç meydana getirmeye yönelik ise hukuki işlem söz konusu olur²⁰. Oy hakkının hukuki işlem niteliğinde olmadığını savunan görüşe göre, oy hakkının kullanılmasıyla ortaya konulan irade beyanı tek başına bir hukuki sonucu, yani genel kurul kararını meydana getirmeye yeterli olmadığından ancak hukuki fiil olarak nitelendirilebilir. Oy hakkının kullanılmasıyla elde edilmek istenen hukuki sonucun her zaman elde edilemeyebileceği, kullanılan her bir oyun genel kurul kararının ancak bir unsurunu oluşturabileceği, dolayısıyla oy hakkının hukuki işlem niteliğinde olmadığı savunulmaktadır²¹.

Oy hakkının hukuki işlem niteliğinde olduğunu savunan görüşe göre ise, oy hakkı hukuki sonuç elde etmeye yönelik bir irade beyanı olduğundan bağımsız, tek taraflı ve yenilik doğurucu bir hukuki işlem niteliği taşımaktadır²². Kullanılan oyun içindeki irade açıklamasının hukuki sonucu, oy hakkı olan pay sahibinin ilgili konudaki fikrinin olumlu, olumsuz veya çekimser şekilde ortaya konulmasıdır. Oy hakkı sahibinin oyunu hangi yönde kullandığı, birtakım hukuki sonuçlara yol açar. Genel kurulda, pay sahibinin olumsuz oy kullanması sonucunda alınan genel kurul kararına karşı iptal davası açma imkânı doğar. Aksi halde, olumlu ya da çekimser yönde oy kullanırsa iptal davası açma imkânı ortadan kalkar. Pay sahibinin kullandığı oy, genel kurulda gündem olan yönetim kurulu üyelerinin ibrası, denetçi seçimi gibi konularda görüşünün açıklanması ile yeni bir hukuki durum yaratır. Yani pay sahibinin tek taraflı irade açıklaması ile bir hukuki ilişkide değişiklik meydana gelir²³. Oy hakkının kullanılmasının hukuki işlem niteliğini taşıyan bir irade açıklaması olduğu görüşü öğretide ve mahkeme kararlarında çoğunlukla kabul görmektedir. Bu nedenle, hukuki işlemler hakkında uygulanan TBK hükümlerinin oy verme işlemi hakkında da uygulanacağı kabul edilmektedir²⁴.

²⁰ Pash, Ali, Anonim Ortaklık Genel Kurulunda Kullanılan Oyun Hukuki Niteliği, İÜHF C. LXVII, S.1-2, 2009, s.174-175.

²¹ Pash, s.178.

²² Çeker, s.13, Ayhan, Rıza/ Çağlar, Ramazan/ Özdamar, Mehmet, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, 2023, s.355; Pash, s.182; Bahtiyar, Mehmet, Ortaklıklar Hukuku, 16.Baskı, 2022, s.305.

²³ Pash, s.179-182; Çelikyurt, s.17.

²⁴ Çeker, s.14; Çelikyurt, s.18; Moroğlu, Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, s.14.

Oy hakkının hukuki işlem veya hukuki fiil niteliğinde olup olmadığı fark etmeksizin, özellikle iradeyi sakatlayan hallerde fesih ve butlana ilişkin hukuki işlemlere ait TBK hükümlerinin oy hakkı bakımından da uygulanması gerektiği öğretide kabul edilmektedir²⁵.

İradeyi sakatlayan haller TBK m.30 hükmü ve devamında düzenlenmiştir. Hata (yanılma), hile (aldatma) ve tehdit (korkutma) iradeyi sakatlayan haller olarak düzenlenmiştir. Böylece genel kurulda oy kullanan pay sahiplerinin iradesi hata, hile veya tehdit gibi hallerde sakatlanır ise, kullanılan oyun iptali istenebilir²⁶. İrade sakatlığı nedeniyle pay sahibi açısından bağlayıcı olmayan oy, iptal edilmediği takdirde geçmişe etkili olarak geçerli olur (TBK m.39). Hata veya hile nedeniyle iradesi sakatlanan ya da tehditle iradesine aykırı oy kullanmak zorunda kalan pay sahipleri, toplantı sırasında bu durumu fark ederlerse genel kurul başkanlığına itirazda bulunarak oyun iptalini talep edebilirler. Talepleri dikkate alınmazsa, bu hususun tutanağa geçirilmesini sağlayarak toplantı sonrasında oyun iptali ile genel kurul kararının iptali davası açabilirler. Öğretideki baskın görüşe göre, irade sakatlığının toplantı sonrasında fark edilmesi halinde ise, pay sahibinin dava hakkının kısıtlanmaması bakımından, iptal davası açılabilmesi için karara muhalefet şartı aranmaması gerekmektedir²⁷.

Örneğin, genel kurulda açıklanan bilançoya olumlu oy vererek onaylayan pay sahibi, daha sonradan bilançonun gerçeği yansıtmadığını anlaması halinde, yanılarak kullandığı oyun iptalini talep ve dava edebileceği gibi, ilgili bilançonun onaylandığı genel kurul

²⁵**Teoman**, Ömer, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluğu, 1983, s.3; **Moroğlu**, Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, s.13; **Çeker**, s.13; **Nomer**, Füsün Nedret, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü, 1999, s.160.

²⁶**Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.959; **Teoman**, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluğu, s.4; **Çeker**, s.14; **Moroğlu**, Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, s.14; **Dağ**, Üner, Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibi Açısından Oy Hakkının Kazanılması ve Kullanılması, İstanbul 1996, s.6.

²⁷ Diğer görüşler için bkz. **Moroğlu**, Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, s.351-352; **İmregün**, Anonim Şirketlerde Pay Sahipleri Arasında Umumi Heyet Kararlarından Doğan Menfaat İhtilafları ve Bunları Telif Çareleri, s.156; **Çeker**, s.16.

kararının iptalini de talep ve dava edebilir²⁸. Oyun irade sakatlığı nedeniyle iptali davası ile genel kurul kararının iptali davası birlikte açılabileceği gibi, ayrı ayrı da açabilir. Söz konusu davaların ayrı ayrı açılması halinde, oyun iptali davası genel kurul kararının iptali davası bakımından bekletici mesele olacaktır. Zira iradesi sakatlanarak oy kullanan pay sahibinin verdiği oyun iptalini talep etmesindeki amacı, oy kullandığı genel kurul kararını iptal etmektir. Genel kurul kararının iptali davası, TTK m.445 hükmüne göre üç aylık süre içinde açılmak zorundadır. Buna göre, irade sakatlığı nedeniyle açılan oyun iptali davasıyla birlikte, genel kurul kararının iptali davasının da belirtilen üç aylık süre içerisinde açılmış olması gerekmektedir. Üç aylık sürenin geçmemesi şartıyla, oyun iptali davasının sonuçlanmasından sonra da genel kurul kararının iptali davası açabilir. Aksi halde, üç aylık sürenin geçmesinden sonra TBK m.39 hükmüne göre bir yıllık süre içinde açtığı oyun iptali davasından alacağı sonuç ile genel kurul kararının iptalini sağlama amacına ulaşamaz²⁹. İlâveten, genel kurul kararının iptal edilebilmesi için söz konusu kararın kanuna, esas sözleşmeye veya dürüstlük kurallarına aykırı olması, bu aykırılık ile alınan karar arasında nedensellik bağı bulunması ve irade sakatlığından dolayı iptal edilen oylar olmasaydı gerekli nisabın sağlanamayacağı hususunun kanıtlanması gerekmektedir (TTK m.446/1-b).

Öte yandan kimi hallerde, örneğin, pay sahibinin oy hakkı üzerine oy sözleşmesi yaptığı ve belirli bir yönde oy kullanmak zorunda olduğu hallerde sorumluluktan kurtulmak için kullandığı oyun iptalini isteyebilmektedir. Bu durumda, pay sahibinin amacı genel kurul kararını iptal etmek değil, sadece kendi kullandığı oyun iptali olduğundan TTK m.445 hükmünde öngörülen üç aylık süre dolmasına rağmen TBK m.39 hükmüne göre bir yıllık süre dolmamış ise iptal davası açabilecektir³⁰.

²⁸ Çeker, s.14.

²⁹ Moroğlu, Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, s.350; Çeker, s.15.

³⁰ Çeker, s.15; Moroğlu, Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, s.353; Dağ, Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibi Açısından Oy Hakkının Kazanılması ve Kullanılması, s.7.

1.3. OY HAKKININ KAZANILMASI

Oy hakkının kullanılmasından önce, hangi koşullar sonucunda kazanıldığına kısaca yer vermek gerekir. Anonim şirketlerde pay sahipliği haklarının aslen veya devren olmak üzere iki şekilde iktisap edilmesi mümkündür. Pay sahipliği sıfatının doğrudan doğruya, devreden bir şahıs olmaksızın kazanılması halinde aslen iktisaptan söz edilir. Pay ve pay senetlerinin kuruluşta, sermaye artırımlarında, şirket birleşmelerinde, şirketin tür değiştirmesinde veya bölünmesinde kazanılması hallerinde pay sahipliği hakları aslen iktisap edilmiş olur³¹.

Pay sahipliği sıfatının aslen iktisap edildiği hallerden ilki, kuruluşta pay taahhüdü ile pay sahipliğinin kazanılmasıdır. Kuruluşta pay taahhüdü, nakdi veya aynı sermaye taahhüdü şeklinde yapılabilir. Nakdi sermaye taahhüdünde, taahhüt edilen payların itibari değerlerinin en az yüzde yirmi beşinin tescilden önce, geriye kalan kısmının da şirketin tescilini izleyen yirmi dört ay içinde ödenmesi gerekir (TTK m.344). Bununla birlikte, TTK'da pay sahiplerine kanunda öngörülen asgari oranın değiştirilmesi yetkisi tanınmıştır. Böylece daha yüksek bir oran kararlaştırılmamış ise, kanuni asgari tutarın yüzde yirmi beşinin tescilden önce ödenmesi ile oy hakkı kazanılır³². Kanunda, oy hakkının kazanılması bakımından sadece kanunda veya esas sözleşmede belirlenmiş olan en az miktarın ödenmesi şartı öngörüldüğünden, pay bedelinin tamamının veya geri kalan kısmının ödenmemiş olması pay sahibinin oy hakkını kaybetmesine yol açmayacaktır³³. Diğer yandan, esas sözleşmede yapılacak bir düzenleme ile taahhüt edilen payların tamamının ödenmesi kararlaştırılabilir (TTK m.339/2-c). Bu hallerde ise oy hakkı, pay bedellerinin tamamının ödenmesi ile doğacaktır³⁴.

³¹ Taşdelen, Nihat, Anonim Ortaklıkta Pay Sahipliği Sıfatının Kazanılması, 2005, s.56-57.

³² Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N.960a; Gökdemir Tamer, s.114; Ayhan/Çağlar/Özdamar, s.356.

³³ Çelikyurt, s.40; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N.962a.

³⁴ Gökdemir Tamer, s.119; Teoman, Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkı, s.186.

Aynı sermaye taahhüdünde ise, şirketin tescili ile sermaye borcu muaccel hale gelir³⁵. Şirkete aynı sermaye olarak getirilebilecek unsurlar TTK m.342 hükmünde sıralanmıştır. İlgili hüküm uyarınca paradan başka olarak aynı sermaye taahhüdü yapıldığı durumlarda, nakdi sermaye taahhüdünün aksine, aynı sermaye taahhüdünde oy hakkının doğması için taahhüdün kanuna uygun şekilde yerine getirilmesi gerekmektedir. Nihayet, TTK m.355 hükmüne göre şirket, ticaret siciline tescil edilmesiyle tüzel kişilik kazanır³⁶. Şirketin tüzel kişilik kazanmasıyla birlikte, şirkete aynı veya nakdi sermaye taahhüdünde bulunanlar pay sahipliği sıfatını da kazanırlar. Pay sahipliği sıfatının kazanılması sonucunda pay sahipliği haklarından olan oy hakkı da kazanılmış olur³⁷.

Anonim şirketlerde pay sahipliği haklarının aslen iktisap edildiği hallerden bir diğeri sermaye artırımındır. Sermaye artırımı, esas sermaye sistemini ve kayıtlı sermaye sistemini kabul eden şirketlerde farklılık göstermektedir. Şirketler şarta bağlı olarak sermaye artırımını yolunu da tercih edebilmektedir. Esas sermaye sistemini kabul eden şirketlerde esas sözleşmede belirlenen miktarın TTK ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu (SPK) hükümlerine göre artırılması, kayıtlı sermaye sistemini kabul eden şirketlerde ise yönetim kurulunun esas sözleşmede belirlenen azami sermaye tutarına kadar yeni pay ve pay senetleri oluşturulması yoluyla sermayeyi artırması söz konusudur. Sermaye artırım kararının tescil edilmesiyle birlikte yeni oluşacak paylara ilişkin oy hakkı kazanılmış olacaktır³⁸. Öğretide; sermaye artırım kararı tescil edilmedikçe, sermayenin tamamı taahhüt edilmiş ve zorunlu ödemeler yapılmış olsa bile sermayenin artırılmış olduğunun kabul edilemeyeceği, bu nedenle tescilden önce, sadece artırım kararıyla pay sahipliği haklarının doğmayacağı ve oy hakkını haiz olunamayacağı ifade edilmektedir³⁹. Aksi görüşe göre ise, sermaye artırım kararı gibi iç

³⁵ **Gökdemir Tamer**, s.120.

³⁶ Şirket esas sözleşmesinin tamamı, Gümrük ve Ticaret Bakanlığının izniyle kurulacak olan anonim şirketlerde izin alınmasını, diğer şirketlerde 335/1.maddesi uyarınca şirketin kuruluşunu izleyen otuz gün içinde şirketin merkezinin bulunduğu yer ticaret siciline tescil ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan olunur. (TTK m.354).

³⁷ **Taşdelen**, Anonim Ortaklıkta Pay Sahipliği Sıfatının Kazanılması, s.59-60.

³⁸ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.1389a; **Moroğlu**, Erdoğan, Anonim Ortaklıklarda Sermaye Artırımı, 2018, s.108; **Taşdelen**, Anonim Ortaklıkta Pay Sahipliği Sıfatının Kazanılması, s.63-66.

³⁹ **Moroğlu**, Anonim Ortaklıklarda Sermaye Artırımı, s.105 vd.; **Taşdelen**, Anonim Ortaklıkta Pay Sahipliği Sıfatının Kaldırılması, s.67; **İmregün**, Oğuz, Anonim Ortaklıklar, 4.baskı, 1989, s.453.

ilişkiyi ilgilendiren kararların etkisi hemen başlayacaktır ve tescilin gerçekleşmemesi durumunda söz konusu kararın etkisi geçmişe etkili olarak ortadan kalkacaktır. Bu görüşe göre, artırım kararının alınmasıyla ve pay sahibinin taahhüt ettiği paylara ilişkin asgari tutarı ödemesiyle oy hakkının hemen doğacağı savunulmaktadır⁴⁰. İç kaynaklardan yapılan sermaye artırımında ise pay sahipliği haklarının kazanılması bakımından artırım kararının tescil edilmesi gerekmektedir. Bu nedenle tescil öncesinde sadece artırım kararının alınmasıyla pay sahiplerinin oy hakkının doğduğu söylenemeyecektir⁴¹.

Kayıtlı sermaye sisteminde sermaye artırımında ise, çıkarılan sermayeyi gösteren esas sözleşme hükmü, yönetim kurulu tarafından tescil ettirilir (TTK m.460/6). Artırım kararının tescil edilmesiyle birlikte, pay bedelinin de belirlenmiş asgari oranda ödenmiş olması şartıyla (TTK m.435), pay sahipliği haklarıyla oy hakkı da doğmuş olacaktır. Kayıtlı sermaye sisteminde sermaye artırımının düzenlendiği kanun hükmünde, SPK'nın halka açık anonim şirketlere ilişkin hükümleri saklı tutulmuştur⁴².

Öte yandan, şirket genel kurulu, şarta bağlı sermaye artırımını yoluna da gidebilir. Şarta bağlı sermaye artırımında, esas sözleşmede veya kanunda sayılmış kişilere, değiştirme veya alım haklarını kullanma yoluyla yeni payları edinme hakkı tanınmaktadır (TTK m.463). TTK m.468/3 hükmü gereğince, şartlı sermaye artırımında pay sahipliği hakları, sermaye taahhüdünün ifası ile doğar. Bu nedenle, şartlı sermaye artırımında pay sahipliği sıfatı ve hakları, kararın tescil edilmesinden önce kazanılmış olur.

⁴⁰Gökdemir Tamer, s.128; Çelikyurt, s.40; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N.960a; Karayalçın, Yaşar, Yeniden Değerleme Fonu-Esas Sermaye Artırımı, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu VI, 1989, s.153.

⁴¹ Moroğlu, Anonim Ortaklıklarda Sermaye Artırımı, s.259; Pulaşlı, Şirketler Hukuku Şerhi II, s.1670; Taşdelen, Anonim Ortaklıkta Pay Sahipliği Sıfatının Kazanılması, s.76 vd.

⁴² Halka açık anonim şirketler bakımından sermaye artırımının tescilinin pay sahipliği sıfatının doğmasına etkisi hususuna ilişkin tartışmalar için bkz. Taşdelen, Anonim Ortaklıkta Pay Sahipliği Sıfatının Kazanılması, s.70 vd.

Senede bağlanmamış olan paylar açısından, pay sahipliği haklarının aslen iktisabın yanı sıra devren iktisap edilmesi de mümkündür. TTK'da senede bağlanmamış payların devrine ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiş olması nedeniyle, TBK'daki genel hükümlere göre devrin yapılabileceği kabul edilmektedir. Nitekim pay senede bağlanmamış veya bağlanmamış olsun, devreden ve devralan arasında bir borçlandırıcı işlem söz konusudur. Payın devrine yönelik yapılan borçlandırıcı işlem satış, bağışlama, hizmet sözleşmesi veya alacağın temliki şeklinde yapılabilir⁴³. Bedeli tamamen ödenmiş ve senede bağlanmamış payların devrinde, TBK'daki alacağın devrine ilişkin hükümler uygulanacaktır (TBK m.184 vd.). Buna göre, söz konusu paylar yazılı şekilde ve şirketin onayına gerek olmaksızın devredilebilir⁴⁴. Bedeli kısmen ödenmiş ve senede bağlanmamış olan payların devri ise, borcun üstlenilmesi niteliğinde olduğundan şirketin onayına sunulması gerekmektedir. Şirket tarafından devrin onaylanması ile eski pay sahibi borcundan kurtulur ve yeni pay sahibi pay defterine kaydedilir (TTK m.499/1)⁴⁵. Bu andan itibaren yeni pay sahibi, pay sahipliği hakları ile oy hakkını kazanmış olacaktır.

Senede bağlanmış nama yazılı payların devren iktisabı için, ciro ve zilyetliğin devri gerekmektedir (TTK m.490). Ancak, pay sahipliği sıfatının kazanılması için yalnızca senedin ciro ile zilyetliğinin devralınması yeterli değildir. Devralınan nama yazılı pay senetlerinin, şirketin pay defterine kaydedilmesi gerekmektedir. Zira TTK m.499/4 hükmü uyarınca sadece pay defterinde kayıtlı bulunan kimse pay sahibi olarak kabul edilir. Esas sözleşme ile nama yazılı pay senedi devrinin tamamen yasaklanması mümkün olmamakla birlikte, sınırlandırılması mümkündür⁴⁶. Nitekim TTK m.492/1 hükmüne göre, nama yazılı payların şirketin onayıyla devredilebileceği öngörülebilir. Öğretideki çoğunluk görüşüne göre, nama yazılı pay senetlerinin devrinin pay defterine

⁴³Taşdelen, Anonim Ortaklıkta Pay Sahipliği Sıfatının Kazanılması, s.110.

⁴⁴Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N.767a; Pulaşlı, Şirketler Hukuku Şerhi II, s.1361; Çeker, s.13.

⁴⁵Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N.767a.

TBK m.195/1: Borçlu ile iç üstlenme sözleşmesi yapan kişi, borcu bizzat ifa ederek veya alacaklının rızasıyla borcu üstlenerek, borçluyu borcundan kurtarma yükümlülüğü altına girmiş olur.

⁴⁶Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N.1133; Pulaşlı, Şirketler Hukuku Şerhi II, s.1386-1387; Çeker, s.140; Bozkurt, Tamer, Anonim Şirketlerde Pay Devrinin Sınırlanması (Bağlam), 2016, s.318.

yazılması hususu, kurucu değil açıklayıcı niteliktedir⁴⁷. Nama yazılı pay senedinin pay defterine kaydedilmesi bakımından, şirket, sadece payların usulüne uygun olarak devredilip devredilmediğini kontrol etmekle yükümlüdür. Şirket, kural olarak, nama yazılı pay senedi devrinin usulüne uygun devredilip devredilmediği hususu dışında iktisadi ve hukuki sebeplerini araştıramaz. İstisnai olarak, şirketin başka bir ortaklığın hâkimiyeti altına girmesi ihtimali olan hallerde veya esas sözleşmede nama yazılı pay senetleri için bağlam hükümlerinin öngörülmüş olması ve devralanın bağlama uymaması halinde devrin pay defterine kaydedilmesinden kaçınılabılır⁴⁸. Şirket, nama yazılı pay senedi sahibinin, pay sahibi olarak pay defterine kaydedilmesinden kaçınır ise, nama yazılı pay senedi sahibi pay sahipliğini şirkete karşı ileri süremeyecektir. Dolayısıyla, pay sahipliğinden doğan haklarını da kullanamayacaktır. Böyle bir durumda, nama yazılı pay senedini devreden eski pay sahibi, malvarlığına ilişkin alacak hakları dışındaki oy kullanmak, iptal veya sorumluluk davası açmak gibi haklarını haiz olmaya devam eder⁴⁹.

TTK m.484 hükmüne göre, anonim şirketler hamiline veya nama yazılı pay senedi ihraç edebilirler. Ancak bedelleri tamamen ödenmemiş olan paylar için hamiline yazılı pay senedi çıkaramazlar. Bu nedenle, hamiline yazılı pay senedi çıkarılabilmesi için pay bedellerinin tamamının ödenmesi gerekmektedir⁵⁰. TTK m.426/2 hükmü gereğince, hamiline yazılı pay senedini elinde bulunduran kişi, zilyetliğini ispat ettiği ve Merkezi Kayıt Kuruluşu'na (MKK) bildirildiği takdirde pay sahipliğinden doğan haklarını kazanmış olacaktır. MKK'ya bildirim yapılmazsa, paydan doğan haklar devredende kalacaktır. Hamiline yazılı pay senedi zilyedi olan ve bildirim şartını yerine getiren kişi, oy hakkı sahibidir. Ancak hamiline yazılı pay senedini rehin, hapis hakkı, saklama sözleşmesi veya kullanım ödöncü sözleşmesi gibi sözleşmeler nedeniyle elinde bulunduran kimse, pay sahipliği haklarını, ancak pay sahibi tarafından özel bir yazılı belge ile yetkilendirilmişse kullanabilir (TTK m.427/2).

⁴⁷ **Pulaşlı**, Hasan, Bağlı Nama Yazılı Pay Senetleri, 1992, s.76; **Moroğlu**, Erdoğan, Nama Yazılı Pay Senetlerinin Devri ve Yargıtay Kararları, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XIII, 1996, Makaleler, 2006, s.48.

⁴⁸ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.1141-1148; **Çeker**, s.147; **Bozkurt**, Anonim Şirketlerde Pay Devrinin Sınırlanması (Bağlam), s.328 vd.

⁴⁹ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.1133; **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku Şerhi II, s.1389; **Çeker**, s.154.

⁵⁰ **Çeker**, s.137; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.1116.

1.4. OY HAKKININ ÖZELLİKLERİ

1.4.1. Genel Kurulda Kullanılması

TTK m.407 hükmü gereğince pay sahipleri, şirket işlerine ilişkin haklarını genel kurulda kullanırlar. Oy hakkı da genel kurulda kullanılan bir haktır (TTK m.434). Pay sahipleri, genel kurul toplantısına katılıp katılmama veya oy kullanıp kullanmama açısından serbesttir⁵¹. Esas sözleşme veya genel kurul kararı ile oy hakkının kullanılması zorunlu hale getirilemez. Aksi yöndeki düzenlemeler tek borç ilkesine ve emredici hükümler ilkesine aykırıdır⁵². Zira pay sahibinin anonim şirkete karşı tek borcu, taahhüt ettiği sermaye payını ifa etmesidir (TTK m.480). Bununla birlikte, birden fazla payı olan pay sahiplerine tanınan oy sayısı esas sözleşme hükümleriyle sınırlandırılabilir (TTK m.434).

TTK m.434 hükmünün gerekçesine göre, oy hakkının genel kurulda kullanılabilmesi için emredici niteliktedir. Bu nedenle pay sahiplerinin oy hakkını kullanabilmeleri için genel kurulun toplanması zorunludur. Genel kurul toplantısı yapılmaksızın karar alınması, emredici kurala aykırı olduğundan geçersizdir. Anonim şirket genel kurulunda pay sahipleri usulüne uygun olarak fiziken veya elektronik ortamda oy kullanabilirler⁵³. TTK m.1527 hükmüne göre, genel kurulun elektronik ortamda toplanması ve oy kullanılması hususunun esas sözleşmede düzenlenmesi gerekmektedir. Şirketin söz konusu amaca özgülmüş bir internet sitesinin olması, ortakların elektronik toplantı yapılması yönünde talebinin olması, elektronik ortam araçlarının elverişliliği konusunda teknik rapor alınıp bu raporun tescil ve ilan edilmesi gerekmektedir. Bunlar dışındaki

⁵¹ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N.960; Gökdemir Tamer, s.11.

⁵² Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N.960c; Çeker, s.11; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, s.428-438; Topcan, Anonim Şirket Pay Sahiplerinin Vazgeçilmez Nitelikteki Hakları ve Bu Hakların İhlalinin Hukuki Neticeleri, s.84; Biçer, Levent, Anonim Ortaklıklarda Oy Hakkında İmtiyaz ve Sınırları, 2019, s.24-25; Bilgeç, Anonim Şirketlerde Oy Hakkında İmtiyaz, s.6.

⁵³ Ancak bu noktada anonim şirketlerden farklı olarak, limited şirketlerde elden dolaştırma usulüyle genel kurul kararı alınmasına izin verildiğini belirtmek gerekir. Bkz. TTK m.617/4.

bir yöntemle oy kullanılması ve karar alınması mümkün değildir. Örneğin mektup yollamak suretiyle oy kullanılamaz⁵⁴.

Oy hakkı, kural olarak pay sahibi tarafından kullanılan bir haktır. Pay sahibi, pay sahipliğinden doğan oy hakkını genel kurula bizzat katılarak kullanabilir (TTK m.425). Senede bağlanmamış paylar, nama yazılı pay senetleri ve ilmühaberlerden doğan pay sahipliği hakları, pay defterinde kayıtlı olan pay sahibi veya pay sahibinin yazılı yetki verdiği kişi tarafından kullanılır. Hamiline yazılı pay senetleri bakımından ise, ayrı bir temsil belgesi verilmesine gerek yoktur. Zira hamiline yazılı pay senedinin zilyetliğini elinde bulunduran kişi, pay sahipliği haklarını kullanmaya da yetkilidir. Hamiline yazılı pay senedine sahip olan pay sahipleri, zilyetliğini ispat ettiği ve MKK'ya bildirildiği takdirde pay sahipliğinden doğan haklarını ve oy hakkını kullanabilecektir. Buna göre, hamiline yazılı pay senedi sahiplerinin paydan doğan haklarını kullanabilmeleri MKK'ya yapılan bildirimle bağlıdır (TTK m.426/2, m.486/2).

1.4.2. Paya Bağlılığı

Anonim şirketlerde oy hakkı, kural olarak, pay sahiplerine sırf pay sahibi olmalarından dolayı tanınan bir haktır. Ancak pay sahipliği haklarının ayrılmaz bir parçası da değildir. Nitekim intifa hakkı sahiplerine de oy hakkı tanınmıştır. Ayrıca oy hakkından yoksun pay çıkarılabilmesi de mümkündür⁵⁵. TTK'ya göre her paya en az bir oy hakkı tanınmakla oy hakkı pay sahibine değil, paya bağlanmıştır. Hukukumuzda, kural olarak, oy hakkı bulunmayan pay kabul edilmemiştir. Başka bir ifadeyle, "oysuz pay sahibi olmaz" ilkesi esastır⁵⁶. Bu kuralın istisnasını ise, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yayınlanan Paya Dayalı Kitle Fonlaması Tebliği⁵⁷ m.16'da belirtilen sermaye artırımını suretiyle çıkarılacak oydan yoksun paylar oluşturur. Mülga 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu m.14/A'da düzenlenen oydan yoksun paylara ilişkin düzenlemeye ise,

⁵⁴**Pulaşlı**, Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının Sakatlığı ve Müeyyidesi, s.340; **Çeker**, s.178; **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku Şerhi, C.I, 4.Baskı, 2022, s.752; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.961b; **Çelikyurt**, s.31.

⁵⁵ **Çeker**, s.7.

⁵⁶ TTK m.434/2 gerekçesi.

⁵⁷ Resmi Gazete 03/10/2019 Sa.30907.

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda yer verilmemiştir. Farklı hukuk sistemlerinde ise oy hakkı olmayan paylar kabul edilmektedir⁵⁸.

Bağlı nama yazılı pay senetleri ve ikincil yükümlülükler ile ilgili durumlar dışında pay sahibinin kişiliği dikkate alınmaz. Oy hakkı paya bağlı olduğundan pay sayısı kadar birbirinden bağımsız oy hakkı söz konusudur. Ancak pay sahibi tek bir paya sahipse, bu paydan doğan tek bir oy hakkı vardır. Payların bölünmezliği kuralı gereğince, pay şirkete karşı bölünemez. Bu durumda, bir payın birden fazla sahibi olduğu hallerde, paydan doğan oy hakkının ortak bir temsilci aracılığıyla kullanılması gerekmektedir (TTK m.477/1). Öte yandan, pay sahibinin birden fazla paya sahip olması durumunda, genel kurul gündemindeki bir öneri hakkında sahip olduğu payların bir kısmı için olumlu, diğer kısmı için ise olumsuz yönde oy kullanıp kullanamayacağı hukukumuzda tartışmalıdır. Birden fazla paya sahip olan ortakların oy hakları, payın sahibine göre değil, paya göre belirlenmektedir. Böylece birden çok paya, dolayısıyla birden çok oy hakkına sahip olan ortaklar, oy haklarını sahip oldukları her paya göre istedikleri yönde kullanabilirler⁵⁹.

Oy hakkının paya bağlı olarak kullanılabilen bir hak olması ve TTK m.477 hükmünde ifade edilen payın bölünememesi ilkesi uyarınca oy hakkının bağlı olduğu paydan ayrı olarak devredilebilmesi mümkün değildir⁶⁰. Öte yandan, pay sahibi, oy hakkını kendi iradesi doğrultusunda kullanmak yerine, diğer pay sahiplerinin veya üçüncü kişilerin iradesi doğrultusunda kullanmayı da tercih edebilir. Nitekim oy hakkı, kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak değildir. Bu doğrultuda, pay sahipleri kendi aralarında veya üçüncü kişilerle oy hakkına ilişkin pay sahipleri sözleşmeleri yapabilirler⁶¹. Pay sahiplerinin

⁵⁸ **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, s.520 vd.; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s.336; **Bahtiyar**, s.275.

⁵⁹ **Teoman**, Ömer, Anonim Ortaklık Genel Kurulunda Birden Fazla Paya Sahip Olan Ortaklar Bir Öneri Konusunda Aynı Zamanda Olumlu ve Olumsuz Oy Kullanabilirler, Otuz Yıl Ticaret Hukuku, Tüm Makalelerim, C.I: 1971-1982, Beta, İstanbul, 2000, s.22-23; **Çelikyurt**, s.35.

⁶⁰ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.960e; **Gökdemir Tamer**, s.30-31.

⁶¹ **Çeker**, s.28 vd.; **Teoman**, Anonim Ortaklık Genel Kurulunda Birden Fazla Paya Sahip Olan Ortaklar Bir Öneri Konusunda Aynı Zamanda Olumlu ve Olumsuz Oy Kullanabilirler, s.11-29; **Teoman**, Ömer; Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkı, BATİDER, C. XXV, S.3, 2009, s.8-10; **Gökdemir Tamer**, s.30; **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.3 vd.; **Sarılioğlu**, Gizem,

kendi aralarında veya üçüncü kişilerle sözleşme yapmaları durumunda, oy hakkı pay sahibinde kalmaya devam etmektedir. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde ayrıntılı olarak açıklanacağı üzere, söz konusu sözleşmelerde pay sahipleri yalnızca oyunu belli bir yönde kullanmayı, kullanmamayı veya çekimser kalmayı taahhüt etmektedir⁶².

Oy hakkının temsilci aracılığıyla kullanılması da mümkündür. Temsilci aracılığıyla oy kullanılmasını engelleyen veya güçleştiren esas sözleşme hükümleri geçersizdir. Çünkü bu hakkın kullanılmasının engellenmesi veya güçleştirilmesi paya bağlı diğer hakların da kullanılamaması sonucuna yol açar⁶³. Temsilcinin pay sahibi olmasını zorunlu kılan düzenlemeler geçersizdir (TTK m. 425). Ancak öğretide şirket menfaatleri açısından, sır saklamakla yükümlü kişilerin temsilci olarak atanabileceği yönünde şart öngörülebileceği de ifade edilmektedir⁶⁴.

1.4.3. İtibari Değerle Orantılı Olarak Kullanılabilmesi

TTK m.434 hükmü gereğince pay sahipleri, oy haklarını paylarının toplam itibarî değeriyle orantılı olarak kullanırlar. Bu kurala aykırı olarak düzenlenen veya değiştirilen esas sözleşme hükümleri tescil edilemez, edilirse de söz konusu tescil geçersizdir⁶⁵. İtibarî değer, şirkette esas sermayenin bir parçasını oluşturan payın şirketteki birim değerini ifade etmektedir⁶⁶. Her payın bir itibarî değerinin olması ve

Anonim Ortaklıkta Oy Hakkının Kazanılması ve Kullanılması, Bahçeşehir Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2014, s.10.

⁶² **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.23.

⁶³ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.960; **Çeker**, s.192.

⁶⁴ **Karasu**, Rauf, Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi, 2.Baskı, 2015, s.169.

⁶⁵ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.961; **Bozkurt**, Tamer, Şirketler Hukuku, 15.Baskı, 2023, s.348.

⁶⁶ **Çelikyurt**, s.36; **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku Şerhi II, s.1269.

TTK M.476: (1) Payın itibarî değeri en az bir kuruştur. Bu değer ancak birer kuruş ve katları olarak yükseltilebilir. Anılan itibarî değer Bakanlar Kurulunca yüz katına kadar artırılabilir. (2) Birinci fıkraya aykırı olarak çıkarılan paylar geçersizdir; ancak, pay için yapılan ödemeden doğan haklar saklıdır. Söz konusu payları ihraç edenler, zarar verdikleri kişilere karşı müteselsilen sorumludur. Zamanaşımı hakkında 560 ıncı madde uygulanır. (3) Zora giren şirketin finansal durumunun iyileştirilmesi amacıyla payın itibarî değeri bir kuruştan fazla olduğu takdirde bir kuruşa kadar indirilebilir.

bunun esas sözleşmede düzenlenmesi şarttır. Payların itibarî değerinin değiştirilmesi ise ancak esas sözleşme değişikliği ile mümkündür⁶⁷.

Mülga TTK'da itibarî değerden soyutlanmış olarak, her paya en az bir oy hakkı tanınmıştı. Yeni kanuni düzenlemeyle birlikte, ortakların sahip olduğu payların toplam itibarî değerleriyle orantılı olarak oy kullanabileceği kuralı kabul edilmiştir. Öğretide, yeni düzenlemeye gidilmesinin nedenleri; farklı itibarî değerdeki paylara aynı sayıda oy hakkının tanınmasından doğacak gizli imtiyaza son vermek, bir pay sahibinin sahip olduğu oy sayısının hesaplanmasında netliği sağlamak, esas sözleşmeyle bir pay sahibinin kullanabileceği oy sayısını eşit işlem ilkesine göre sınırlandırabilme olanağını sağlamak olarak ifade edilmektedir⁶⁸.

1.4.4. İmtiyaz Tanınabilmesi

Kural olarak, her pay senedi en az bir oy hakkı vermektedir. Bununla birlikte, esas sözleşmeye hüküm konulmak şartıyla eşit itibarî değerdeki paylara farklı sayıda oy hakkı veren imtiyazlı pay oluşturulması da mümkündür (TTK m.479/1). Ancak farklı itibarî değerde olan paylara eşit oy hakkı tanımak suretiyle imtiyazlı pay oluşturulması mümkün değildir⁶⁹.

Anonim şirketlerde sermayeye katılım oranında haklardan yararlanma ilkesi benimsenmiştir. Söz konusu ilke aynı zamanda oransallık ilkesi olarak da adlandırılmaktadır. İmtiyazlı pay oluşturulması ise, oransallık ilkesinin bir istisnası

⁶⁷ **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku Şerhi II, s.1468; **Bahtiyar**, s.304.

⁶⁸ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.961.

⁶⁹ **Bilgeç**, Anonim Şirketlerde Oy Hakkında İmtiyaz, s.27; **Gürel**, Anonim Şirketlerde Oyda İmtiyaz ve Sınırlandırılması, s.98; **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku Şerhi II, s.1305; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.801; **Pulaşlı**, Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirkette İmtiyazlı Paylar, s.9; **Aytuğar**, Bilge, Anonim Şirketlerde Oy Hakkında İmtiyaz, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2018, s.93.

olarak karşımıza çıkmaktadır⁷⁰. Oy hakkında imtiyaz oluşturulması, birden fazla paya sahip olan pay sahiplerine, esas sözleşmeye konulacak hükümlerle, sermayeye katılım oranından daha fazla oy hakkı verilmesidir⁷¹. Oyda imtiyazın düzenlendiği TTK m.479 hükmünün gerekçesinde, oyda imtiyaz tanınabilmesinin nedeninin, bir ortağın veya bir grubun şirkette hâkimiyet kurmasını sağlamak değil, şirkette kurumsal yönetim ilkelerine dayalı, dağınık olmayan, profesyonel yönetimlerin oluşturulması olduğu belirtilmiştir⁷².

Oyda imtiyaz düzenlemesinin esas sözleşmede yer alabilmesi için, esas sözleşme değişikliğinin yapılacağı ilgili genel kurul toplantısında söz konusu kararın sermayenin en az yüzde yetmiş beşini oluşturan pay sahiplerinin veya temsilcilerinin olumlu oyları ile karar alınması gerekmektedir (TTK m.421/3). Diğer genel kurul kararlarından farklı olarak, oyda imtiyaza ilişkin esas sözleşme değişikliği kararı için ağırlaştırılmış nisap öngörülmüştür. Zira pay sahiplerine oyda imtiyaz tanınması tüm pay sahiplerini ve dolayısıyla şirketi etkileyen bir durumdur. TTK m.421/6 hükmüne göre, imtiyazlı pay oluşturulmasına ilişkin genel kurul kararına olumsuz oy vermiş olan nama yazılı pay sahipleri, bu kararın Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde yayımlanmasından itibaren altı ay boyunca payların devredilebilirliği hakkındaki kısıtlamalarla bağlı değildirler. Böylece imtiyazlı pay oluşturulması yönündeki karara katılmayan pay sahipleri, bağlam hükümleri nedeniyle şirkette kalmak zorunda kalmayacaktır⁷³.

Oy hakkında imtiyaza ilişkin kanun hükmünde, bir paya en fazla on beş oy hakkı verilebileceği belirtilerek sınırlama getirilmiştir (TTK m.479/2). Bu sınırlama karşısında, oy hakkının itibarî değere göre belirlenmesi kuralının düzenlendiği TTK

⁷⁰**Bilgeç**, Anonim Şirketlerde Oy Hakkında İmtiyaz, s.65-67; **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku Şerhi II, s.1289; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.799; **Taşdelen**, Anonim Ortaklıkta Pay Sahipliği Sıfatının Kazanılması, s.51; **Teoman**, Oy Hakkından Yoksunluk, s.9; **Pulaşlı**, Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirkette İmtiyazlı Paylar, s.9; **Aytuğar**, Anonim Şirketlerde Oy Hakkında İmtiyaz, s.94.

⁷¹**Bilgeç**, Anonim Şirketlerde Oy Hakkında İmtiyaz, s.27; **Gürel**, Murat, Anonim Şirketlerde Oyda İmtiyaz ve Sınırlandırılması, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu-XXXII, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2018, s.95; **Aytuğar**, Anonim Şirketlerde Oy Hakkında İmtiyaz, s.93.

⁷² TTK m.479 gerekçesi.

⁷³ **Bilgeç**, Anonim Şirketlerde Oy Hakkında İmtiyaz, s.123; **Aytuğar**, Anonim Şirketlerde Oy Hakkında İmtiyaz, s.186.

m.434/1 hükmü uygulanmaz. Oy hakkında imtiyaza getirilen sınırlamanın iki durumda uygulanmayacağı düzenlenmiştir. Kurumsallaşmanın gerektirdiği veya haklı bir sebebin ispatlandığı durumlarda mahkeme kararı ile sınırlamadan istisna edilme mümkündür. İstisnanın kötüye kullanılmasını engellemek amacıyla, mahkeme tarafından karar alınması gerektiği düzenlenmiştir⁷⁴. Esas sözleşme değişikliği, ibra ve sorumluluk davası açılmasına ilişkin kararlarda ise oyda imtiyaz kullanılamayacak olup bir pay bir oy kuralı geçerli olacaktır⁷⁵. Kanunda veya esas sözleşmede belirlenen sınırlamalara aykırı olarak oyda imtiyaz tanınması halinde, kanuna veya esas sözleşmeye aykırılık nedeniyle ilgili genel kurul kararının iptali talep edilebilecektir⁷⁶.

1.4.5. Vazgeçilemez Hak ve Müktesep Hak Niteliği

Esas sözleşmenin bütün hükümleri, aksine bir hüküm bulunmadıkça, genel kurul tarafından değiştirilebilir. Ancak müktesep ve vazgeçilmez haklara ilişkin sözleşme hükümleri hariç tutulmuştur (TTK m.452). Vazgeçilmez haklar, hak sahibinin rızası olsa dahi sınırlandırılmayan veya ortadan kaldırılamayan haklardır⁷⁷. Müktesep haklar ise pay sahibinin rızası olmadan değişiklik yapılamayan, şarta bağlanamayan, genel kurul veya yönetim kurulu kararlarına tabi olmayan pay sahipliği haklarıdır⁷⁸. Pay sahibi kendi rızası ile müktesep haklardan vazgeçebilir, ancak vazgeçilmez haklar için bu mümkün değildir⁷⁹.

Mülga TTK m.385 hükmünde müktesep haklar örnek olarak sayılmış, buna göre; kanun veya ana sözleşme hükümlerine göre genel kurul ve yönetim kurulu kararlarına tabi

⁷⁴ **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, s.536-537.

⁷⁵ **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku Şerhi II, s.1195.

⁷⁶ **Bilgeç**, Anonim Şirketlerde Oy Hakkında İmtiyaz, s.180-182; **Aytuğar**, Anonim Şirketlerde Oy Hakkında İmtiyaz, s.282.

⁷⁷ **Çeker**, s.10; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.870c; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s.428; **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku Şerhi Cilt II, s.1555; **Erdem**, Nuri, 6102 Sayılı yeni TTK'ye göre Anonim Ortaklık Pay Sahiplerinin Müktesep (Kazanılmış) Hakları, Regesta, C.2, S.1, Y.2012, s.31.

⁷⁸ **Erdem**, 6102 Sayılı yeni TTK'ya göre Anonim Ortaklık Pay Sahiplerinin Müktesep (Kazanılmış) Hakları, s.32 vd.; **Çeker**, s.8; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s.428; **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku Şerhi II, s.1549; **Bozkurt**, Şirketler Hukuku, s.390.

⁷⁹ **Bozkurt**, Şirketler Hukuku, s.389; **Topcan**, Utku, Anonim Şirket Pay Sahiplerinin Vazgeçilmez Nitelikteki Hakları ve Bu Hakların İhlalinin Hukuki Neticeleri, 2023, s.28.

olmayan veya genel kurulun toplantılarına katılma hakkından doğan azalık, oy kullanmak, iptal davası açmak, kâr payı almak ve tasfiyeye katılmak gibi haklar bu kapsamda belirtilmiştir. TTK m.452 hükmünde ise müktesep hakların tanımı yapılmadığı gibi, örnekleme yoluyla açıklanmasından da vazgeçilmiştir⁸⁰. TTK m.452 hükmünün gerekçesine göre, “*Hüküm, 6762 sayılı Kanununun 385 inci maddesinin birinci fıkrasını bazı değişikliklerle tekrar etmektedir. Müktesep haklar kavram olarak korunmuştur. Bu suretle müktesep haklar Tasarı tarafından tanınmıştır. Tasarı, 6762 sayılı Kanunun “münferit pay sahiplerinin bu sıfatla haiz oldukları müktesep haklarda rızaları olmaksızın değişiklik yapılamaz” hükmüne yer vermemiş, ayrıca, müktesep hakları yetersiz bir şekilde tanımlayan ve müktesep hakları sayan ikinci fıkra yanlış anlamalara yol açtığı için çıkarılmıştır. 6762 sayılı Kanundaki liste müktesep hakların tümünü içermediği gibi, müktesep hakların farklı türde hatta derecede olabileceklerine de işaret etmektedir. Tanım ise, müktesep hakların tümünü kapsamıyordu. Ayrıca 6762 sayılı Kanun çeşitli maddeleri ile de çelişki içindedir. Bazı müktesep haklar mutlak nitelik taşırken bazıları niteliklerinden şüphe edilebilecek ölçüde sınırlandırılılabiliyordu...*”⁸¹ Bu nedenle müktesep hakların tanımı ve hangi hakların bu kapsamda olduğu öğretisi ve yargı kararları ile belirlenmelidir⁸². Şirketin merkezinin yurt dışına taşınması (TTK m.421/2.b), çağrısız yapılan genel kurul toplantısında gündeme madde eklenmesi (TTK m.416/2) veya tek borç ilkesinin kaldırılması (TTK m.480/1) gibi, genel kurulda oy birliği ile alınması gereken kararlar kanunda düzenlenmiş müktesep haklardır. Diğer yandan, bir konuda alınacak kararın oy birliği ile alınmasının yani müktesep hakların esas sözleşmede düzenlenmesi de mümkündür⁸³.

Pay sahiplerinin asgari oy hakkı, vazgeçilmez haklardandır. Her payın asgari bir oy hakkı vermesi ilkesi gereğince, pay sahipleri asgari bir oy hakkından vazgeçemez (TTK m.434/2). TTK m.447 hükmüne göre genel kurulun, pay sahibinin genel kurula katılma, asgari oy, dava ve kanundan kaynaklanan vazgeçilmez nitelikteki haklarını sınırlandıran

⁸⁰ Çelikyurt, s.15.

⁸¹ TTK m.452 gerekçesi.

⁸² Gökdemir Tamer, s.390.

⁸³ Kırca, İsmail, Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, 3. Bası, 2022, s.25; Topcan, Anonim Şirket Pay Sahiplerinin Vazgeçilmez Nitelikteki Hakları ve Bu Hakların İhlalinin Hukuki Neticeleri, s.25.

veya ortadan kaldıran kararları batıldır. Nitekim oy hakkının vazgeçilemez haklardan olma özelliğini ortadan kaldıran esas sözleşme düzenlemeleri ve genel kurul kararları geçersizdir. Örneğin, oy hakkının kullanılabilmesi asgari değerde paya sahip olma veya pay senedi çıkarılması gibi şartlara bağlanması yönünde alınan genel kurul kararları asgari oy hakkının ihlali anlamına gelir⁸⁴.

Her ne kadar asgari oy hakkı vazgeçilmez ve bertaraf edilemez nitelikteki haklardan ise de, birden fazla oya sahip olan pay sahiplerinin oy haklarının sınırlandırılması mümkündür. Birden fazla paya sahip olan pay sahipleri, oy sayısının sınırlandırılmasını içeren bir esas sözleşme değişikliğine kendi rızaları ile olumlu oy vererek oy hakkını sınırlandırabilirler. Bununla birlikte, pay sahipleri, asgari oy hakkı dışındaki oy haklarından vazgeçebilirler⁸⁵.

Öğretide savunulan bir diğer görüşe göre, oy hakkının müktesep haklardan olduğu ve oy hakkı sahibinin rızası olmaksızın diğer ortakların kararıyla kaldırılamayacağı ifade edilmektedir⁸⁶. Ancak, genel kurulda oy hakkının sınırlandırılmasına yönelik yapılan esas sözleşme değişikliğine olumsuz oy veren ilgili pay sahibi de alınan karardan etkilenecektir. Bu durum, rızası olmadığı halde pay sahibinin oy hakkının sınırlandırılması sonucunu doğurduğundan, oy hakkının müktesep hak niteliğinde olmadığı savunulan görüşlerden biridir. Oy hakkının pay sahibinin rızası olsa dahi ortadan kaldırılması mümkün olmadığı ve bu nedenle yapı itibariyle müktesep hak niteliğinde olmadığı ifade edilmektedir⁸⁷.

Bir diğer görüşe göre ise, oy hakkının kanuni veya iradi olarak sınırlandırılabilmesinin mümkün olması nedeniyle, nisbi müktesep hak olarak nitelendirilebilmesi mümkündür.

⁸⁴Gökdemir Tamer, s.56; Çelikyurt, s.14; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N.960b; Çeker, s.10; Bahtiyar, s.304; Topcan, Anonim Şirket Pay Sahiplerinin Vazgeçilmez Nitelikteki Hakları ve Bu Hakların İhlalinin Hukuki Neticeleri, s.83; Dağ, Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibi Açısından Oy Hakkının Kazanılması ve Kullanılması, s.11; Teoman, Oy Hakkından Yoksunluk, s.151.

⁸⁵Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 870e; Pulaşlı, Şirketler Hukuku Şerhi II, s.1456 vd.; Çelikyurt, s.15.

⁸⁶Pulaşlı, Şirketler Hukuku Şerhi II, s.1456.

⁸⁷Çeker, s.9; Çelikyurt, s.16.

Belirli kurallara, şartlara ve ölçülere uyulması şartıyla sınırlandırılabilen ancak özüne dokunulamayan haklar nisbi müktesep haklar olarak tanımlanmıştır⁸⁸.

1.5. OY HAKKINA İLİŞKİN SINIRLAMALAR

1.5.1. Kanuni Sınırlamalar

Pay sahiplerinin oy hakkı üç şekilde sınırlandırılabilir. Bunlar, TTK'da öngörülen oydan yoksunluk ve oy hakkının donması halleri, esas sözleşme ile getirilen sınırlamalar ve pay sahiplerinin iradi olarak kendi aralarında yaptıkları oy hakkına ilişkin pay sahipleri sözleşmeleridir⁸⁹.

Oy hakkına ilişkin kanundan doğan sınırlamalar oydan yoksunluk halleri ve oy hakkının donması halleridir. Oydan yoksunluk halleri, TTK'nın oydan yoksunluk başlıklı m.436 hükmünde düzenlenmiştir. Hükmeye göre, pay sahiplerinin kendileri, eşi, alt veya üstsoyu veya bunların ortağı oldukları şahıs şirketleri ya da hâkimiyetlerindeki sermaye şirketleri ile anonim şirket arasında kişisel nitelikte bir işe veya davaya ilişkin olan müzakerelerde, ilgili pay sahipleri oy kullanamazlar. Hükmün amacı, pay sahibinin kendisinin veya yakınlarının menfaati ile şirketin menfaati arasındaki çatışmayı önlemek ve şirketi korumaktır⁹⁰. Öğretide, oydan yoksunluk hallerinin düzenlenmesinin nedeni olarak, pay sahiplerinin şirket ile menfaat çatışması içinde bulunan bir konuda oy verme durumunda kalmaları halinde tarafsız oy kullanamayacakları ve ortaklık menfaatleri yerine kendi kişisel menfaatlerini düşünerek oy kullanabilecekleri ifade edilmektedir. Oy hakkından yoksun olan pay sahipleri genel kurul toplantılarına ve müzakerelere katılabilirler, görüşlerini açıklayabilirler ancak oy kullanamazlar⁹¹. Pay sahipleri, bu yasağı dolanmak amacıyla paylarını başka kişilere devredemezler (TTK m.433/1). Bahsedilen yasağa aykırı olarak oy kullanılırsa TTK m.445 hükmüne göre

⁸⁸ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N.868.

⁸⁹ Bilgeç, Anonim Şirketlerde Oy Hakkında İmtiyaz, s.50.

⁹⁰ Gökdemir Tamer, s.252.

⁹¹ Pulaşlı, Şirketler Hukuku Şerhi II, s.1460 vd.; Gökdemir Tamer, s.299.

alınan genel kurul kararının iptali söz konusu olur. Ancak genel kurul kararına karşı iptal davası açılabilmesi için oy hakkından yoksun pay sahiplerinin kullandığı oyların ibra kararının alınmasında etkili olması gerektiği belirtilmektedir. (TTK m.446/1-b).

Oy hakkının donması halinde ise, pay sahibinin hiçbir kararda oy kullanması mümkün değildir. Oy hakkı donmuş olan paylar genel kurulda toplantı ve karar yetersayısı belirlenirken göz önüne alınmayacaktır. Oy hakkı donan pay sahipleri, oy hakkı ile ilişkili diğer pay sahipliği haklarını da kullanamayacaktır. Oy hakkı ile ilişkili olup oy hakkının donması ile kullanılamaz hale gelen diğer pay sahipliği haklarının belirlenmesinde, şirkette ortaklık iradesini oluşturma etkisi olan genel kurula katılma, bilgi alma ve inceleme hakkı gibi haklar dikkate alınır. Buna karşılık, birden fazla payı olan pay sahibi, paylarının bir kısmına ilişkin oy hakkı donmuş ise, oy hakkının donmasından etkilenmeyen payları açısından pay sahipliği haklarını kullanabilecektir⁹². Oy hakkının donması, TTK kapsamında farklı hallerde ortaya çıkmaktadır⁹³.

Oy hakkının donması ve oydan yoksunluk halleri arasında önemli farklılıklar vardır. Oy hakkının donması durumunda, pay sahibi oy hakkını genel ve sürekli olarak kullanamayacaktır. Ancak oydan yoksunluk hallerinde ise, belirli kararlar bakımından özel ve geçici nitelikte oy hakkının kullanılamaması söz konusudur. Oydan yoksunluk halinde ilgili pay sahibi genel kurul toplantısına katılabilir ve belirli gündem maddeleri dışında oy kullanabilir, genel kurul toplantısının toplantı ve karar yeter sayısı bakımından da dikkate alınır. Oy hakkı donmuş olan pay sahipleri ise, toplantı ve karar yetersayıları bakımından dikkate alınmaz. Oydan yoksunluk hallerine ilişkin düzenlenen hükmün amacı, şirkette menfaat çatışmasının önüne geçilmesidir. Oy hakkının donmasının ise birden çok amacı olabilir. Küçük pay sahiplerinin çoğunluğa karşı korunması, yabancılaşmanın önlenmesi, şirket organları arasında yetki gaspının engellenmesi gibi amaçlar söz konusu olabilir⁹⁴.

⁹² Çeker, s.209; Çelikyurt, s.61-82; Gökdemir Tamer, s.297-298.

⁹³ Oy hakkının donduğu haller için bkz. TTK m.482-483, 434/2, 198, 497, 379, 201.

⁹⁴ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N.988a; Çelikyurt, s.93-94; Pulaşlı, Şirketler Hukuku Şerhi II, s.1479; Teoman, Oydan Yoksunluk, s.16; Bahtiyar, s.305.

1.5.2. Esas Sözleşmesel Sınırlamalar

TTK m.434/1 hükmüne göre her pay sahibi en az bir oy hakkına sahiptir. Asgari oy hakkı olarak adlandırılan bu kurala aykırı düzenlemeler geçersizdir. Böylece, kural olarak, oy hakkı olmayan pay sahibi olamaz⁹⁵. TTK m.434/2 hükmüne göre birden fazla paya sahip olanlara tanınacak oy sayısı ise, esas sözleşmeyle sınırlandırılabilir. Söz konusu sınırlandırılma, kurucu esas sözleşme ile veya sonradan yapılacak esas sözleşme değişikliği ile getirilebilir. Her iki durumda da, eşit işlem ilkesine uygun hareket edilmelidir. Zira maddenin gerekçesinde, eşit işlem ilkesine ve müktesep haklara aykırı olan esas sözleşme değişikliklerinin iptal yaptırımına tabi olabileceği ifade edilmiştir⁹⁶.

Hukukumuzda oy hakkının sınırlandırılmasına ilişkin esas sözleşme değişiklikleri bakımından yüksek yeter sayılar veya haklı ve önemli gerekçeler aranmamaktadır. Bu nedenle oy hakkına ilişkin sınırlamalar, esas sözleşme değişikliği için aranan yeter sayıların sağlanması ile getirilebilecektir⁹⁷. Esas sözleşmede getirilen sınırlamalar oy hakkının özüne dokunamaz, vazgeçilmez niteliğine aykırı olamaz ve yalnızca oy hakkının kullanılmasına yönelik olabilir⁹⁸.

Öğretiye göre düzenlemenin amacı; tek veya birden fazla pay sahibinin ya da belirli pay gruplarının anonim şirkette hâkimiyet kurmasının, yabancı pay sahiplerinin payların çoğunluğunu elde etmesi yoluyla ortaklığın kontrolünün el değiştirmesinin önüne geçmektir⁹⁹.

⁹⁵ İstisnası için bkz. Paya Dayalı Kitle Fonlaması Tebliği m.16.

⁹⁶ TTK m.434 gerekçesi.

⁹⁷ **Gökdemir Tamer**, s.340.

⁹⁸ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.962b; **Gökdemir Tamer**, s.332-333; **Çelikyurt**, s.222; **Çeker**, s.213.

⁹⁹ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.962a; **Gökdemir Tamer**, s.328 vd.

Oy hakkında esas sözleşmesel sınırlamaların teoride mümkün olduğunu ancak pratikte her pay sahibinin şirkete getirdiği sermaye oranında oy hakkını kullanmak isteyeceğinden mümkün olmadığı yönünde Bkz. **Biçer**, Anonim Ortaklıkta Oy Hakkında İmtiyaz ve Sınırları, s.89.

Esas sözleşmede sınırlandırılan oy hakkının sahibi olan ortak, payını sınırlandırmaya tabi olmayan bir kişiye devrederse, oy hakkı üzerindeki sınırlama da kalkacaktır. Zira oy hakkının sınırlandırılması, belirli paylara ilişkin değil, pay sahibinin toplam oy gücü ile ilgilidir¹⁰⁰.

Esas sözleşme ile pay sahibinin oy hakkının doğması veya kullanılması için belirli şartlar belirlenebileceği gibi, oy hakkının doğması pay sahibinin sermaye borcunu tamamen ödemesi şartına da bağlanabilir¹⁰¹. Ancak pay sahibinin oy hakkının doğması, şirkette belirli miktarda paya sahip olması veya belirli kişisel niteliklere haiz olması şartına bağlanmaz. Aksi takdirde oy hakkı paya değil, pay sahibine bağlı hale getirilmiş olur. Asgari oy hakkına ve eşit işlem ilkesine aykırı olan bu tür düzenlemeler geçersizdir¹⁰².

Oy hakkına ilişkin esas sözleşmede getirilen sınırlamaları aşan payların, genel kurul toplantı ve karar yeter sayısının nisabında dikkate alınıp alınmayacağı hususu tartışmalıdır. Öğretide, esas sözleşmesel sınırlamaları aşan payların toplantı yeter sayısının hesaplanmasında dikkate alınmaması gerektiğini ifade eden yazarlar vardır¹⁰³. Esas itibarıyla, oy hakkına ilişkin sınırlamalar, asgari oy hakkına dokunulamayacağından, pay sahiplerinin genel kurula katılma gibi yönetsel haklarını kullanmalarına engel değildir. Oy hakkının sınırlandırılması, TTK m.389 hükmünde belirtilen istisna dışında¹⁰⁴, toplantı yeter sayısı bakımından önem arz etmez. Esas sözleşmesel sınırlamaları aşan ve kullanılmayan oyların donacağı, ancak bu donmanın

¹⁰⁰ **Gökdemir Tamer**, s.296.

¹⁰¹ **Çeker**, s.214 vd.; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.962c; **Teoman**, Oydan Yoksunluk, s.139 vd.; **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku Şerhi II, s.1465; **Gökdemir Tamer**, s.358.

¹⁰² **Çeker**, s.219-220; **Gökdemir Tamer**, s.357; **Teoman**, Oy Hakkından Yoksunluk, s.157-158.

¹⁰³ **Gökdemir Tamer**, s.405; **Çelikyurt**, s.223; **Kendigelen**, Abuzer, Anonim Şirketlere İlişkin Hükümlerde Benimsenen Bazı Ağırlaştırılmış Nisaplar Bilinçli Bir Tercihin Ürünü mü? Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü 60. Yıl Armağanı Cilt 1, 2015, s.95-13.

¹⁰⁴ **TTK m.389**: Şirketin iktisap ettiği kendi payları ile yavru şirket tarafından iktisap edilen ana şirketin payları, ana şirketin genel kurulunun toplantı nisabının hesaplanmasında dikkate alınmaz. Bedelsiz payların iktisabı hariç, şirketin devraldığı kendi payları hiçbir pay sahipliği hakkı vermez. Yavru şirketin iktisap ettiği ana şirket paylarına ait oy hakları ile buna bağlı haklar donar.

toplantı yeter sayıları açısından değil, karar yeter sayıları açısından etkili olacağı ileri sürülmektedir¹⁰⁵.

1.5.3. İradi Sınırlamalar

Oy hakkına ilişkin kanuni ve esas sözleşmesel sınırlamaların dışında, pay sahiplerinin iradesiyle sınırlandırmaların getirilmesi de mümkündür. Pay sahipleri, kendi aralarında veya üçüncü kişilerle bir araya gelerek genel kurulda oylarını belirli bir yönde kullanmak veya kullanmamak üzere sözleşme yaparak oy haklarını sınırlandırabilirler. Oy sözleşmeleri olarak da adlandırılan oy hakkına ilişkin pay sahipleri sözleşmeleri, TBK hükümlerine göre sözleşme özgürlüğü ilkesine uygun olarak düzenlenebilir ve yalnızca sözleşmenin tarafları arasında hüküm ve sonuç doğururlar. Belirtmek gerekir ki, oy hakkına ilişkin düzenlenen sözleşmelerin amacı oy hakkının devredilmesi değil, oy hakkının hangi yönde kullanılacağıının belirlenmesidir¹⁰⁶.

¹⁰⁵ Çeker, s.228; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N.844; Teoman, Oydan Yoksunluk, s.175-178; Gökdemir Tamer, s.405-406.

¹⁰⁶ Çeker, s.233 vd.

2. BÖLÜM

OY HAKKINA İLİŞKİN PAY SAHİPLERİ SÖZLEŞMELERİ

2.1. PAY SAHİPLERİ SÖZLEŞMELERİ

2.1.1. Tanımı, Tarafları ve İşlevleri

Anonim şirketlerde esas sözleşmenin tescili ile kamuya açık olması ve bazı sınırlamalara tabi olması, pay sahiplerinin kendi aralarında, üçüncü kişilerle veya şirketle olan ilişkilerini esas sözleşme dışındaki bir sözleşme ile düzenleme ihtiyacına sebep olmaktadır. Söz konusu ihtiyacın doğması halinde pay sahipleri, pay sahipleri sözleşmesi olarak adlandırılan hukuki vasıtaya başvurmaktadır. Mevcut veya muhtemel pay sahipleri tarafından kendi aralarında, şirketle veya üçüncü kişilerle aralarındaki ilişkileri düzenlemek için oluşturdukları sözleşmelere pay sahipleri sözleşmesi adı verilir. Pay sahipleri sözleşmesi, pay sahiplerinin pay sahipliğinden doğan haklarını kullanmak veya şirkette sahip oldukları konumlarına dair tutumlarına ilişkin düzenlenen sözleşmelerdir¹⁰⁷.

Pay sahipleri sözleşmelerinin esaslı unsurları kanunlarımızda düzenlenmemesine karşın, TTK kapsamında bazı hükümlerin gerekçesinde söz konusu sözleşmelere atıfta bulunulmuştur. Örneğin, TTK m.195/1-b hükmünün gerekçesinde, şirketler topluluğunun oluşumunda pay sahipleri sözleşmelerinin hâkimiyet kurma aracı olarak kullanılabilmesi ifade edilmiştir. Anonim şirketlerin kuruluş belgelerine ilişkin TTK m.336 hükmünün gerekçesinde ise, söz konusu hükmün getiriliş amaçlarından birinin

¹⁰⁷ **Bal Iğın**, Çiğdem/ **Tırak**, Ece, Esas Sözleşmeye Konulamayan Hususların Hissedarlar Sözleşmesine Konulması, GSI Articleletter 12, 2015, s.122-123; **İnce**, Salih Tayfun, Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları ve Paysahipleri Sözleşmesi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, 2018, s.60-61; **Ayoğlu**, Tolga, Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim, 2019, s.174; **Barlas**, Nami, Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri, 2016, s.117; **Esin**, İsmail G., Hissedarlar Sözleşmesi, Milletlerarası Özel Hukukta Sözleşmesel Meseleler Uluslararası Konferans 11 Ekim 2018, s.15; **Miliauskas**, Paulius, Shareholders' Agreement as a Tool to Mitigate Corporate Conflicts of Interests, Int. J. Private Law, Vol.6, No.2, 2013, s.111; **Jami**, Emir, International Arbitration of M&A Transactions: On the Enforceability of Call Options in Turkish Law Shareholders' Agreements, Turkish Commercial Law Review, vol.2, no.2, Winter 2016, pp. 245-252, HeinOnline, E.T.: 06/06/2023.

pay sahipleri sözleşmelerini kuruluşun ve şirketler hukuku saçağının dışında tutmak olduğu belirtilmiştir¹⁰⁸. Hukukumuzda, bu sözleşmeler, mülga TTK döneminde pay yerine kullanılan hisse ifadesinden hareketle hissedarlar sözleşmesi olarak adlandırılmıştır. TTK m.480/1 hükmünün gerekçesinde ise, dünyada "shareholders agreement" terimi ile adlandırıldığı ve Türkçe'ye pay sahipleri sözleşmeleri ya da ortaklar sözleşmesi olarak çevrilebileceği, söz konusu sözleşmelerin esas sözleşme düzeninin yanında bir yan düzen oluşturduğu ifade edilmiştir¹⁰⁹.

Pay sahipleri sözleşmesi, kanunda düzenlenmeyen, sözleşme özgürlüğü ilkesine dayanılarak yapılan ihtiyari bir sözleşme türüdür. Pay sahipleri arasında yapılan bu sözleşme borçlar hukukunun genel hükümlerine tabidir. Anonim şirketlerde hâkim olan ilkelerin sınırlayıcı ve katı kalıbından çıkmasına olanak veren, borçlar hukuku kapsamında pay sahiplerinin isteklerine göre düzenlenebilen sözleşmelerdir. Şirket esas sözleşmesinden farklı olarak, pay sahipleri sözleşmesi yapmak şirketin varlığı için zorunlu değildir, pay sahiplerinin arzusuna bağlıdır. Şirketin tüm pay sahipleri pay sahipleri sözleşmesini imzalamış olsa dahi, şirket bu sözleşme ile bağlı değildir. Zira şirket ve pay sahipleri birbirinden bağımsız hukuki kişilerdir¹¹⁰. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin bir kararında da; ortaklar arasında imzalanan sözleşmenin pay sahipleri sözleşmesi olduğu, ortaklar arasında imzalanan sözleşmenin sadece tarafı olan ortakları bağlayacağı, şirket tüzel kişiliği bakımından bağlayıcı olmadığı, her ne kadar alınan taraflar arasındaki sözleşme hükmüne aykırı ise de, şirket organı olan genel kurulda alınan kararların geçerliliği bakımından ortaklar arasındaki harici sözleşmenin değil, şirket sözleşmesinin esas alınması gerektiği, ortaklar arasındaki sözleşme hükmünün çoğunluk ilkesini bertaraf edici nitelikte olmadığı ifade edilmiştir¹¹¹.

¹⁰⁸ TTK m.195 ve m.336 gerekçesi.

¹⁰⁹ TTK m.480 gerekçesi.

¹¹⁰ **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.65; **Karasu**, s.196-197; **Yüksel**, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.41; **İnce**, s.66; **Öztürk Akkartal**, **Kandıralıoğlu Cuyulan**, s.392; **Barlas**, s.117; **Sulu**, Muhammed, Pay Sahipleri Sözleşmelerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Çözümünde Arabuluculuk ve Tahkim, TFM, C: 8, S:2, s.511-528, 2022, s.515.

¹¹¹ Y. 11.HD. T. 11.10.2016, E. 2016/1275, K.2016/8000; Y. 11. HD. T. 05.02.2015, E. 2014/2843, K.2015/1326.

Sözleşmeye taraf olan pay sahipleri, şirketteki pay sahipliğinden doğan haklarını ve borçlarını üçüncü kişilere devretseler dahi, pay sahipleri sözleşmesinden doğan hakları ve borçları payı devralan üçüncü kişilere geçmeyecektir. Pay sahipleri sözleşmesinden doğan haklar ve borçların devri için alacağın temliki ve borcun nakli işlemlerinin yapılması gerekir¹¹².

Pay sahipleri sözleşmeleri kanunda düzenlenmediğinden, sözleşme içinde tahkim şartı gibi özel bir şekli gerektiren şartlar öngörülmedikçe, herhangi bir şekil şartı yoktur. Özel şekil şartlarına bağlı olarak yapılan ve değiştirilebilen esas sözleşmenin aksine (TTK m.339 vd.), şekil serbestisinin olduğu pay sahipleri sözleşmeleri, pay sahipleri için kolay ve esnek bir yol olarak görünmektedir. Ayrıca pay sahipleri sözleşmelerinin tescil edilme zorunluluğu bulunmadığından sözleşme içeriğinin kural olarak gizli olması, pay sahiplerinin bu sözleşmeleri tercih etme olasılığını artırmaktadır¹¹³. Gizliliğin istinasını ise halka açık anonim şirketler oluşturmaktadır. Sermaye Piyasası Kurulu tarafından çıkarılan Seri:VIII, No:54 sayılı Özel Durumların Kamuya Açıklanmasına İlişkin Esaslar Tebliği¹¹⁴ m.6 hükmüne göre oy haklarına ilişkin üçüncü kişilerle yapılan sözleşmeler, kamuya açıklanması gereken özel haller arasında sayılmıştır. Ayrıca TTK m.336 hükmü uyarınca; şirketle, kurucular ile diğer kişilerle yapılan ve kuruluşla ilgili olan sözleşmeler kuruluş belgeleri olarak sicil dosyasına konulmalıdır. Söz konusu düzenlemeler ile şirkete sonradan girecek olan kişiler için alenilik sağlamak, gizli sözleşme yapılmasını engellemek ve pay sahipleri sözleşmesini şirketin dışında tutmak amaçlanmıştır¹¹⁵.

¹¹² **Bal Iğın/Tırak**, s.128.

¹¹³ **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.66; **Demirkol**, Berk, Pay Sahipleri ile Getirilen Pay Devir Kısıtlamaları, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.IX, Sayı 2, 2012, s.856; **Esin**, İsmail/ **Lokmanhekim, Tunç**, Uygulamada Birleşme ve Devralmalar, 2003, s.66-67; **Bal Iğın/ Tırak**, s.123; **Yüksel**, s.52; **Bilge**, Kerem, Pay Sahipleri Sözleşmesi Kapsamında Anonim Şirketlerde Pay Devrinin Kısıtlanması, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Fakültesi, Yüksek Lisans Tezi, 2016, s.3-4, Ayoğlu, s.199-200; **Akbay**, Direnç, Anonim Ortaklık Pay Sahipleri Arasında Yapılan Önalım Hakkı İçeren Sözleşmeler, İstanbul Hukuk Mecmuası, 77(2): 697-746, 2019, s.707.

Özellikle aile şirketlerindeki uygulamasına dair bkz. **Karasu**, s.197-198.

¹¹⁴ RG, 06.02.2009, Sa.27133.

¹¹⁵ TTK m.336 gerekçesi.

Pay sahipleri sözleşmesi, pay sahipleri arasında yapılabilir. Bunun yanında pay sahibi olmayan üçüncü kişiler de bu sözleşmelere taraf olabilir. Şirketin kendisinin pay sahipleri sözleşmesine taraf olması ise tartışmalıdır. Öğretideki baskın görüşe göre, şirketin sözleşmeye taraf olması mümkündür. Sözleşmenin ihlali halinde uygulanacak yaptırımların uygulanabilirliğinin artırılması amacıyla pay sahipleri arasında yapılan pay sahipleri sözleşmesine anonim şirketin kendisinin de taraf yapılması uygulamada görülen bir durumdur. Ancak sözleşmede yer alan ortaklığın iç işleyişine, oy haklarına ve karar mekanizmalarına ilişkin hükümler şirketi bağlamayacaktır¹¹⁶. Nitekim 19/12/2012 tarihli ve 2012/4093 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe giren Ticaret Sicili Yönetmeliği'nin¹¹⁷ m.106/5 hükmüne göre, şirketin taraf olmadığı, tüm veya bazı pay sahiplerinin şirketin yönetimi ve pay sahiplerinin hakları ve borçları ile ilgili olarak düzenlenen pay sahipleri sözleşmeleri hâkimiyet sözleşmesi olarak nitelendirilemez. İlgili maddede hâkimiyet sözleşmesi, *“aralarında doğrudan veya dolaylı iştirak ilişkisi bulunmayan, bulunsa bile bu ilişkiden bağımsız ve soyutlanmış bir şekilde taraflardan birinin, sermaye şirketi olan diğerinin yönetim organına hiçbir şarta bağlı olmadan talimat verme yetkisini içeren sözleşmedir.”* olarak tanımlanmıştır. Buna göre, şirketin pay sahipleri sözleşmesine taraf olması ve sözleşmeye uyacağını taahhüt etmesi halinde bu sözleşmeler hâkimiyet sözleşmesi olarak adlandırılacaktır. Pay sahipleri sözleşmesi, hâkimiyet sözleşmesi niteliği taşımakta ise, TTK m.198/3 hükmünde belirtildiği üzere, ticaret siciline tescil edilmesi gerekmektedir. Aksi halde sözleşme geçersiz sayılacaktır. Böylece, hâkimiyet sözleşmesi niteliğini taşıyan bir pay sahipleri sözleşmesinin yazılı olarak yapılmasının zorunlu olduğu sonucuna ulaşılabilir¹¹⁸.

¹¹⁶ **Poroy/ Tekinalp/ Çamoğlu**, N.1021a; **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.67 ve s.313; **Yüksel**, s.51-52; **Bilge**, s.6-7; **İnce**, s.70-73; **Ayoğlu**, s.200-204; **Yüksel**, Sinan, Pay Sahipleri Sözleşmesinden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim, Şirketler Hukuku Uyuşmazlıkları ve Tahkim, 2018, s.142; **Sulu**, s.515; **Miliauskas**, s.114-115.

Aile anayasalarına şirketin taraf olup olamayacağı hususuna ilişkin, şirketin şirketler hukuku temelinin sarsılmasına neden olan ve genel kurulun iradesine yönelik taahhütte bulunulacak bir borç sözleşmesinin tarafı olamayacağını, ancak yönetim kurulunun yetki alanına ilişkin hususlar bakımından aile anayasalarına taraf olabileceği değerlendirmesi için bkz. **Kondu Kaya**, Betül, Anonim Şirket Türü Aile Şirketlerinde Esas Sözleşme ve Aile Anayasası, İstanbul Bilgi Üniversitesi Lisansüstü Programlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019, s.154-155.

¹¹⁷ Resmi Gazete 27/01/2013 Sa. 28541.

¹¹⁸ **Esin**, İsmail, Hissedarlar Sözleşmesi, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.II, Sa.1, 2005, s.478; **Öztürk Akkartal/Kandirahoğlu Cuyulan**, s.382; **Memiş**, s.284.

Diğer bir görüşe göre ise, şirketin pay sahipleri sözleşmesine taraf olması, özellikle şirkette pay sahipleri sözleşmesine taraf olmayan başka pay sahiplerinin de mevcut olduğu haller bakımından, şirketin tüm pay sahiplerine eşit davranma yükümlülüğüne aykırılık oluşturur¹¹⁹.

Genellikle esas sözleşmeye konulmayan veya konulamayacak olan şirketin finansmanına, sona erme sebeplerine, pay satma veya satın alma zorunluluğuna, rekabet yasağına, pay devir kısıtlamalarına veya oy hakkına ilişkin düzenlemelere yer verilen pay sahipleri sözleşmelerinin yapılmasının birçok farklı sebebi olabilir. Örneğin şirketin kurucuları, kurulması planlanan ortaklığın kuruluşu ve işleyişi gibi konularda, henüz ortaklık kurulmadan önce, bağlayıcı sözleşme hükümleri öngörerek ortaklığın kendi arzularına göre şekillenmesini amaçlayabilirler¹²⁰. Bir şirkette, yeni pay sahiplerinin gelmesi veya başka şirketlerle birleşme/devralma durumlarında pay sahipleri arasındaki oy kullanımı, kâr dağıtımı ve şirket üzerindeki hâkimiyet gibi konularda dengenin korunması amacıyla da pay sahipleri sözleşmeleri düzenlenebilir¹²¹. Aile şirketi niteliğinde olan veya birbirlerini tanıyan sınırlı sayıda pay sahibi içeren şirketler, bu niteliklerinin korunması amacıyla payların herhangi bir üçüncü kişiye satılmasını engellemek, oluşturulan düzeni korumak gibi amaçlarla pay sahipleri sözleşmeleri düzenleyebilirler¹²². Sahip oldukları payların az olması nedeniyle şirkette etki sahibi olamayan pay sahipleri de kendi aralarında yapacakları pay sahipleri sözleşmeleri ile şirkette hâkimiyet kurmak isteyebilirler¹²³.

¹¹⁹ **Esin**, Hissedarlar Sözleşmesi, s.16; **Esin/ Lokmanhekim**, Uygulamada Birleşme ve Devralmalar, s.63.

¹²⁰ **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.67; **Esin**, İsmail G., Hisse Opsiyon Haklarından Kaynaklanan İhtilafların Tahkiminde İhtiyati Tedbirlerin Etkin Uygulanması, Şirketler Hukuku Uyuşmazlıkları ve Tahkim, 2018, s.58; **Yüksel**, Pay Sahipleri Sözleşmesinden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim, s.144-145.

¹²¹ **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.70.

¹²² **Karasu**, s.197; **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.68.

¹²³ **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.69; **Haziroğlu**, Elif Cemre, Emredici Hükümler İlkesi (TTK m.340) Çerçevesinde Esas Sözleşme ve Pay Sahipleri Sözleşmesi Hükümlerinde Geçerlilik Sorunu, Özel Hukukun Güncel Meseleleri Sempozyumu II, Bildiriler-Tartışmalar, 2019, s.405.

2.1.2. Hukuki Niteliği

Pay sahipleri sözleşmelerinin içerdiği hükümler çok çeşitli olabildiğinden bu sözleşmelerin hukuki niteliğinin tespiti konusunda çeşitli görüşler mevcuttur. Ancak söz konusu sözleşmelerin hukuki niteliğinin tespit edilmesinden önce uygulanacak hukukun tespit edilmesi önem arz eder. Özellikle yabancılık unsuru içeren pay sahipleri sözleşmeleri bakımından uygulanacak hukukun da sözleşmede belirtilmesi beklenir¹²⁴.

Hukukumuzda kanunda düzenlemeyen pay sahipleri sözleşmeleri, borçlar hukukuna tabi sözleşme niteliğindedir ve genel hükümlere tabidir. Buna göre, pay sahipleri sözleşmelerinin geçerliliği, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK) ve TBK'da yer alan genel hükümlere göre değerlendirilmelidir. Sözleşmeden doğan haklar nispi niteliktedir ve yalnızca sözleşmeye taraf olan pay sahiplerine ve/veya üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir. Anonim şirketlerin pay sahiplerinden ayrı olarak tüzel kişilikleri olması nedeniyle, pay sahipleri sözleşmesine taraf olmayan şirket açısından bu sözleşmelerin bağlayıcılığı söz konusu değildir. Bu nedenle pay sahipleri sözleşmesine aykırı olan genel kurul kararlarının iptali veya şirket organlarının sorumluluğu söz konusu olamaz¹²⁵.

İçerik ve şekil bakımından hiçbir şarta tabi olmayan pay sahipleri sözleşmeleri, sözleşme özgürlüğü kapsamında hukuka aykırı olmamak koşuluyla tarafların istediği şekilde düzenlenebilir. Pay sahipleri sözleşmelerinde yer verilen hükümlerin çeşitliliği, bu sözleşmelerin tek ve tipik bir sözleşme olarak nitelendirilmesini engeller. Kanunda düzenlenmeyen bir sözleşme türü olduğundan, kendine özgü bir borç sözleşmesi olarak nitelendirilir¹²⁶. Pay sahipleri sözleşmesine dayanılarak ileri sürülen hak bir alacak

¹²⁴ Esin, Hissedarlar Sözleşmesi, s.26.

¹²⁵ Okutan Nilsson, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.247-248; Sulu, s.514-516.

¹²⁶ İnce, s.74; Öztürk Akkartal/Kandırahoğlu Cuyulan, s.388; Ayoğlu, s.175; Sulu, s.512; Yüksel, Pay Sahipleri Sözleşmesinden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim, s.146.

hakkıdır ve pay sahipliği sıfatına değil, sözleşmenin tarafları arasındaki borçlar hukuku ilişkisine dayanır. Pay sahipleri sözleşmesine aykırılık halinde sözleşmede kararlaştırılan yaptırımlar ve borçlar hukukunda düzenlenen borca aykırılıktan doğan sorumluluk kapsamındaki hükümler uygulanır. Bu kapsamda; aynen ifa, tazminat, sözleşmenin haklı sebeplerle feshi gibi yaptırımlardan aykırılığın niteliğine göre tercih yapılır. Diğer bütün sözleşmeler gibi pay sahipleri sözleşmesi de kanuna, ahlaka, kişisel haklara ve kamu düzenine aykırı olması veya imkânsız olması halinde geçersizlik yaptırımı ile karşılaşacaktır (TBK m.27-28).

Pay sahipleri sözleşmelerinin içerdiği hükümler çeşitlilik gösterdiğinden tek ve tipik bir sözleşme olarak nitelendirilmesinin zor olduğu ifade edilmektedir¹²⁷. Öğretide, pay sahipleri sözleşmesinin asli unsuru olan edimlere, bağlılık süresine veya yoğunluğuna göre nitelendirilmesi mümkün olduğu savunulmaktadır¹²⁸. Bir diğer görüşe göre, bu tür sözleşmeler çoğunlukla bir adi ortaklık oluşturan sözleşme niteliği de taşıyabilmektedir. Pay sahipleri sözleşmelerine vekâlet sözleşmesi hükümleri veya kanunda düzenlenen diğer sözleşme hükümleri uygulanabileceği de ileri sürülmektedir¹²⁹.

Pay sahipleri sözleşmeleri tek tarafa borç yükleyen ya da iki tarafa borç yükleyen sözleşme olarak düzenlenebilir. Tek tarafa borç yükleyen, yalnızca bir tarafın borç altına girdiği sözleşmeler nadir olarak görülmektedir. Pay sahiplerinin haklarını kullanmak konusunda karşılıklı olarak taahhütte bulunmaları durumunda ise iki tarafa borç yükleyen sözleşme söz konusudur. Örneğin sözleşmenin taraflarından birinin gösterdiği yönetim kurulu üyesi adayına oy verme taahhüdünde bulunması, diğer tarafın da aynı şekilde o tarafın gösterdiği adaya oy verme taahhüdünde bulunması tam iki tarafa borç yükleyen pay sahipleri sözleşmesini oluşturur¹³⁰.

Pay sahipleri sözleşmesinin tarafların üzerinde uzlaşmaları gereken asgari noktalar itibariyle tipik bir akit teşkil edebileceğine dair bkz. **Yüksel**, s.54.

¹²⁷ **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.78; **Memiş**, Tekin, Aile Anayasası ve Şirketler Hukuku, Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.4, Sa.8, 2018, s.274.

¹²⁸ **Yüksel**, s.53; **Esin/Lokmanhekim**, s.67; **Demirkol**, s.860.

¹²⁹ **Poroy/ Tekinalp/Çamoğlu**, N.1021.

¹³⁰ **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.71.

Pay sahiplerinin bir başka ortaklığın yönetimini ele geçirme, yönetime etki etme gibi ortak bir amacı gerçekleştirmek için bir araya gelerek pay sahipleri sözleşmesi yapmaları halinde ise TBK m.620 hükmünde düzenlenen adi ortaklık ortaya çıkmaktadır. Şirketin yönetimini ele geçirme, şirket politikalarını belirleyerek yönetime etki etme, ortaklığın güç dengesini koruma, ihtilafları önleme veya çözme, üçüncü kişileri ortaklıktan uzak tutma gibi ortak amaçlarla bir araya gelen pay sahipleri, şirkette sahip oldukları pay sahipliği haklarını bu amaçlar doğrultusunda kullanmayı birbirlerine karşı taahhüt ederler. Sözleşmenin tarafları, kendi pay sahipliği haklarını kullanma taahhüdünü, ortak bir amacı gerçekleştirme doğrultusunda sözleşmenin diğer taraflarına yöneltirler. Söz konusu ortaklığa konulan sermaye, pay sahipliği haklarıdır¹³¹. Ortaya çıkan adi şirket, dışarıdan görünen anonim şirketin yanında varlığını sürdüren ancak dışarıya yansımayan gizli bir şirket olarak nitelendirilmiştir¹³². Ancak öğretilerde, pay sahiplerinin şirketteki hukuki durumlarına yönelik amaçlarla söz konusu sözleşmeleri yaptıklarını ve adi ortaklık kurma iradesi taşımadıklarını, bu nedenlerle pay sahipleri sözleşmelerinin adi ortaklık sözleşmesi niteliğinde olmadığını savunan görüşler de mevcuttur¹³³.

Uygulamada, pay sahipleri sözleşmesine TBK m.620 hükmü ve devamında düzenlenen adi ortaklığa ilişkin hükümlerin uygulanmayacağına dair hükümler konulduğu görülmektedir. Bu tür düzenlemelerin, TBK m.19 hükmü çerçevesinde değerlendirildiğinde, belirleyici olmadığı, adi ortaklığın düzenlendiği maddelerde emredici nitelikte hükümlerin mevcut olduğu ve bunların uygulanmasının sözleşmeye konulacak aksi yöndeki hükümlerle engellenemeyeceği öğretilerde ifade edilmektedir. Aksi yöndeki düzenlemeler, TBK m.27 hükmü uyarınca kesin hükümsüz sayılacaktır. Kanunun ilgili hükümleri gereğince, tarafların istemeden veya gerçek amaçlarını

¹³¹ **Bilge**, s.9; **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.81; **Öztürk Akkartal/Kandıralıoğlu Cuyan**, s.389-390; **Ayoğlu**, s.10; **Teoman**, Ömer, Yaşayan Ticaret Hukuku, Hukuki Mütalaalar, Kitap 13, 2010, s.73; **Memiş**, Aile Anayasası ve Şirketler Hukuku, s.274.

¹³² **Bilgili**, Fatih, Türk Ortaklık Hukukunda Gizli Ortaklık İlişkileri, 2003, s.99.

¹³³ **Esin/Lokmanhekim**, s.67.

gizlemek için kullandıkları ifadeler dikkate alınmaksızın, gerçek ve ortak iradelerinin belirlenmesi gerekmektedir¹³⁴.

2.1.3. Kapsamı

Pay sahipleri sözleşmesi, kanunda düzenlenmeyen bir sözleşme türü olduğundan zorunlu bir içeriği yoktur. Sözleşmenin tarafları istedikleri şekilde sözleşmenin içeriğini ve kapsamını belirleyebilirler¹³⁵. Ortaklığın işleyişi, pay sahipliği haklarının kullanılması, pay sahipleri arasında alacak hakkı ihdas edilmesi, üçüncü kişilere anonim ortaklığa karşı hak ihdas edilmesi ve/veya üçüncü kişilere karşı ortaklık lehine hak ihdas edilmesi gibi hükümler pay sahipleri sözleşmesinde düzenlenebilmektedir¹³⁶. Pay sahipleri sözleşmesini, şirket esas sözleşmesinden ayıran en önemli hususlardan biri pay sahipleri sözleşmelerinde içerik serbestisi olmasıdır.

Pay sahipleri sözleşmesinin kapsamı, sözleşme taraflarının amacına göre farklılık gösterebilmektedir. Ortaklığın yapısını, işleyişini, pay sahiplerinin haklarının hangi kurallara tabi olacağını düzenleyen sözleşmeler yapılabilir. Pay sahipleri, ortaklığı kendi isteklerine göre şekillendirebilir, ortaklığın yabancılaşmasını engelleyebilir ve ortaklıktaki güç dengesini menfaat çatışmasının gerektirdiği şekilde sağlayabilir¹³⁷.

Sözleşme özgürlüğü ve şirketlerin farklı gereksinimleri olması nedeniyle çok çeşitli pay sahipleri sözleşmeleri düzenlenebilmektedir. Pay devirlerinin kısıtlanması, önalım ve alım haklarının tanınması, üst yönetici seçiminin nasıl yapılacağı, yönetim kurulu

¹³⁴ **Barlas**, s.118-119; **Esin**, Hissedarlar Sözleşmesi, s.26; **Yüksel**, Pay Sahipleri Sözleşmesinden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim, s.146; **Sulu**, s.515.

TBK m.19: Bir sözleşmenin türünün ve içeriğinin belirlenmesinde ve yorumlanmasında, tarafların yanlışlıkla veya gerçek amaçlarını gizlemek için kullandıkları sözcüklere bakılmaksızın, gerçek ve ortak iradeleri esas alınır.

¹³⁵ **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.98; **Akbay**, s.701-702.

¹³⁶ **Haziroğlu**, s.410; **Bal Ilgın/Tırak**, s.124; **Öztürk Akkartal/Kandırahoğlu Cuyulan**, s.385.

¹³⁷ **Haziroğlu**, s.408; **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.75; **Yüksel**, s.44-76; **Bilge**, s.10; **Miliauskas**, s.112.

üyeliğine aday gösterilmesi, yöneticilerin nitelikleri konusunda belirlemeler, danışma kurulları, genel kurul karar nisapları, oy hakkının kullanılması/kullanılmaması, ortaklığın karar mekanizmalarındaki kilitlenmelerin önüne geçilmesi için çözüm yolları öngörülmesi, ortaya çıkabilecek uyuşmazlıklarda yetkili tahkim yerlerinin veya mahkemelerin belirlenmesi gibi birçok konuda düzenlenebilmesi mümkündür¹³⁸.

Pay sahiplerinin pay devirlerine ilişkin pay sahipleri sözleşmesi düzenlemesi, sözleşme aracılığıyla esas sözleşmesel bağlamdan ileri giden sınırlandırmalar yapılması veya pay devirlerinin tamamen yasaklanması da mümkündür¹³⁹. Diğer yandan, bu tür düzenlemelerle yapılan sınırlandırmalar nispi nitelikte olduğundan, ilgili düzenlemelere rağmen nama yazılı paylar serbestçe ve geçerli olarak devredilebilecek, payı devralan kişinin pay sahipliği sıfatı kazanması engellenemeyecektir. Söz konusu düzenlemeler teknik anlamda bağlam olarak nitelendirilmemektedir¹⁴⁰. Payı devreden kişi, pay sahipleri sözleşmesi gereği diğer pay sahiplerine karşı verdiği taahhüdü ihlal etmiş olacaktır. Sözleşmenin ihlali, borca aykırılık niteliğinde olduğundan borçlu, ortaya çıkan zararı tazmin etmelidir. Pay sahipleri sözleşmesinde ayrıca cezai şart öngörülmüş ise bu cezai şart yerine getirilmelidir. Pay sahipleri sözleşmesinde cezai şart öngörülmesinin, pay devir kısıtlamalarını güçlendirebileceği savunulmuştur¹⁴¹.

Pay sahipleri sözleşmelerinin oy hakkına ilişkin düzenlenmesi de mümkündür. Çalışmamızın ana konusunu oluşturan oy hakkına ilişkin düzenlenen pay sahipleri sözleşmeleri, pay sahiplerinin kendi aralarında veya üçüncü kişilerle, oy hakkının belirli bir yönde kullanılması, kullanılmaması veya çekimser kalınması amacıyla yaptıkları sözleşmelerdir. Söz konusu sözleşmeler, öğretide ‘oy sözleşmesi’ olarak

¹³⁸ **By the Corporation Law Committee of the Association of the Bar of the City of New York**, The Enforceability and Effectiveness of Typical Shareholders Agreement Provisions, Business Lawyer, vol.65, no.4, August 2010, HeinOnline, s.1155, E.T.: 03/04/2022; **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.99; **Hazıroğlu**, s.411; **İnce**, s.65-66.

¹³⁹ **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.209-210; **Bilge**, s.38, **Ayoğlu**, s.208.

¹⁴⁰ **Demirkol**, s.861-878; **İncesu**, Elif Bilge, Anonim Şirketlerde Payın Devri ve Bağlam, İstanbul Barosu Dergisi, C.93, Sa.6, 2019, s.129; **Bozkurt**, Anonim Şirketlerde Pay Devrinin Sınırlanması (Bağlam), s.19-20; **Bilge**, s.116.

¹⁴¹ **Demirkol**, s.879; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.1021.

adlandırılmaktadır¹⁴². Pay sahipleri sözleşmesine ilişkin açıklamalara yer verilmesinin asıl sebebi olan oy hakkına ilişkin düzenlenen pay sahipleri sözleşmeleri ile ilgili ayrıntılı açıklamalara ilerleyen bölümlerde yer verilecektir¹⁴³.

2.1.4. Sona Ermesi

Pay sahipleri sözleşmesi TBK kapsamında bir sözleşme ilişkisi olduğundan, TBK'da düzenlenen sözleşmeyi sona erdiren haller pay sahipleri sözleşmesi için de geçerlidir¹⁴⁴.

Borcu sona erdiren hallerden biri borcun ifa edilmesidir. Çoğunlukla ani edim borcu içeren sözleşmelerde ifa ile sözleşme sona erer. Örneğin bir pay sahipleri sözleşmesi, pay sahiplerinin ortaklık sermayesini artırma taahhütlerini içeriyorsa sermayenin taahhüt edilen miktar kadar artırılması ile sözleşme sona erecektir. Pay sahipleri sözleşmesi, kurulması planlanan bir şirkete dair akdedilmiş olabilir. Söz konusu durumlarda, şirketin kurulması yani sözleşmede belirlenen şartın gerçekleşmesi ile sözleşme sona erecektir¹⁴⁵. Sözleşmenin tarafları sözleşmenin sona ereceği zamanı sözleşmede kararlaştırabilir veya daha sonradan anlaşarak sözleşmeyi sona erdirebilir¹⁴⁶.

Sürekli edim borcu içeren sözleşmelerde, süreye bağlı olsun veya olmasın, haklı bir sebebin doğması halinde sözleşmenin tek taraflı beyanla sona erdirilmesi mümkündür. Pay sahipleri sözleşmeleri bakımından da sürekli edim borcu içeriyorsa, haklı sebebin varlığı halinde tek taraflı fesih hakkının mümkün olduğu savunulmaktadır¹⁴⁷. Bir borç sözleşmesinin konusu, borçlunun kusuru olmaksızın imkânsız hale geldiğinde de sözleşme sona erer. Pay sahipleri sözleşmesi taraflarının kusuru olmaksızın, ortaklığın

¹⁴² **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.3.

¹⁴³ Bkz.: aş. 2.2.

¹⁴⁴ Borçlar hukukunda sözleşmelerin sona ermesi ile ilgili ayrıntılı açıklamalar için bkz. **Eren**, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 28.Baskı, 2023, s.1258 vd.

¹⁴⁵ **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.353-355.

¹⁴⁶ **Ayan**, Mehmet, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 2016, 11. Baskı, s.410; **Eren**, s.1259.

¹⁴⁷ **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.357; **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.104.

sona ermesi halinde, pay sahipleri sözleşmesindeki borçların da yerine getirilmesi imkânsızlaşacağından sözleşme sona erecektir¹⁴⁸. Pay sahipleri sözleşmesinin bir adi ortaklık oluşturması halinde ise, bu sözleşme TBK m.639-640 hükümlerinde sayılan sebeplerle sona erebilir¹⁴⁹.

2.1.5. Pay Sahipleri Sözleşmelerinin Geçersizlik Halleri

Pay sahipleri sözleşmesi, kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kişilik haklarına, kamu düzenine ve dürüstlük kurallarına aykırı olarak düzenlenemez (TBK m.27 ve TMK m.2). Söz konusu kurallara aykırı olarak düzenlenen sözleşme hükümleri, sözleşmenin kısmi butlanına veya ilgili hükmün geçersizliğine neden olur. Örneğin, şirketin rekabetten uzaklaştırılmasını veya şirkete ya da ortaklara zarar vermeyi amaçlayan sözleşme hükümleri geçersizdir¹⁵⁰. Özellikle azınlık pay sahiplerini ezmek, onlara zarar vermek kastıyla yapılan sözleşmeler bakımından geçersizlik söz konusu olacaktır. Pay sahiplerinin kişisel ve ekonomik özgürlüğünü kısıtlayan sözleşmeler de ahlaka aykırı olarak kabul edilir¹⁵¹. Ahlaka aykırılık konusunda verilen örneklerin en yaygın olanı, uygulamada oy satımı olarak bilinen, pay sahipleri sözleşmesi düzenleyerek oy hakkının özel bir çıkar veya bedel karşılığında diğer pay sahiplerinin veya üçüncü kişilerin talimatına göre kullanılmasıdır¹⁵².

Pay sahipleri sözleşmeleri, borçlar hukukuna tabi bir sözleşme olmakla birlikte, yapısı ve bağlamı itibariyle şirketler hukukunu da ilgilendirmektedir. Nitekim pay sahipleri sözleşmesinde TTK hükümlerinin imkân verdiği konularda düzenleme yapılmaktadır. Bu nedenle pay sahipleri sözleşmelerinin geçerliliği hakkındaki değerlendirmelerde borçlar hukukuna ilişkin genel hükümlerle birlikte, TTK'nın emredici hükümlerinin ve

¹⁴⁸ **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıkta Paysahipleri Sözleşmeleri, s.353.

¹⁴⁹ **Bilge**, s.24 vd.

¹⁵⁰ **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.140; **Hazıroğlu**, s.412; **Öztürk Akkartal/ Kandirahoğlu Cuyulan**, s.405-406.

¹⁵¹ **Bilge**, s.17-18; **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.125-126, **Yüksel**, s.64.

¹⁵² **Öztürk Akkartal/Kandirahoğlu Cuyulan**, s.406.

anonim şirketlere hâkim olan ilkelerin de göz önüne alınması gerekmektedir. Zira pay sahipleri sözleşmesinin kanunun emredici hükümlerine aykırı olması halinde geçersizlik yaptırımını söz konusudur (TBK m.27)¹⁵³.

TTK m.340 hükmünde düzenlenen emredici hükümler ilkesi gereğince, şirket esas sözleşmesinin, kanunun anonim şirketlere ilişkin hükümlerinden sapabilmesi için kanunda buna açıkça izin verilmiş olması gerekir. Böylece anonim şirketlerde esas sözleşme, emredici hükümlere aykırı olarak düzenlenemez. Şirket genel kurul kararları da kanuna ve esas sözleşmeye aykırı olamaz. Ancak söz konusu hüküm, pay sahiplerinin kendi aralarında yaptıkları ve borçlar hukukuna tabi olan pay sahipleri sözleşmelerine uygulanmaz¹⁵⁴. Öte yandan, pay sahipleri sözleşmelerinin geçerli olabilmesi için kanuna, niteliği itibarıyla kamu düzenine veya ortaklığın temel yapısına aykırı olarak düzenlenmemesi gerekir¹⁵⁵.

Esas sözleşme hükümleri, tüm pay sahipleri için bağlayıcı niteliktedir. Esas sözleşmeyi imzalayan veya esas sözleşme değişikliğine olumlu oy veren, mevcut ve gelecek tüm pay sahipleri için ortak olan hükümlerdir. Oysa pay sahipleri sözleşmesi, bir borçlar hukuku sözleşmesi olarak sadece sözleşmenin tarafları bakımından geçerlidir. Kanunda düzenlenen pay sahipliği hakları, kanunun izin verdiği haller dışında esas sözleşme ile sınırlandırılmaz. Pay sahipleri sözleşmesinde ise, haklardan yararlanma noktasında pay sahiplerinin iradesini özgürce ifade etmesi mümkündür. Bu yöndeki bir irade beyanı, emredici hükümler ilkesine de aykırı düşmeyecektir. Ancak emredici hükümleri dolanmak amacıyla düzenlenen pay sahipleri sözleşmeleri geçersizdir¹⁵⁶.

¹⁵³ **Sulu**, s.516.

¹⁵⁴ **Haziroğlu**, s.403; **Karasu**, s.199; **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.117; **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.59-60; **Pulaşh**, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, s.255.

¹⁵⁵ **İnce**, s.76.

¹⁵⁶ **Karasu**, s.198; **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.141; **Haziroğlu**, s.403; **Bilge**, s.21; **Öztürk Akkartal/Kandırılıoğlu Cuyulan**, s.410.

Anonim şirkete hâkim olan tek borç ve emredici hükümler ilkesi nedeniyle esas sözleşmeye konulamayacak birçok husus, borçlar hukukundaki sözleşme özgürlüğü ilkesi gereğince (TBK m.12) pay sahipleri sözleşmesiyle düzenlenebilir. Kendi rızaları ile borç ve yükümlülükler üstlenen pay sahipleri, esasen tek borç ilkesini ihlal etmiş olmazlar. Tek borç ilkesi gereğince, TTK m.480 hükmüne göre kanunda öngörülen istisnalar dışında, esas sözleşmeyle pay sahibine, pay bedelini veya payın itibarî değerini aşan primi ifa dışında borç yükletilemez. Buna göre pay sahibinin şirkete karşı tek borcu taahhüt etmiş olduğu sermaye koyma borcudur. Söz konusu ilke hem nakdi hem de aynı sermaye taahhütleri için geçerlidir. Tek borç ilkesi, pay sahiplerinin serbest iradeleri ile sadece kendilerini bağlayacak şekilde taahhütte bulunmalarına engel olmaz¹⁵⁷.

Pay sahiplerinin vazgeçilmez haklarından olan genel kurula katılma, oy kullanma, sorumluluk davası veya iptal davası açma gibi haklar tüm pay sahiplerinin rızası olsa dahi kaldırılamaz ve vazgeçilemez haklardır. Söz konusu haklar, anonim şirketlerin temelini oluşturduğundan kaldırılması hem kanuna hem de kamu düzenine aykırıdır. Bu hakların esas sözleşme ile sınırlandırılması mümkün olmadığı gibi; pay sahipleri sözleşmesi ile süresiz ve koşulsuz olarak tamamen vazgeçilmesi de mümkün değildir. Aksine yapılacak düzenlemeler geçersizdir¹⁵⁸.

Esas sözleşme ile pay sahipleri sözleşmesi arasında farklılıklar olması mümkündür. Örneğin kâr payı dağıtım oranları farklı düzenlenmiş olabilir. Bu durum, her iki sözleşmenin hukuki niteliği ve işlevleri farklı olduğundan herhangi bir sorun yaratmayacaktır. Böyle bir durumda esas sözleşmenin değiştirildiği anlamı da

¹⁵⁷Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N.1019; Okutan Nilsson, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.40; Teoman, Ömer, Yaşayan Ticaret Hukuku, C.I, Hukuki Mütalaalar, Kitap 5, 1995, s.62; Demirkol, s.855-856; Hazıroğlu, s.414; Kendigelen, Abuzer, Pay Sahipleri Sözleşmesi, Hukuki Mütalaalar (Mahkeme Kararları ile Birlikte), C.XV: 2017-2018, 2020, s.79; Sulu, s.513; Hamamcıoğlu, s.138.

¹⁵⁸ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N.870; Okutan Nilsson, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.144 vd.; Karasu, s.199; Öztürk Akkartal/ Kandıralıoğlu Cuyulan, s.406.

çıkarılamayacaktır. Zira esas sözleşme değişikliğinin koşulları kanunda belirtilmiştir. Ancak pay sahipleri sözleşmesinde, esas sözleşmede düzenlenen hususların dolanılmak suretiyle ortadan kaldırılmaya çalışılması halinde, söz konusu sözleşme hükümleri geçersiz olacaktır. Örneğin, esas sözleşmede düzenlenen bağlam hükümlerine uymadığı gerekçesiyle pay devrine onay verilmeyen üçüncü kişi ile payını devretmek isteyen pay sahibinin aralarında sözleşme yaparak oy hakkının üçüncü kişinin talimatına göre kullanılmasını sağlamaya çalışmaları halinde, yapılan sözleşme geçersizdir¹⁵⁹.

Pay sahipleri sözleşmesinin geçerliliği bakımından incelenmesi gereken bir diğer husus, genel kurul kararı ile aynı konuda farklı bir düzenleme getirilmesi hususudur. Genel kurul kararları, şirket ve tüm pay sahipleri bakımından bağlayıcı etkiye sahip kararlardır. Bu nedenle genel kurul kararı ile pay sahipleri sözleşmesinin farklı düzenlemeler içermesi durumunda şirket bakımından genel kurul kararı esastır. Ancak şirketteki tüm pay sahiplerinin pay sahipleri sözleşmesine taraf olması durumunda genel kurul kararının iptal edilebilirliği, tüzel kişilik perdesinin kaldırılması imkânının tanındığı hallerde gündeme gelecektir. Zira tüm pay sahiplerinin sözleşmeye taraf olması halinde, çoğunlukla, yönetim kurulunun da sözleşmeden haberdar olduğu söylenebilecektir. Tüm pay sahiplerinin taraf olduğu bir pay sahipleri sözleşmesinde, kararlaştırılan bir hususun, şirket genel kurulunda etkisiz hale getirilmeye çalışılması, tüzel kişilik perdesinin arkasına saklanmak anlamına gelecektir. O halde, şirketin sözleşmeye taraf olmadığı, bu nedenle genel kurul kararına iptal davası açılmayacağını ileri sürmek tüzel kişilik kurumunun kötüye kullanılmasıdır. TMK m.2 hükmünde düzenlenen dürüstlük kuralına aykırılık ve hakkın kötüye kullanılması, genel kurul kararlarının iptal sebeplerinden biridir (TTK m.445). Tüzel kişilik perdesinin kaldırılarak hakkın kötüye kullanılması nedeniyle genel kurul kararının iptal edilebilmesi mümkündür¹⁶⁰.

¹⁵⁹ Okutan Nilsson, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.282 vd.

¹⁶⁰ Okutan Nilsson, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.265; Yüksel, s.210; Yurdakul, Berk Arda, Türk Hukukunda Organik Bağ Kavramı ve Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ile Karşılaştırılması, İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi, 2022, s.49.

Esas sözleşmede yer alan bir hükmün korporatif bir sonuç doğuran, objektif norm niteliğinde olup olmadığının kanun hükümleri ışığında değerlendirilmesi gerektiği öğretide ifade edilmektedir¹⁶¹. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun bir kararına konu olayda, esas sözleşmede yapılan düzenlemeye göre şirketin kurucu ortaklarına yönetim kurulunda temsil edilme hakkı tanınmıştır¹⁶². Kararda belirtildiği üzere, imtiyazın paya bağlanması gerekmektedir. Kişiyeye veya sığfata bağlanan haklar imtiyaz değildir. Özellikle pay sahipleri ile üçüncü kişiler lehine anonim şirkete karşı ve pay sahipleri arasında birbirlerine karşı talep (alacak) hakları ihdas eden hakların paya bağlanmadığı için imtiyaz niteliğinde olmadığı, şirket ilişkisinin ötesinde sözleşmesel bir temele dayanan sözleşmesel hak niteliğinde olduğu belirtilmektedir. Hem imtiyaz niteliğindeki haklar hem de sözleşmesel temele dayanan haklar ihdas eden esas sözleşme hükümlerinin genel kurulunun tek yanlı bir kararıyla kaldırılabilmesi veya değiştirilebilmesi mümkün değildir. Bunun için pay sahiplerinin veya üçüncü kişilerin açık veya örtülü rızalarının alınması zorunludur. Bahsedilen kararda mülga TTK döneminde davalı şirketin kurucu ortaklarına esas sözleşme değişikliği ile tanınan yönetimde belli bir süre ile bir üye tarafından temsil edilme hakkının paya bağlanan bir hak olmayıp, pay sahibine esas sözleşme ile tanınan sözleşmesel bir hak niteliğinde olduğu, hak sahibinin rızası olmaksızın ve tek taraflı olarak genel kurul kararı ile değiştirilemeyeceği ifade edilmiştir. Kararın devamında, uygulamada esas sözleşmedeki bu tür hükümlerin önemli bir bölümünün pay sahipleri ile üçüncü kişiler lehine anonim şirkete karşı ve pay sahipleri arasında birbirlerine karşı alacak hakları sağlayan, borçlar

Ayrıca tüzel kişilik perdesinin kaldırılması konusunda bkz. Y. HGK., 2019/808 E., 2020/504 K., 1.7.2020 T. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> E.T.: 23.05.2023.

¹⁶¹ **Kendigelen**, Pay Sahipleri Sözleşmesi, s.76.

¹⁶² "...6762 sayılı TTK döneminde davacıya tanınan bu hak, sözleşmesel temele dayanan bir hak olduğundan sadece ilgililerin muvafakati ile kaldırılabilceği veya sınırlandırılabilceği kabul edilmelidir. Kaldı ki 6103 sayılı Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkındaki Kanun'un 28/2 maddesinde; 6762 sayılı eski TTK zamanında ve 6102 sayılı TTK'nin kabul edilmesinden en az bir yıl önce esas sözleşme hükmü ile bazı pay gruplarına (belirli bir grup oluşturan pay sahiplerine) tanınmış olan yönetim kurulu üyeliği için aday gösterme hakkı müktesep hak sayıldığı; 6102 sayılı TTK'nin 360. maddesi gereğince de artık belirli bir grup oluşturan pay sahiplerine de yönetimde temsil edilme hakkı tanınmasının mümkün olduğu gözetildiğinde davacıya tanınan yönetim kurulunda belli bir süre ile bir üye tarafından temsil edilme hakkı emredici hükümler ilkesine de aykırılık oluşturmayacaktır..." Y. HGK. T. 09.12.2020, E.2017/140, K.2020/1013, <https://karararama.yargitay.gov.tr/> E.T.: 23.05.2023.

hukuku sözleşmesi niteliğinde olan düzenlemeleri oluşturduğu belirtilmiştir. Söz konusu kararlar birlikte, esas sözleşmede zorunlu kayıtların dışında; emredici hükümlere, ahlaka, kamu düzenine ve kişilik haklarına aykırı veya imkânsız olmamak şartıyla, ihtiyari ölçüdeki ve pay sahipleri arasında özel bir sözleşme hükmü niteliğinde olan hükümlerin mevcut olabileceği, bu hükümlerin gerçek bir esas sözleşme hükmü niteliği taşımadıkları ve esas sözleşme için öngörülen koşullara tabi olmadıkları sonucuna ulaşılabilir. Yargıtay bu tür hükümleri, sözleşmesel temele dayanan haklar ihdas eden hükümler olarak tanımlamaktadır. Öğretide, ilgili hükümler gerçek olmayan esas sözleşme hükmü olarak da ifade edilmektedir. Borçlar hukukuna tabi sözleşme niteliğinde olan pay sahipleri sözleşmesinde tanınan hakların, hak sahibinin rızası olmadan sınırlandırılması veya kaldırılması halinde ise, TBK uyarınca borca aykırılık hükümleri uygulanacaktır. Böylece esas sözleşmede yer alan pay sahipleri sözleşmesi hükümleri, borçlar hukuku kurallarına aykırı olarak genel kurul kararları ile değiştirilemeyecektir. Aksi halde ilgili pay sahipleri ve üçüncü kişiler tarafından ilgili genel kurul kararının kendileri hakkında bağlayıcı olmadığı, genel hükümlere göre tespit davası veya itiraz yoluyla ileri sürülebilir. Bu konuda iptal davası olarak açılan davaların da 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) m.106 hükmü kapsamında tespit davası olarak sonuçlandırılması gerekir¹⁶³.

2.2. OY HAKKINA İLİŞKİN PAY SAHİPLERİ SÖZLEŞMELERİ

2.2.1. Genel Olarak

Anonim şirketlerde pay sahipleri, şirket yönetimine ve denetimine oy haklarını kullanarak katkı sağlarlar¹⁶⁴. Ortaklığın karar organlarında oy haklarını kullanan pay sahipleri, oy güçlerini belirli amaçlar doğrultusunda birleştirerek şirkette etkinlik

¹⁶³ **Moroğlu**, Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, s.236; **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.287; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.479; **Hazıroğlu**, s.414; **Bilge**, s.22; **Öztürk Akkartal/ Kandırahoğlu Cuyulan**, s.404; **Kendigelen**, Pay Sahipleri Sözleşmesi, s.77; **Yüksel**, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.115; **Kırca**, Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, s.26.

¹⁶⁴ **Çeker**, s.5.

kazanmak isteyebilirler. TTK'da bu konuda herhangi bir düzenleme olmadığından, pay sahipleri söz konusu amaçlarını kendi aralarında veya üçüncü kişilerle yaptıkları sözleşmelerle gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar¹⁶⁵.

Hukukumuzda sözleşme özgürlüğü ilkesi hâkimdir (Anayasa m.48/1). TBK m.26-27 hükümlerinde emredici hükümlere, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olmayan her türlü sözleşmenin yapılabileceği belirtilmiştir. Bu ilkedен hareketle, pay sahipleri oy haklarını kullanma konusunda istedikleri taahhütte bulunabilirler. Pay sahiplerinin oy haklarını kullanma konusunda yaptıkları taahhütler, oy hakkının devredilmesi anlamına gelmemektedir. Yalnızca oy hakkının hangi doğrultuda kullanılacağı veya kullanılmayacağı konusunda sözleşme düzenlenmektedir¹⁶⁶.

Pay sahipleri, oy hakkına ilişkin pay sahipleri sözleşmeleri düzenleyerek şirket yönetiminde etkinlik kazanma, mevcut durumlarını koruma ve hukuken güvence sağlama amaçlarını gerçekleştirmeye çalışırlar. Yönetim kurulu üyelerinin seçimi konusunda yaptıkları oy hakkına ilişkin sözleşmeler ile şirketin yönetiminde etkin rol alma isteklerini gerçekleştirebilirler. Payları çok dağılmış bir şirkette yönetimde istikrar ve güven sağlamak, genel kurul toplantılarına katılmayan pay sahiplerinin yokluğunda yönetime egemen olarak ortaklığı özel çıkarları için kullanmaya çalışan pay sahiplerine engel olmak oy hakkına ilişkin pay sahipleri sözleşmelerinin işlevlerindedir. Aile şirketi niteliğindeki şirketlerde, özellikle pay devrinin kısıtlanmamış olduğu durumlarda, yönetimin yabancılaşmasını engellemek amacıyla sözleşmeler yapılmaktadır. Örneğin, şirket esas sözleşmesinin değiştirilmesini, sermayenin artırılmasını veya azaltılmasını isteyen ancak oy çoğunluğunu sağlayamayan ortaklar, kendi aralarında anlaşarak amaçlarına ulaşabilirler. Sahip olduğu oy sayısı şirket yönetimine seçilmeye yetmeyen bir pay sahibi, diğer pay sahipleriyle anlaşarak yönetim

¹⁶⁵ **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.154; **Yüksel**, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.112.

¹⁶⁶ **Öztürk Akkartal/Kandıralıoğlu Cuyan**, s.405; **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.8; **Çeker**, s.233-235; **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.154; **Yüksel**, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.112.

kuruluna seçilmek üzerine anlaşma yapabilir. Uygulamada, özellikle payları geniş çevrelere yayılmış olan halka açık anonim şirketlerde etkinlik kazanabilmek için oy güçlerini bir araya getiren pay sahiplerine ve büyük sermaye grupları tarafından kurulan şirketlerde ileride çıkması muhtemel çekişmeleri önlemek ve yönetimde istikrarı sağlamak için bu konuda düzenleme yoluna giden kuruculara rastlanmaktadır¹⁶⁷.

2.2.2. Tanımı ve Özellikleri

Oy hakkına ilişkin pay sahipleri sözleşmeleri, pay sahiplerinin oy haklarını belli bir yönde kullanmak, kullanmamak veya çekimser kalmak üzere, kendi aralarında veya üçüncü kişilerle yaptıkları sözleşmelerdir. Oy hakkının hangi yönde kullanılacağına yönelik hususlar sözleşmede kararlaştırılabileceği gibi, ilgili genel kurul toplantısından önce de kararlaştırılabilir. Sözleşmede oyun hangi yönde kullanılacağı hususunu belirleme yetkisi tek bir kişiye veya bir kurula bırakılabilir. Söz konusu sözleşmeler tek bir genel kurul toplantısı, hatta tek bir gündem maddesi hakkında yapılabileceği gibi, süreli veya süresiz olarak da yapılabilmektedir. Öğretide söz konusu sözleşmeler oy sözleşmeleri olarak adlandırılmaktadır¹⁶⁸.

Oy sözleşmeleriyle oy hakkını belirli bir yönde kullanmayı veya kullanmamayı taahhüt eden pay sahipleri, oy haklarını sözleşmenin karşı tarafına devretmiş olmayıp yalnızca taahhüt ettiği şekilde kullanma borcu altına girmektedir. İntifa hakkı sahibinin durumu hariç olmak üzere, oy hakkı pay sahibine aittir ve pay şirkete karşı bölünemez (TTK

¹⁶⁷ **Miliauskas**, s.122; **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.9-10; **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.155; **Öztürk Akkartal/Kandıralıoğlu Cuyulan**, s.384-386.

¹⁶⁸ **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.3-7; **Karasu**, s.200; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.998; **Çeker**, s.233; **Sarıalioğlu**, Anonim Ortaklıkta Oy Hakkının Kazanılması ve Kullanılması, s.36; **Kendigelen**, Abuzer, Yeni Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, Oniki Levha, İstanbul, 2012, s.334; **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.154; **Yüksel**, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.112; **Roos**, Carl Martin, Comparative Notes on Shareholders' Voting Agreements, Scandinavian Studies in Law, 15, 1971, pp.163-190, HeinOnline, E.T.: 06/06/2023.

m.434/2, m.426, m.477/1, m.432/2). Oy hakkını paydan ayrı olarak devretmeye yönelik taahhütler ve sözleşmeler emredici hükümlere aykırı olduğundan geçersizdir¹⁶⁹.

Borç doğuran hukuki işlemler olarak oy sözleşmeleri, iki veya daha fazla taraf arasında yapılabilir. Taraflar gerçek kişi veya tüzel kişi olabilir. Tarafların sözleşme yapabilme ehliyetleri konusunda TMK, TBK ve TTK hükümleri dikkate alınır. Oy sözleşmeleri, şirketin pay sahipleri arasında veya pay sahipleri ile üçüncü kişiler arasında yapılabilir. Taraflardan en az birinin mevcut veya muhtemel pay sahibi olması gerekmektedir. Zira oy sözleşmesinin konusunu oluşturan oy hakkı sadece şirketin pay sahiplerine aittir. Oy sözleşmeleri, yalnızca borç doğuran sözleşme olduğundan henüz pay sahibi olmayan ve bu nedenle oy hakkı bulunmayan kişiler arasında da yapılabilir. Örneğin, sermaye artırımına giden bir şirkette rüçhan hakkını kullanmayan pay sahibi, almaktan vazgeçtiği payların alıcısı ile kendi talimatı doğrultusunda oy kullanması yönünde oy sözleşmesi yapabilir. Uygulamada en çok pay sahipleri arasında yapılan oy sözleşmelerine rastlanmaktadır. Pay sahiplerinin üçüncü kişilerle oy sözleşmeleri yapmaları durumunda ise pay sahibi sıfatı olmayan üçüncü kişilerin talimatına göre oy kullanmaları söz konusudur. Üçüncü kişilerin talimatına göre oy kullanılmasına ilişkin sözleşmeler, ortaklığın amaçlarına aykırı olarak düzenlendiğinde veya esas sözleşmede şirketin üçüncü kişilerin etkilerine kapalı olması belirlendiği durumlarda bu hükümlerin dolanılması halinde oy sözleşmeleri geçersizdir¹⁷⁰.

Oy sözleşmesinin şirket veya yönetim kurulu ile pay sahipleri arasında yapılabilmesinin mümkün olup olmadığı ise tartışmalıdır. Şirket veya yönetim kurulu ile yapılan anlaşmalarda pay sahipleri, yönetim kurulunun talimatı veya genel kurulun önerileri doğrultusunda oy kullanmayı taahhüt ederler¹⁷¹. Pay sahipleri sözleşmelerinin şirketle

¹⁶⁹ **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.4.

¹⁷⁰ **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.38-39; **Karasu**, s.201; **Çeker**, s.234; **Sarıalioğlu**, Anonim Ortaklıkta Oy Hakkının Kazanılması ve Kullanılması, s.36; **Yüksel**, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.119-120.

¹⁷¹ **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.39.

yapılması konusundaki tartışmalar pay sahipleri sözleşmelerinin özel bir türü olan oy sözleşmeleri bakımından da geçerlidir. Öğretide baskın görüş, bu sözleşmelerin batıl sayılmaları gerektiği yönündedir. Söz konusu görüşe göre, anonim şirketin oy sözleşmesine taraf olması halinde verdiği oy ile alınan kararlar hükümsüzdür. Ortaklığın yönetilmesi, organların seçilmesi, finansal tabloların onaylanması veya reddedilmesi, ibra kararı alınması gibi kararlarda şirketin kendisinin söz sahibi olması mümkün değildir. Çünkü şirketin kendi iradesinin oluşumuna oy sözleşmeleri yaparak etkide bulunması, yönetim kurulunun genel kurulu etkisi altına alması şirket organları arasındaki kuvvetler ayrılığı ilkesini ifade eden emredici hükümlerin dolanılması anlamını taşıyacağı ifade edilmiştir (TTK m. 379, m.389, m.408)¹⁷².

2.2.3. Hukuki Niteliği

Oy sözleşmelerinin hukuki niteliği, bu sözleşmelerin tabi olduğu hukuk kurallarının belirlenmesi bakımından önem taşımaktadır. Diğer sahipleri sözleşmeleri gibi, oy hakkına ilişkin pay sahipleri sözleşmeleri de kanunlarda düzenlenmemiştir. Pay sahiplerinin ortaklık üzerindeki etkilerini düzenlemek amacıyla yaptıkları bu sözleşmelerin hukuki niteliğinin ve uygulanacak hukuk kurallarının saptanması gerekmektedir.

Pay sahipleri sözleşmelerinin özel bir görünüşü olarak oy sözleşmeleri, borç doğuran hukuki işlemler olarak borçlar hukukuna tabi sözleşmelerdir. Oy sözleşmelerinde taraflar belirli bir yönde oy kullanmayı, kullanmamayı veya çekimser kalmayı taahhüt ederler. Söz konusu taahhütler sadece sözleşmenin tarafları arasında hüküm doğururlar. Sözleşmenin tarafı olmayan şirkete karşı ileri sürülemez. Bu nedenle sözleşmenin

¹⁷² Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N.998b; Yüksel, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.204.

tarafları, sözleşmeye aykırı kullanılan oyun ve genel kurul kararının hükümsüz olduğunu sözleşmeye taraf olmayan şirkete karşı ileri süremeyeceklerdir¹⁷³.

Pay sahipleri sözleşmelerinin kendine özgü nitelikteki (*sui generis*) sözleşmeler olduğu ifade edilmişti. Oy hakkına yönelik düzenlenen oy sözleşmeleri de kendine özgü nitelikteki sözleşmelerdir. Sözleşmede kararlaştırılan yönde veya diğer tarafın talimatı ile oy kullanma/kullanmama taahhüdü içeren sözleşmelerin iş görme, vekâlet, hizmet veya eser sözleşmelerine benzetilmesi mümkündür. Ancak öğretideki baskın görüşe göre, bir bedel veya çıkar karşılığında oy kullanma/ kullanmama taahhüdü, oy hakkının devri niteliği taşıdığından ve ahlaka aykırı olarak kabul edildiğinden baştan itibaren geçersiz sayılmıştır. Vekâlet sözleşmesi bakımından, vekil kendisine verilen bir işi gerçekleştirmektedir. Oy sözleşmesinde ise pay sahibi kendisine ait olan oy hakkını taahhüt ettiği yönde kullanmakta veya kullanmamaktadır. Açıklanan nedenlerle oy sözleşmelerinin iş görme, vekâlet, hizmet veya eser sözleşmeleri niteliğinde olamayacağı açıktır¹⁷⁴. Öğretide kabul gören görüşe göre, oy sözleşmeleri herhangi bir özel sözleşme türüne uyarlanamaz, kendine özgü (*sui generis*) bir sözleşme niteliğindedir¹⁷⁵.

Uygulamada kimi zaman, oy sözleşmeleri daha kapsamlı başka bir sözleşmenin veya bileşik sözleşmelerin karşı ya da yan taahhüdünü oluştururlar. Örneğin, intifa hakkı sahibi intifa hakkından doğan oy hakkını diğer tarafın talimatı doğrultusunda kullanmayı taahhüt edebilir. Paylarını satmak isteyen pay sahiplerinin, alıcının kendi talimatı doğrultusunda oy kullanması karşılığında paylarını satması halinde de oy sözleşmesi satışın karşılığını oluşturmaktadır¹⁷⁶.

¹⁷³ **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.5-7; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.998a.

¹⁷⁴ **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.45; **Çeker**, s.238-239.

¹⁷⁵ **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.72, **Yüksel**, s.218.

¹⁷⁶ **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.51-52.

Oy sözleşmeleri, kanunda veya sözleşmede aksi yönde bir düzenleme bulunmadıkça herhangi bir şekil şartına bağlı değildir. Kanunda düzenlenmeyen ve kendine özgü nitelikteki bu sözleşmelerde tahkim gibi özel bir şekil şartını gerektiren herhangi bir düzenleme olmadıkça tarafların istediği şekilde, yazılı veya sözlü, açık veya örtülü olarak yapılabilir. Uygulamada oy sözleşmeleri, ispat kolaylığı açısından genellikle yazılı şekilde yapılmaktadır¹⁷⁷.

2.2.4. Türleri

2.2.4.1. Genel Olarak

Oy sözleşmeleri çeşitli açılardan türlere ayrılabilir. Tarafları bakımından tek tarafa borç yükleyen, iki tarafa borç yükleyen veya çok tarafa borç yükleyen (oy konsorsiyumları); oy kullanma/kullanmama taahhüdünün bir defalık veya sürekli olması bakımından ise sürekli veya sürekli olmayan olmak üzere türlere ayrılabilir¹⁷⁸.

2.2.4.2. Tarafların Yükümlülükleri Bakımından

Oy sözleşmesi taraflarından birinin belirli bir yönde oy kullanma veya kullanmama taahhüdü altına girmesi karşısında diğer tarafın böyle bir taahhütte bulunmaması halinde tek tarafa borç yükleyen oy sözleşmesi söz konusudur. Tek tarafa borç yükleyen oy sözleşmesinde, oy hakkına yönelik taahhütte bulunmayan taraf, ya hiçbir taahhüt altına girmez ya da şirketler hukuku kapsamında geçerli sayılan bir edim üstlenir. Tarafların karşılıklı olarak belirli bir yönde oy kullanma veya kullanmama konusunda

¹⁷⁷ **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.55 vd.; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.998c.

¹⁷⁸ **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.34 vd.; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.1000; **Çeker**, s.235.

taahhüt altına girdiği hallerde ise yapılan sözleşme iki tarafa borç yükleyen sözleşme olarak nitelendirilir. İki tarafa borç yükleyen oy sözleşmesinin yapılabilmesi için her iki tarafın da pay sahibi olması gerekmektedir. Söz konusu sözleşmeye göre kullanılacak oyun konusu aynı olabileceği gibi farklı da olabilir. Örneğin sözleşmenin taraflarından birisi yönetim kurulu seçiminde, diğeri ise kar dağıtımını konusunda kararlaştırılan doğrultuda oy kullanma veya kullanmama taahhüdü altına girebilir¹⁷⁹.

İki veya daha fazla pay sahibinin ortak bir amaç doğrultusunda oy haklarını kullanmayı/kullanmamayı taahhüt etmeleri halinde ise, TBK m.620 ve devamındaki hükümlerde düzenlenen adi ortaklık niteliğindeki oy konsorsiyumları ortaya çıkar. Genellikle şirket yönetiminde etkin olmak isteyen ve genel kurulda istedikleri yönde karar almak isteyen pay sahipleri, söz konusu amaçları doğrultusunda oy sözleşmeleri yaparlar. Ortaya çıkan oy konsorsiyumlarında, adi ortaklık için gerek olan kişi unsuru, sözleşme unsuru, ortak amaç, bu amacın iktisadi niteliği ve tarafların katılma iradesi mevcuttur (TBK m.620/1)¹⁸⁰. Çok taraflı oy sözleşmelerinde tüm taraflar belirledikleri amaca ulaşmak için aynı yönde oy kullanmayı veya kullanmamayı taahhüt ederler. Söz konusu çok taraflı oy sözleşmelerine TBK'da düzenlenen adi ortaklığa ilişkin hükümler uygulanır. Oy hakkının ne yönde kullanılacağı sözleşmede veya daha sonra sözleşme tarafları tarafından alınan bir kararla belirlenebilir¹⁸¹.

2.2.4.3. Oy Kullanma Taahhüdünün Bir Defalık veya Sürekli Olması Bakımından

Oy hakkının kullanılmasına ilişkin taahhüdün bir defalık olması halinde ortaya çıkan sürekli olmayan oy sözleşmeleri, ilgili genel kurul toplantısında sözleşmede belirlenen doğrultuda oyun kullanılması ile sona erer. Bir borçlar hukuku sözleşmesi olarak oy

¹⁷⁹ Çeker, s.236-237.

¹⁸⁰ Barlas, s.275.

Ayrıca konsorsiyum ve konsorsiyumlarda adi ortaklık ilişkisi için bkz. Barlas, s.263 vd.

¹⁸¹ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N.998b; Çeker, s.237-240; Yüksel, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.50-51.

sözleşmesine aykırı doğrultuda oy kullanılması halinde, tekrar oy kullanılması mümkün olmadığından oy hakkını taahhüt ettiği şekilde kullanmayan pay sahibi kusurlu imkânsızlık nedeniyle sözleşmenin karşı tarafının uğradığı zararı gidermelidir¹⁸².

Sürekli olan oy sözleşmeleri ise tek bir genel kurul toplantısı veya belirli bir gündem maddesi ile ilgili olarak değil, daha uzun süreli yapılan sözleşmelerdir. Sürekli oy sözleşmeleri, belirli veya belirsiz süreli olabilir. Belirli süreli sözleşmeler, sürenin bitmesiyle sona erecektir. Belirsiz süreli sözleşmeler ise haklı bir nedenle feshedilmedikçe veya imkânsızlık ve sözleşmeden dönme gibi olağanüstü fesih nedenleri ortaya çıkmadıkça devam eder¹⁸³.

2.2.5. Oy Hakkının Sözleşmeye Göre Kullanılmasını Güvence Altına Almaya Yarayan Yöntemler

2.2.5.1. Cezai Şart Öngörülmesi

Oy sözleşmeleri ile oy haklarını belirli bir yönde kullanma veya kullanmama taahhüdü altına giren pay sahipleri, ilgili genel kurul toplantısında sözleşmeye aykırı yönde oy kullanabileceği gibi, sözleşme konusu payları veya pay senetlerini başkalarına satarak veya bunlar üzerinde başkaları lehine intifa hakkı kurarak sözleşmenin ifasını kusurlu olarak imkânsız hale getirebilirler. Bu nedenle, sözleşmenin ihlalinin veya ifasının imkânsız hale getirilmesinin engellenmesi amacıyla birtakım önlemlerin alınması gerekebilir. Uygulamada, oy sözleşmelerine birtakım hükümler koymak suretiyle pay sahiplerinin oy haklarını sözleşmeye göre kullanmaları güvence altına alınmaya çalışılmaktadır¹⁸⁴.

¹⁸² **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.101 vd.

¹⁸³ **Çeker**, s.246; **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.101.

¹⁸⁴ **Çeker**, s.244; **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.86; **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.242.

Borçlar hukukuna tabi olan diğer sözleşmeler gibi, TBK m.179 hükmü kapsamında oy sözleşmelerinin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi halinde sözleşmeye aykırı davranan pay sahibi tarafından ödenmek üzere taraflarca cezai şart kararlaştırılabilir. Yine, sözleşmenin ifası için ortak bir vekil görevlendirilebilir ve vekilin azledilmesi cezai şarta bağlanabilir. Sözleşmeye cezai şartın koyulması halinde, borcunu hiç veya gereği gibi ifa etmeyen taraf, karşı tarafın zararını karşılamak zorunda kalmayacaktır. Yalnızca sözleşmede belirlenen cezai şartı ödemesi gerekecektir. Alacaklı açısından, sözleşmenin gereği gibi ifa edilmemesi halinde cezai şartı alabilmesi için zararının doğmasına veya zararının miktarının kanıtlanmasına gerek yoktur. Eğer alacaklının uğradığı zarar sözleşmede belirlenen cezai şart miktarını aşarsa, borçlunun kusurunu kanıtlamak şartıyla aşan kısmın karşılanmasını borçludan talep edebilir (TBK m.180). Uygulamada, oy sözleşmelerinde veya pay sahipleri sözleşmesinde yer alan oy sözleşmesi niteliğindeki hükümlerde ağırlıklı olarak sözleşmeye aykırılık halinde uygulanacak cezai şartlarla sözleşmenin uygulanabilirliğinin artırılması amaçlanmaktadır. Çünkü sözleşmeye uyulmasının sağlanabilmesi açısından cezai şart önemli bir etkiye sahiptir¹⁸⁵. Nitekim Yargıtay bir kararında; olaya konu hükümlerin esas sözleşme hükmü olmayıp pay sahipleri sözleşmesi niteliğinde olduğunu, borç sözleşmesi mahiyetinde olan hükümlerin TBK hükümlerine tabi olduğunu, pay sahipleri sözleşmelerinde sözleşmeye aykırı davranışta bulunulması halinde ödenmek üzere tarafların cezai şart kararlaştırabileceğini belirtmiştir¹⁸⁶.

¹⁸⁵ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.1003b; **Çeker**, s.244-245; **Demirkol**, s.867; **Yüksel**, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.192-193.

¹⁸⁶ "...taraflar arasında tanzim edilen sözleşmenin, şirket ana sözleşmesi olmayıp pay sahipleri sözleşmesi mahiyetinde olduğu, taraflar arasında bir adi ortaklık oluşturan borç sözleşmesi mahiyetinde olduğu ve bunun BK hükümlerine tabi olduğu, sözleşmenin amacının taraflarca kurulacak şirketin iştigali konusunu teşkil eden ozon gazı ve cihazlarının üretimi, satışı, pazarlama ve servis hizmetlerinin ortak şirket üzerinden yapılması, buna aykırı davranışta bulunan sözleşme taraflarının diğer tarafa uğradıkları zararlar birlikte ayrıca 500.000 USD cezai şartın ödeneceğinin düzenlendiği, yargılama sırasında alınan bilirkişi raporu ile davalının sözleşme imzalandıktan ve şirket kurulduktan sonra şirketin iştigali konusuna giren işlerde faaliyette bulunduğu tespit edilmiş olması karşısında, davalının sözleşmeye aykırı eylemde bulunduğu ve anılan sözleşmenin 12. maddesi koşullarının somut olayda oluştuğu nazara alınmaksızın davanın reddine karar verilmesi..." Y. 11. H.D. 2018/3864 E., 2020/996 K., 31/05/2018 T.

Cezai şartın konusu, belirli bir paranın ödenmesi, belirli bir malın teslimi, bir hakkın devri gibi herhangi bir edim yükümlülüğü olabilir. Sözleşmeye konulacak cezai şartın belirli bir paranın ödenmesi yükümlülüğü olduğunda, edimin miktarı konusunda herhangi bir sınırlama yoktur. Nihayetinde, taraflar cezai şartının miktarını belirleme konusunda serbesttirler. Cezai şart miktarının yüksek olduğu hallerde, taraflar sözleşmeye aykırı olarak oy kullanmayı göze alamazlar. Ancak belirlenen cezai şartın miktarının aşırı derecede yüksek olması halinde hâkimin sözleşmeye müdahalesi ile cezai şart miktarını indirme yetkisi olduğu TBK m.182/3 hükmünde düzenlenmiştir¹⁸⁷. Bununla birlikte, sözleşme borçlusunun tacir sıfatını haiz olması halinde cezai şartın yüksek olması nedeniyle indirilmesini mahkemeden talep etme hakkı yoktur (TTK m.22); meğerki borçlunun ekonomik olarak mahvına sebep olacak derece yüksek olup ahlaka aykırı olsun (TBK m.27)¹⁸⁸.

2.2.5.2. Temsilci Tayini ve Pay Senetlerinin Tevdi

Oy hakkının sözleşmeye uygun olarak kullanılmasını sağlayan önlemlerden bir diğeri, oy hakkının kullanılması için temsilci tayin edilmesidir. Sözleşme konusu oyun kullanılması için, TTK m.427 ve devamındaki hükümlere göre sözleşmenin alacaklı tarafına veya onun belirlediği bir üçüncü kişiye temsil yetkisi verilebilir. Temsil yetkisi verilebilecek üçüncü kişi banka, noter veya oy konsorsiyumlarında konsorsiyum yöneticisi olabilir¹⁸⁹. Ancak TBK m.42 hükmü uyarınca temsilcinin, temsil yetkisi veren kimse tarafından her zaman azledilebilmesi mümkündür. Ayrıca söz konusu hükme göre, temsil yetkisi veren kimse bu hakkından önceden feragat edemez. Bu nedenle, oy

¹⁸⁷Çeker, s.245; Demirkol, s.868; Moroğlu, Oy Sözleşmeleri, s.107; Yüksel, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.195.

¹⁸⁸Çağlar, Hayrettin, Aşırı Yararlanma (Gabin) Hükümlerinin Tacirler Bakımından Uygulanması, BATİDER, C.32, Sa.4, 2016, s.79-83; Ayhan, Rıza, Ticari İş Kavramı ve Tacir Sıfatına Bağlanan Ücret ve Sözleşme Cezalarının İndirilmesini İsteyememe, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XVII, Sa.1-2, 2013, s.311-312.

¹⁸⁹ Moroğlu, Oy Sözleşmeleri, s.87-88; Çeker, s.245.

hakkının kullanılması için temsil yetkisi verilen kimsenin, pay sahibi tarafından her zaman azledilebilmesi mümkündür¹⁹⁰.

Pay sahibinin temsilci tayin ettiği kimseyi her zaman azledebilmesi mümkün olduğundan, temsil yetkisinin yanında ilgili pay senetlerinin TBK m.561 hükmünde düzenlenen saklama sözleşmesi kapsamında oy sözleşmesinin alacaklı tarafına, alacaklının belirlediği üçüncü kişiye veya oy konsorsiyumlarında konsorsiyum yöneticilerine tevdi edilmesi yoluna da başvurulabilir¹⁹¹. Henüz pay senetleri çıkarılmamış olan paylar için ise söz konusu yöntemin kullanılması mümkün değildir¹⁹².

Saklama sözleşmesine konu olan pay senetleri, hamiline yazılı ise, TTK m.427/2 hükmü uyarınca senedi elinde bulunduran kimse, pay sahipliği haklarından olan oy hakkını ancak pay sahibi tarafından özel bir yazılı belge ile yetkilendirilmişse kullanabilir. Söz konusu pay senetleri nama yazılı ise, TTK m.426 hükmü uyarınca saklayana tevdi edilen pay senetleri için temsil yetkisinin yazılı olarak verilmesi şarttır. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından düzenlenen Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarının Usul ve Esasları ile Bu Toplantılarda Bulunacak Bakanlık Temsilcileri Hakkında Yönetmelik¹⁹³ m.45 hükmüne göre de, kendisine tevdi edilen pay ve pay senetlerinden doğan genel kurul toplantısına katılma ve oy hakkının, tevdi edilen temsilci tarafından kullanılabilmesi için, buna ilişkin taraflar arasındaki sözleşmede açık bir hükme yer verilmesi veya yönetmelik Ek-6'da yer alan örnekteki içeriğe uygun şekilde düzenlenecek temsil belgesinin verilmesi zorunludur. Pay senetlerini tevdi eden temsilci, nasıl hareket etmesi gerektiği konusunda talimat almak için, her genel kurul toplantısından önce, tevdi edene başvurmak zorundadır (TTK m.429).

¹⁹⁰ Çeker, s.245; Moroğlu, Oy Sözleşmeleri, s.88; Okutan Nilsson, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.242.

¹⁹¹ Yüksel, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.196; Moroğlu, Oy Sözleşmeleri, s.89; Roos, s.174.

¹⁹² Moroğlu, Oy Sözleşmeleri, s.92.

¹⁹³ Resmi Gazete, 28/11/2012, Sa.28481.

2.2.5.3. Pay ve Pay Senetlerinin İnançlı İşleme Devri

Oy sözleşmelerine göre oy kullanılmasını güvence altına alan yollardan bir diğeri de, sözleşmeye konu oy hakkını doğuran pay ve pay senetlerinin sözleşmenin alacaklı tarafına, onun belirlediği üçüncü bir kişiye inançlı işlemle devredilmesidir. İnançlı işlemle devir, pay mülkiyetinin belirli bir amaç için, örneğin oy sözleşmesine uygun olarak oy hakkının kullanılması amacıyla, belirlenen amaç gerçekleştiğinde iade edilmesi kaydıyla devredilmesidir. Böylece, inançlı işlemle devralan kişi, genel kurulda kullanmaya yetkili olduğu oy hakkını oy sözleşmesine uygun olarak kullanacaktır¹⁹⁴.

Pay senedine bağlanmamış payların inançlı işlemle devri yazılı sözleşme ile (TBK m.184), nama yazılı pay senetlerinin ise inançlı işlemle devri ciro ve senedin teslimi ile (TTK m.490), hamiline yazılı pay senetlerinin inançlı işlemle devri ise senedin teslimi ve MKK'ya yapılacak bildirim ile olur (TTK m.489). Senede bağlanmamış paylar ve nama yazılı pay senetleri açısından, söz konusu devrin şirkete karşı ileri sürülebilmesi için, pay sahipleri defterine kaydedilmesi gerekir (TTK m.499).

2.2.5.4. Pay ve Pay Senetlerinin Devrine İlişkin Kısıtlamalar

Oy sözleşmesine taraf olan pay sahibinin, payını ve nama yazılı pay senetlerini bir başkasına devretmesinin veya başkası lehine intifa hakkı tesis etmesinin önüne geçebilmek amacıyla, yönetim kurulunun, genel kurulun veya lehine oy taahhüdünde bulunulan ya da oy konsorsiyumu oluşturan pay sahiplerinin onayına bağlı tutulmasına ilişkin şirket esas sözleşmesinde düzenleme yapılabilir (TTK m.492). Onay verilmez

¹⁹⁴ Çeker, s.245; Okutan Nilsson, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.242; Yüksel, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.195.

ise, söz konusu payları edinmek isteyen kişiler pay sahipleri defterine yazılamazlar ve dolayısıyla ortaklığa karşı pay sahibi sıfatı kazanamazlar (TTK m.494 ve m.499).

Söz konusu payların ve nama yazılı pay senetlerinin devrinin onaya bağlı tutulması veya tamamen yasaklanmasına ilişkin hükümler, genellikle şirketin kuruluşu sırasında düzenlenmektedir. Zira sonradan düzenleme yapılabilmesi için esas sözleşme değişikliği yapılması ve söz konusu paylarını özgürce devretme hakları kısıtlanacak pay sahiplerinin ayrı ayrı onaylarının alınması gerekir¹⁹⁵.

Ayrıca, hamiline yazılı pay senetlerinin devrinde ise esas sözleşme ile kısıtlama ve yasaklama getirilmesi mümkündür değildir (TTK m.492). Yalnızca, tarafların kendi aralarında düzenledikleri oy sözleşmelerine söz konusu payların devredilmeyeceğine ilişkin hükümler konulabilir. Ancak bu hükümler de sadece sözleşmenin tarafları arasında hüküm ve sonuç doğurur, şirkete karşı ileri sürülemez¹⁹⁶.

Diğer yandan, oy sözleşmesine taraf olan pay sahiplerine şirket esas sözleşmesinde veya oy sözleşmesinde önalım, alım veya geri alım hakkı tanınması da mümkün görülmüştür. Bu şekilde, sözleşmede kendisine önalım, alım veya geri hakkı tanınmış olan pay sahibi, diğer pay sahipleri paylarını veya pay senetlerini başkalarına devretmek veya intifa hakkı tanımak istediklerinde, tek taraflı irade beyanıyla söz konu payları alım hakkına sahip olacaktır¹⁹⁷.

¹⁹⁵ **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.97.

¹⁹⁶ **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.97.

¹⁹⁷ **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.99.

2.2.5.5. Pay ve Pay Senetlerinin Ortaklığa Sermaye Olarak Konulması

Oy sözleşmelerinin adi ortaklık niteliğinde olduğu durumlarda, sözleşmenin tarafı olan pay sahiplerinin paylarını ve pay senetlerini adi ortaklığa sermaye olarak getirmeleri mümkündür. Oy konsorsiyumu olarak adlandırılan adi ortaklığın pay sahipleri, sermaye olarak getirdikleri pay ve pay senetleri üzerinde elbirliği ile malik olurlar (TBK m.638). Söz konusu pay ve pay senetlerinden doğan oy hakları, adi ortaklığın temsiline ilişkin hükümlere göre ortak bir temsilci aracılığıyla kullanılır (TTK m.477)¹⁹⁸.

Oy sözleşmesine taraf olan pay sahipleri, paylarını ve pay senetlerini yeni kurulan bir anonim şirkete sermaye olarak da getirebilirler. Bu durumda, anonim şirket söz konusu payların ve pay senetlerinin maliki olacaktır. Söz konusu paylardan doğan oy hakları da, yeni kurulan ve tüzel kişilik kazanan şirketin olacaktır¹⁹⁹.

2.2.6. Oy Sözleşmelerinin Geçerlilik Sorunu

Sözleşme özgürlüğü ilkesi kapsamında pay sahipleri istedikleri yönde ve içerikte oy sözleşmeleri düzenleyebilmektedir. Ancak sözleşme özgürlüğü ilkesinin de sınırları bulunmaktadır. TBK m.26-27 hükümlerinde sözleşmelerin kanunun emredici hükümlerine, kamu düzenine, ahlaka, kişilik haklarına aykırı ve konusunun imkânsız olmaması gerektiği ifade edilmiştir. Pay sahipleri sahip oldukları paylardan doğan oy haklarını sözleşme özgürlüğü ve dürüstlük kuralı sınırları içerisinde istedikleri şekilde

¹⁹⁸ **Yüksel**, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.198; **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.94.

¹⁹⁹ **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.244; **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.95.

kullanmakta veya kullanmamakta özgürdürler. Kullanılacak oyun hangi yönde kullanılacağına veya kullanılmayacağına önceden belirlenebilmesini engelleyen herhangi bir kanun hükmü mevcut değildir. Aksine, öğretide genel kurul toplantısında anlık olarak verilen bir kararla oy kullanılmasındansa, öncesinde etraflıca düşünülerek verilen oyların daha yararlı olacağı savunulmaktadır²⁰⁰. Ayrıca, oy sözleşmesi ile oy taahhüdünde bulunan pay sahibinin, genel kurul toplantısı sırasında oyunu istediği yönde kullanma özgürlüğü de devam etmektedir. Zira oy sözleşmeleri sadece tarafları arasında hüküm ve sonuç doğurur. Sözleşmeye aykırı olarak oy kullanılması halinde oyun veya alınan kararın geçerliliği etkilenmeyecektir²⁰¹. Bununla birlikte, öğretide oy sözleşmesinin şirket açısından birtakım sorunlara yol açabileceği yönünde ifadeler de yer almaktadır. Oy sözleşmelerinin sermayeye katılım oranında şirkette hak sahibi olabilme ilkesini ihlal ettiği, pay sahipliği haklarının ayrılmazlığı ilkesini ihlal ettiği, pay sahiplerinin oy hakkını özgürce kullanabilme haklarını engellediği, genel kurulda şirket menfaatlerinden ziyade farklı menfaatlerin dikkate alınarak karar alındığı yönünde eleştiriler yapılmaktadır. Ancak bu eleştiriler oy sözleşmesinin geçersiz olduğunun kabul edilebilmesi için yeterli değildir. Zira pay sahipleri oy sözleşmeleri yaptıkları hallerde dahi oy haklarını kendi özgür iradeleri doğrultusunda kullanabilirler²⁰².

Esasında, oy sözleşmeleri hem şirketler hukukunu hem de genel hükümlerde düzenlenen sözleşmelere ilişkin hükümleri ilgilendiren bir sözleşme türüdür. Geçerlilik hususu incelenirken TMK ve TBK'da düzenlenen sözleşmelere dair emredici hükümler ile TTK'da düzenlenen emredici hükümler dikkate alınmalıdır. Konuları bakımından emredici hükümlere aykırı olan oy sözleşmeleri geçersizdir. Bu aykırılık, doğrudan sözleşmenin konusuna ilişkin olabileceği gibi, emredici hükümlerin dolanılması veya etkisiz bırakılmaya çalışılması şeklinde de olabilir. Öğretide, emredici hükümlerin ve şirket esas sözleşmesi hükümlerinin dolanılması veya etkisiz bırakılmaya çalışılmasına yönelik oy sözleşmelerinin emredici hükümlere aykırılık ve/veya ahlaka aykırılık

²⁰⁰ **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.24; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.1002; **Çeker**, s.2.

²⁰¹ **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.25; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.1003b; **Çeker**, s.234; **Roos**, p.179.

²⁰² **Çeker**, s.240-24; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.1002.

nedeniyle geçersiz sayılacakları ifade edilmiştir²⁰³. Örneğin, esas sözleşmede düzenlenen pay devir yasağını etkisiz bırakma veya dolanma, şirketteki azınlık gruba zarar verme veya yıldırma, bedel karşılığı oy hakkının devri gibi amaçlar doğrultusunda yapılan oy sözleşmeleri ahlaka aykırılık nedeniyle geçersiz olacaktır. Yönetim kurulunun yararına oy kullanma taahhüdü altına girilmesi (TTK m.329), oy hakkına ilişkin sınırların veya pay devir yasağının dolanılması gibi amaçlarla yapılan oy sözleşmeleri ise emredici hükümlere aykırı olduğundan geçersizdir²⁰⁴. Emredici hükümlere aykırı olmayan oy sözleşmeleri ise kural olarak geçerlidir²⁰⁵.

TTK'nın anonim şirketlere ilişkin hükümlerinde pay sahiplerinin sadakat yükümlülüğü düzenlenmemiştir. Öğretide baskın görüşe göre, pay sahiplerinin sadakat yükümlülüğü bulunmamaktadır²⁰⁶. Ancak, dürüstlük kuralları gereğince, pay sahiplerinin belirli genel kurul kararlarının alınmasını engellememe yükümlülüğü doğabileceği de ifade edilmektedir²⁰⁷. TMK m.2 hükmünde düzenlenen hakkın kötüye kullanılması yasağı, anonim şirket pay sahipleri açısından da geçerlidir. Pay sahiplerinin sadakat yükümlülüğünün olmadığı kabulü, oy haklarını kullanırken şirketin veya diğer pay sahiplerinin menfaatlerini düşünerek hareket etmelerinin beklenemeyeceği anlamına gelmekle birlikte; bu durum, ortaklığın veya diğer pay sahiplerinin zararına hareket edebilecekleri anlamına da gelmemektedir. Öğretide hakların en az zarar verecek şekilde kullanılması ilkesi olarak ifade edilen ilkeye göre, pay sahipleri oy haklarını kullanırken ortaklığın ve diğer pay sahiplerinin de menfaatlerini dikkate almak zorundadır²⁰⁸. Pay sahiplerinin şüpheye yer bırakmayacak şekilde ortaklığın zararına

²⁰³ **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.59-64; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.1002.

²⁰⁴ **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.174; **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.72; **Çeker**, s.242; **Saralioğlu**, Anonim Ortaklıkta Oy Hakkının Kazanılması ve Kullanılması, s.36; **İmregün**, Anonim Ortaklıklar, s.111; **Ansay**, Tuğrul, Anonim Şirketler Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü, Ankara, 1982, s.223; **Öztürk Akkartal/Kandırahoğlu Cuyulan**, s.410; **Karasu**, s.199.

²⁰⁵ **Üçışık**, Güzin/**Çelik**, Aydın, Anonim Ortaklıklar Hukuku I. Cilt, 2013, s.309.

²⁰⁶ **Teoman**, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluk, s.12; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.960f; **Dağ**, Üner, Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibi Açısından Oy Hakkının Kazanılması ve Kullanılması, 1996, s.35; **Çeker**, s.194; **Nomer**, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü, s.78.

²⁰⁷ **Nomer**, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü, s.143.

²⁰⁸ **Moroğlu**, Erdoğan, Anonim Ortaklıkta Çoğunluk Pay Sahiplerinin Azınlık ve İmtiyazlı Pay Sahiplerine Karşı Korunması, BATİDER, C.XVII, Sa.3, 1994, s.50-51; **Teoman**, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluğu, s.13-14.

hareket ederek ve kendilerine özel çıkar sağlamak amacıyla yaptıkları oy sözleşmeleri, oy hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilebilir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, yapılan sözleşmeler de ahlaka aykırı olduklarından geçersiz sayılacaktır (TBK m.27). Oy hakkının kötüye kullanılması ile ortaya çıkan zararların, haksız fiil hükümleri gereğince giderilmesi de mümkündür²⁰⁹. Örneğin, ortaklıktan yüksek miktarda düşük faizli veya faizsiz kredi alabilmek için veya yüksek ücretli görevler alabilmek için gerekli oy çoğunluğunu sağlayacak oy sözleşmeleri yapılması ahlaka aykırılık nedeniyle geçersizdir²¹⁰. Öğretide, oy hakkının özel bir çıkar karşılığında kullanılması taahhüdünü içeren sözleşmeler de ortaklığın zararına sonuçlar doğurabileceği gerekçesiyle dürüstlük kuralına ve ahlaka aykırı kabul edilmektedir²¹¹. Aksi görüşe göre ise, hukukumuzda oy satımını yasaklayan hükümler mevcut olmadığından özel çıkar karşılığında yapılan oy sözleşmeleri geçerlidir. Önemli olan, satılmış oylar neticesinde alınan genel kurul kararının dürüstlük kuralına aykırı olup olmadığıdır²¹². Nihayetinde, oy sözleşmelerinin ortaklık açısından bazı kötü sonuçlara yol açabileceği ihtimali de göz önünde bulundurulmalıdır. Ortaklık açısından zararlı yönetimlerin ortaya çıkması, azınlıkların etkisiz bırakılması, ortaklığın belirli gruplar tarafından sömürülmesi gibi sonuçlar ortaya çıkabilir²¹³.

Pay sahiplerinin oy sözleşmeleri ile taahhüt ettikleri edimler ekonomik anlamda hareket özgürlüklerini tamamen veya büyük ölçüde kısıtlıyorsa, bu tür sözleşmeler TMK m.23/2 hükmü gereğince kişilik haklarına aykırıdır ve geçersizdir. Öğretide, uzun süreli oy sözleşmelerinin de kişilik haklarına aykırı olduğu ve TBK m.27 uyarınca geçersiz sayılacağı görüşü savunulmaktadır. Ancak sözleşmenin yalnızca uzun süreli olması kişilik haklarına aykırı olduğu anlamına gelmez. Belirlenen uzun sürenin, pay sahibinin

²⁰⁹ **Moroğlu**, Anonim Ortaklıkta Çoğunluk Pay Sahiplerinin Azınlık ve İmtiyazlı Pay Sahiplerine Karşı Korunması, s.52-53

²¹⁰ **Akın**, Murat Yusuf, Şirketler Hukukunda ve Özellikle Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Sadakat Borcu, 2002, s.167; **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.68; **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.175.

²¹¹ **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.69; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.1002a; **Roos**, s.182.

²¹² **İmregün**, Oğuz, Anonim Ortaklıklar, 4.Baskı, 1989, s.140; **İmregün**, Oğuz, Anonim Şirketlerde Pay Sahipleri Arasında Umumi Heyet Kararlarından Doğan Menfaat İhtilafları ve Bunları Telif Çareleri, s.42.

²¹³ **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.25-26; **İmregün**, Oğuz, Anonim Şirketlerde Pay Sahipleri Arasında Umumi Heyet Kararlarından Doğan Menfaat İhtilafları ve Bunları Telif Çareleri, 1962, s.41-42; **Çeker**, s.241; **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.169; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.1002.

ekonomik anlamda özgürlüğünü kısıtlaması halinde kişilik haklarına aykırılık ve dolayısıyla geçersizlik söz konusu olacaktır²¹⁴.

Bir diğer geçersizlik hali, TBK m.27 hükmünde düzenlenen imkânsızlık halleridir. Oy sözleşmesinde taahhüt edilen oyun kullanılması, yapıldığı sırada objektif olarak imkânsız ise oy sözleşmesi imkânsızlık nedeniyle geçersiz olacaktır. Sözleşmenin yapılmasından sonra taahhüt edilen oyun kullanılması imkânsız hale gelirse, bu imkânsızlığın kusurlu olması halinde TBK m.112 hükmü, imkânsızlığın kusursuz olması halinde ise TBK m.136 ve devamındaki hükümler uygulama alanı bulacaktır²¹⁵.

Oy sözleşmeleri, borç doğuran hukuki işlemler olarak, TBK'da düzenlenen sözleşmelere ilişkin hükümlere tabidir. TBK m.30-39 hükümlerine göre iradeyi sakatlayan hallerin ortaya çıkması halinde, bu sözleşmelerin feshi ve iptali söz konusu olur²¹⁶.

2.2.7. Geçersiz Oy Sözleşmesine Göre Verilmiş Oyun Geçerliliği

Daha önceki bölümlerde oy hakkının kullanılmasının bir hukuki işlem niteliğinde olduğu ve irade bozuklukları halinde iptalinin mümkün olduğu ifade edilmişti²¹⁷. Hata, hile veya tehdit gibi iradeyi sakatlayan hallerin oluşması halinde pay sahibi oyunu iptal edebileceği gibi, butlanını veya yokluğunu da ileri sürebilir²¹⁸. Emredici hükümlere, kamu düzenine, ahlaka veya kişilik haklarına aykırılık nedeniyle geçersiz olan bir oy sözleşmesine uyularak genel kurulda oy kullanılmış olması halinde, verilen oyun geçerliliği hususuna da değinilmesi gerekir.

²¹⁴ **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.76; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.1001; **Roos**, s.182.

²¹⁵ **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.78.

²¹⁶ **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.79.

²¹⁷ Oy hakkının kullanılmasının hukuki işlem niteliğinde olduğuna ilişkin açıklamalar için bkz.: yuk.1.2.

²¹⁸ **Moroğlu**, Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, s.337.

Geçersiz bir oy sözleşmesine göre kullanılan oyun geçerli olup olmadığı hususu öğretide tartışmalıdır. Özellikle, oy hakkı kısıtlanmış olan pay sahiplerinin talimatına göre oy kullanılmasının öngören sözleşmeler üzerinde durulmaktadır. İlerleyen bölümlerde açıklanacağı üzere, oy hakkına ilişkin kanuni sınırlamaların dolanılması amacıyla yapılan oy sözleşmelerinin emredici hükümlere aykırı olması nedeniyle geçersiz oldukları kabul edilmektedir²¹⁹.

Öğretideki görüşlerden birine göre, oy sözleşmelerinin herhangi bir nedenle geçersiz olduğu durumda, sözleşmede taahhüt ettiği yönde oy kullanan pay sahibi, çoğunlukla sözleşmenin geçersiz olduğundan habersizdir. Ancak pay sahiplerinin geçersizlik halini bilmediklerini, bu konuda yanıldıklarını iddia ederek verdikleri oyun iptalini isteyebilmeleri mümkün değildir. Oy sözleşmesinin tarafı olan pay sahiplerinin, sözleşmenin ahlaka, emredici hükümlere veya kişilik haklara aykırı olduğunu bilmediklerini, sözleşmenin geçerli olduğunu düşünerek oy kullandıklarını söyleyerek kullandıkları oyun iptalini talep edemeyecekleri ifade edilmektedir. Söz konusu görüşe göre, bu tür bir yanılma hali, TBK m.30-31 hükümleri kapsamında iptale neden olabilecek esaslı bir yanılma hali değildir²²⁰. Öte yandan, geçersiz bir oy sözleşmesine göre oy kullanılması halinde, alınan genel kurul kararının da hukuka aykırılığının söz konusu olabileceği belirtilmiştir. Böyle bir durumda, geçersiz bir oy sözleşmesine uyularak genel kurulda oy kullanılır ve sonucunda alınan karar, konusu ve amacı bakımından hukuka aykırı bir karar olursa, verilen oyun iptali TBK m.27 ve m.30 hükümleri kapsamında, alınan genel kurul kararının iptali ise TTK m.445 ve devamındaki hükümler kapsamında talep edilebilecektir²²¹. Nitekim açıkça ortaklığa zarar verecek sonuçların ortaya çıkacağını durumlarda, dürüstlük kuralına aykırılık ve hakkın kötüye kullanılması nedeniyle genel kurul kararının iptali yoluna başvurulabilir

²¹⁹ Oy sözleşmeleriyle kanuni sınırlamaların dolanılmasına ilişkin açıklamalar için bkz.: aş. 2.3.8.

²²⁰ **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.85.

²²¹ **Moroğlu**, Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, s.350-353; **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.85; **Çeker**, s.243; **Sarılioğlu**, Anonim Ortaklıkta Oy Hakkının Kazanılması ve Kullanılması, s.37; **Üçışık/Çelik**, Anonim Ortaklıklar Hukuku, s.311; **Yüksel**, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.206-207.

(TTK m.445)²²². Söz konusu genel kurul kararının iptalinin mümkün olduğu kabulü ile oy sözleşmelerinin ortaklığın zararına kararlar alınmasına sebep olacağı yönündeki ihtimaller de ortadan kalkmaktadır.

Bir diğer görüşe göre ise, geçersiz bir oy sözleşmesine göre kullanılmış oyun geçerli olarak kabul edilmesi, oy hakkına ilişkin kanuni sınırlamaların etkisiz bırakmak anlamına gelir. Pay sahibinin oy hakkını kendi iradesine uygun olarak kullandığının ispat edilemediği hallerde, oy sözleşmesinin kanuni sınırlamaları dolanmak amacıyla yapıldığı ve buna göre kullanılan oyun geçersiz olduğu kabulünün kanunun amaçlarına da uygun düşeceği ifade edilmektedir²²³.

2.3. OY HAKKINA İLİŞKİN PAY SAHİPLERİ SÖZLEŞMELERİNİN ÇEŞİTLİ GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ

2.3.1. Genel Olarak

Oy sözleşmeleri olarak da adlandırılan oy hakkına ilişkin pay sahipleri sözleşmeleri, bağımsız bir sözleşme olarak düzenlenebileceği gibi, genel olarak düzenlenmiş bir pay sahipleri sözleşmesi içinde oy hakkına ilişkin düzenlemelere de yer verilebilir. Söz konusu düzenlemeler birçok farklı amaca hizmet edebilir. Bu kapsamda, uygulamada en çok karşılaşılan ve şirketler hukuku bağlamında önem arz eden bazı görünüş biçimlerine aşağıda yer verilecektir.

²²² **Nomer**, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü, s.160-161; **Teoman**, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluk, s.13-14.

²²³ **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.269-270.

2.3.2.Üçüncü Kişilerin Talimatlarına Göre Oy Kullanmayı Düzenleyen Oy Sözleşmeleri

Anonim şirketlerde pay sahipleri, oy haklarını kullanıp kullanmamak konusunda serbesttirler. Oy kullanma özgürlüğü, pay sahibine kendi belirlediği nedenlerle, istediği yönde ve şekilde oy kullanma hakkı verir. Pay sahibi oy hakkını kullanma konusunda kendi başına karar verebileceği gibi, taahhüt altına girerek başkasının kararına göre de oy hakkını kullanabilir²²⁴.

Öğretide, oy sözleşmelerinin pay sahipleri dışındaki üçüncü kişilerle yapılıp yapılamayacağı konusunda farklı görüşler vardır. Bir görüşe göre, oy kullanma özgürlüğü gereğince pay sahibi, üçüncü kişilerle yaptığı oy sözleşmeleri ile üçüncü kişilerin talimatı doğrultusunda oy kullanmayı veya kullanmamayı taahhüt edebilir. Pay sahiplerinin üçüncü kişilerle yaptıkları sözleşmelerle oy haklarına ilişkin taahhütte bulunmalarının çeşitli nedenleri olabilir. Üçüncü kişilerin şirkette pay sahibi sıfatı olmaksızın şirketin yönetiminde etkili olmak istemesi, payını devrederek şirkette pay sahipliği sıfatı sona eren kişilerin şirkette söz hakkına sahip olmaya devam etmek istemesi, şirkete kredi veren bankaların mali konulara ilişkin kararlara etki etmek istemeleri gibi nedenlerle üçüncü kişilerle oy sözleşmeleri yapılabilir²²⁵.

Pay sahiplerinin oy sözleşmeleri ile üçüncü kişilerin talimatına göre oy kullanmayı taahhüt etmeleri halinde, pay sahibi olmayan üçüncü kişilerin şirketin menfaatlerini gözetmeden kararlar alabileceği, şirketin iradesinin üçüncü kişilerin eline bırakılmasının ortaklığın egemenliği ilkesini ihlal edeceği ileri sürülen görüşlerden biridir²²⁶. Ancak kanaatimizce, üçüncü kişilerin kararı şirketin menfaatlerine aykırı olsa dahi, üçüncü

²²⁴ **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.156; **Çeker**, s.193-194; **Dağ**, Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibi Açısından Oy Hakkının Kazanılması ve Kullanılması, s.29; **Yüksel**, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.119.

²²⁵ **Yüksel**, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.119-120.

²²⁶ **Yüksel**, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.120; **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.22.

kişinin talimatına göre oy kullanma taahhüdü altına giren pay sahibinin şirketin menfaatlerine uygun davranma zorunluluğu olmadığından üçüncü kişilerle yapılan oy sözleşmeleri geçerli sayılmalıdır. Zira hukukumuzda pay sahiplerinin sadakat yükümlülüğü ve şirket menfaatlerine uygun davranma zorunluluğu düzenlenmiş değildir. Öğretideki baskın görüşe göre de, anonim şirketlerde pay sahiplerinin sadakat yükümlülüğü bulunmamaktadır²²⁷. Ayrıca, pay sahiplerinin oy hakkını temsilci aracılığıyla kullanması, hem şirketler hukuku hükümlerine hem de borçlar hukuku hükümlerine uygun düşmekte iken, üçüncü kişilerin talimatına göre oy kullanılması da mümkün görünmektedir²²⁸. Pay sahiplerinin üçüncü kişilerle yaptıkları oy sözleşmeleri, ancak kanuni ve esas sözleşmesel sınırlamaları aştığı, dolandığı veya dürüstlük kuralına aykırı olarak diğer pay sahiplerine veya üçüncü kişilere zarar vermeyi amaçladığı takdirde geçersizdir. Söz konusu hallerde oy sözleşmesine göre kullanılan oy sonucunda alınan genel kurul kararı da iptal edilebilir nitelikte olabilir. Ancak kararın iptali için mutlaka kanuna, esas sözleşmeye veya dürüstlük kuralına aykırılık şarttır. Aksi halde, tek başına oy sözleşmesinin bazı kesimlerin menfaatlerine aykırı olması kararın iptalini gerektirmez²²⁹.

Diğer bir görüşe göre ise, anonim şirket belirli bir amaç doğrultusunda oluşur ve pay sahipleri bu amaç doğrultusunda bir araya gelir. Belirlenen amaç doğrultusunda oluşturulan şirkette, pay sahiplerinin etki imkânı ve aralarındaki güven ilişkisi gereğince pay sahiplerinin sadakat yükümlülüğünün bulunduğu ileri sürülmektedir. Pay sahiplerinin oy haklarını kullanarak şirketin kaderini ve diğer pay sahiplerinin menfaatlerini belirleme imkânına sahip olması, şirketin ve diğer pay sahiplerinin menfaatleri doğrultusunda hareket etme ve gerektiğinde şirket açısından önemli olan genel kurul kararlarının alınmasını engelleme yükümlülüğünü ortaya çıkarmaktadır. Şirketin veya diğer pay sahiplerinin haklı menfaatlerini etkileme imkânına sahip olduğu hallerde pay sahiplerinin sadakat yükümlülüğünün söz konusu olduğu ifade

²²⁷ **Akın**, s.162; **Nomer**, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü, s.139 vd.; **Teoman**, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluğu, s.5.

²²⁸ **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s.362; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.1091; **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, s.594; **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku Şerhi II, s.1555; **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.158; **Yüksel**, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.120 vd.

²²⁹ **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.159.

edilmiştir²³⁰. Pay sahiplerinin sadakat yükümlülüğü bulunduğu kabulü, oy kullanırken şirket veya diğer pay sahiplerinin menfaatlerini koruma ve sermaye riski taşımayan üçüncü kişilerin şirketin menfaatine aykırı olabilecek talimatlarına uymamama zorunluluğu ortaya çıkaracağından, üçüncü kişilerin talimatına göre oy kullanmayı düzenleyen oy sözleşmeleri geçersiz olacaktır. Pay sahibi olmayan üçüncü kişilerin şirketin menfaatine aykırı amaçlarının olabileceği gibi gerekçelerle üçüncü kişilerin talimatına göre oy kullanma taahhüdü içeren oy sözleşmelerinin geçersiz olduğu ileri sürülmektedir²³¹.

2.3.3. Yönetim Kurulu Üyelerinin Seçimine İlişkin Oy Sözleşmeleri

Oy sözleşmelerinin en sık karşılaşılan görünüş biçimlerinden biri yönetim kurulu üyelerinin seçimine ilişkin yapılan oy sözleşmeleridir. Pay sahipleri, yönetim kurulu üyelerinin seçimi konusunda yaptıkları oy hakkına ilişkin sözleşmeler ile yönetim kurulunda kendi istedikleri ve destekledikleri kişinin yer almasını sağlayabilirler. Böylece şirketin yönetiminde etkin rol alma isteklerini gerçekleştirebilirler. Sözleşmenin taraflarından biri, diğer tarafın gösterdiği yönetim kurulu üyesi adayına oy verme taahhüdü altına girebilir. Böylece sözleşme tarafı olan pay sahipleri oy haklarını güçlerini birleştirmek ve şirketin yönetim kurulunda etkin olabilmek için kullanmış olurlar.²³²

Yönetim kurulu üyelerinin seçimi konusunda kullanılacak oylara yönelik düzenlenen oy sözleşmelerine, belirli pay grupları tarafından yapılması halinde, şirketin esas sözleşmesinde de yer verilebilir. Esas sözleşmeye yazılan oy hakkının belirli bir yönde kullanılması ve yönetim kurulunun seçilmesi konusundaki hükümlerin ifası da zorunlu

²³⁰ **Nomer**, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü, s.96 vd.

²³¹ **Bahtiyar**, s.295; **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.157; **Yüksel**, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.120; **Akm**, s.167.

²³² **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.343.

hale gelecektir. Özellikle tüm pay sahiplerinin taraf olduğu pay sahipleri sözleşmesinin hükümlerinin esas sözleşmeye yazılmasının hükmün amacının garanti altına alınmasını sağlayacağı ifade edilmiştir. Söz konusu belirli pay grupları tarafından düzenlenen ve esas sözleşmede de yer verilen oy sözleşmesi hükümleri, Yargıtay tarafından grup imtiyazı olarak kabul edilmiş ve bu düzenlemeye aykırı olarak oy kullanılması halinde genel kurul kararının esas sözleşmeye aykırılık nedeniyle iptal edilebileceğini ifade etmiştir²³³.

2.3.4. Yönetim Kurulu Talimatına Göre Oy Kullanma

Oy sözleşmelerinin bir diğer görünüş biçimi, ortaklığın veya ortaklığı temsil eden yönetim kurulunun talimatlarına göre oy kullanılmasını düzenleyen sözleşmelerdir. Ortaklığın veya yönetim kurulunun talimatlarına uygun olarak oy kullanılması, yönetim kurulunu seçme yetkisi olan genel kurulun iradesinin yönetim kurulu tarafından belirlenmesi anlamına geleceğinden kuvvetler ayrılığı ilkesine aykırıdır. Zira yönetim kurulunun genel kurulu kontrol altına alabilmek amacıyla oy sözleşmelerini kullanması, genel kurulun münhasır yetkilerine ilişkin hükümlerin (TTK m.408) dolanılması anlamına gelecektir. Bu nedenle yönetim kurulunun talimatına göre oy kullanmayı öngören bir oy sözleşmesi geçersizdir²³⁴.

Diğer yandan, pay sahibinin yönetim kurulu üyesi olan diğer bir pay sahibi ile oy sözleşmesi yaparak belli bir yönde oy kullanmayı taahhüt etmesi halinde oy sözleşmesi geçersiz değildir. Böyle bir durumda, pay sahibi ortaklığın veya yönetim kurulunun talimatına göre değil, kendi kararı doğrultusunda oy sözleşmesindeki taahhüdüne uygun olarak oy kullanmaktadır. Örneğin, pay sahibi, bir yönetim kurulu üyesi ile ibra

²³³Yüksel, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.115.

Y. 11. HD. 08/10/1993 T., 92/6626 E., 93/6317 K. <https://karararama.yargitay.gov.tr/>
E.T.:16.09.2023.

²³⁴Okutan Nilsson, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.165; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N.1002b; Moroğlu, Oy Sözleşmeleri, s.62; Yüksel, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.123, s.204.

hususunda sözleşme yapabilir. Zira pay sahiplerinin genel kurulda oy kullanmadan önce şirket hakkında daha fazla bilgiye sahip olan yönetim kurulu üyeleri ile görüşerek, fikir olarak belli bir doğrultuda hareket etmesi olağandır. Oy sözleşmesi şirkete karşı ileri sürülemediğinden, her hâlükârda, pay sahibi oy hakkını hangi yönde ve ne şekilde kullanacağı hususunda özgürdür²³⁵.

2.3.5. Bir Bedel veya Özel Çıkar Karşılığında Oy Kullanma/Kullanmama Taahhüdü İçeren Oy Sözleşmeleri

2.3.5.1. Halka Açık Olmayan Anonim Şirketler Bakımından

Pay sahiplerinin kendi aralarında veya üçüncü kişilerle yaptıkları oy sözleşmeleri, bir bedel veya özel bir çıkar karşılığında yapılabilir. Uygulamada söz konusu sözleşmeler, oy satımı olarak ifade edilmektedir. Pay sahibi, menfaat karşılığında yaptığı oy sözleşmesi doğrultusunda oy hakkını kendisi kullanabilir veya menfaat sağlayan kişiye vekâlet vererek oy hakkını kullanabilir. Öğretide bir görüşe göre, menfaat karşılığında oy hakkının belirli bir yönde kullanılması veya kullanılmamasını düzenleyen sözleşmeler ahlaka aykırı olarak kabul edilmekte ve geçersiz sayılmaktadır²³⁶. Söz konusu görüşün gerekçesine göre, özellikle şirkette pay sahibi olmayan ve şirkette sermaye riski almayan kişilerin çıkar karşılığında oy hakkını kullanma imkânına sahip olması, diğer pay sahipleri karşısında haksız bir üstünlük sağlamasına sebep olacaktır²³⁷.

²³⁵ **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.167.

Uygulamada pay sahibinin yönetim kurulu üyesinin ibrasına ilişkin oy sözleşmesi düzenleyebileceğine ilişkin karar için bkz.: **Kadıköy 2.Asliye Ticaret Mahkemesi**, 2007/866 E., 2009/23 K., 21/01/2009 T.

²³⁶ **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.69; **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.177; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.1002a; **Yüksel**, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.124; **Öztürk Akkartal/Kandırahoğlu Cuyan**, s.406.

²³⁷ **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.181.

Diğer yandan, pay sahiplerinin oy haklarını istedikleri şekilde kullanmakta özgür olduklarından aralarında yaptıkları oy sözleşmelerini menfaat karşılığında yapıp yapmama konusunda da serbestirler. Üstelik hukukumuzda menfaat karşılığında oy sözleşmesi yapılmasını yasaklayan hükümler de mevcut değildir. Bir bedel veya özel çıkar karşılığında oy hakkının belirli bir yönde kullanılmasının taahhüt edildiği her durumun ahlaka aykırılık olarak kabul edilmesinin mümkün olamayacağı savunulan görüşlerden biridir²³⁸. Önemli olan, kararın menfaat karşılığında yapılan oy sözleşmeleri uyarınca kullanılan oya göre alınmış olup olmadığı değil, kararın kanuna, esas sözleşmeye veya dürüstlük kurallarına aykırı olup olmadığıdır. Bu nedenle oy sözleşmesinin ahlaka aykırı olduğu gerekçesiyle geçersiz sayılmasından önce, alınan genel kurul kararının sonucunun dikkate alınması gerekmektedir²³⁹.

2.3.5.2. Halka Açık Anonim Şirketler Bakımından

Bir bedel veya özel çıkar karşılığında oy kullanma taahhüdü içeren oy sözleşmelerinin geçerliliğinin halka açık anonim şirketler bakımından ayrıca incelenmesi gerekmektedir. Sermaye Piyasası Kurulu'nun SPK'nın m.30/4 hükmüne dayanarak çıkardığı II-30.1 sayılı "Vekâleten Oy Kullanılması ve Çağrı Yoluyla Vekâlet Toplanması Tebliği"²⁴⁰ m.11/2 hükmüne göre halka açık ortaklıkların genel kurullarında pay sahiplerinden çağrı yoluyla vekâlet toplanmasında oy hakkı sahiplerine, vekâlet vermelerini temin için herhangi bir menfaat önerilmesi ve sağlanması yasaklanmıştır. Tebliğ'in m.2/2 hükmüne göre "*Ortaklık genel kurullarında 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa göre, vekâlet ilişkisi olmaksızın oy hakkının bizzat pay sahibi tarafından belirli bir yönde kullanılması amacıyla, pay sahipleri ya da pay sahipleri ile üçüncü kişiler arasında yapılan oy sözleşmeleri bu Tebliğ hükümlerine tabi değildir. Ancak, oy sözleşmesi yapılması için çağrı yoluna başvurulması halinde,*

²³⁸ **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.182.

²³⁹ **Teoman**, Anonim Ortaklık Genel Kurulunda Birden Fazla Paya Sahip Olan Ortaklar Bir Öneri Konusunda Aynı Zamanda Olumlu ve Olumsuz Oy Kullanabilirler, s.157; **İmregün**, Anonim Ortaklıklar, s.140; **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.177.

²⁴⁰ Resmi Gazete 24/12/2013 Sa.28861.

çağrıda bulunarak vekâlet toplanmasına ilişkin esaslara kıyasen uyulur.”. Anlaşılacağı üzere, Tebliğ kapsamında, oy sözleşmesi yapılması için çağrı yoluna başvurulması halinde herhangi bir menfaat önerilmesi ve sağlanması da yasaklanmıştır. Böylece, halka açık anonim şirketler bakımından bir bedel veya özel çıkar karşılığında oy kullanma taahhüdü veya oy sözleşmesi yapılması konusunda yapılacak çağrılar hukuka aykırı kabul edilmektedir²⁴¹.

Söz konusu Tebliğ kapsamında, çağrı yoluna başvurulmaksızın yapılan oy sözleşmeleri, düzenlemenin dışında bırakılmıştır. Yalnızca, menfaat karşılığında oy hakkının kullanılması için çağrıda bulunulması hususu hukuka aykırı olarak kabul edilmiştir. Menfaat karşılığı oy kullanma taahhüdünün çağrı dışı yollarla yapılmasıyla ilgili herhangi bir yasaklayıcı hüküm öngörülmemiştir.

2.3.6. Aile Şirketlerindeki Görünüş Biçimi

Aile üyelerinin oluşturduğu aile şirketleri, ticari hayatta önemli bir yere sahiptir. Yapılan araştırmalarda, Türkiye’de ve dünyadaki şirketlerin önemli bir kısmının aile şirketi özelliği taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır²⁴². Aile şirketlerinin sonraki nesillere aktarılabilmesi açısından ise sürdürülebilirlik ve süreklilik önem arz eder. Aile şirketlerinde, şirketin varlığını kişilerin varlığından bağımsız olarak korumak adına, pay sahibi olan aile üyeleri, şirketin yönetimi ve faaliyetleri ile yakından ilgilenirler. Söz konusu ilgi, TTK m.340 hükmünde düzenlenen emredici hükümler ilkesi ile getirilen katı sınırlamaların dışında kalarak, pay sahiplerinin şirket ile birbirleri arasındaki ilişkilerini düzenleme ihtiyacına neden olmaktadır. Bu kapsamda aile şirketlerindeki pay sahipleri, hukukumuzda geçerli olan sözleşme özgürlüğü ilkesinden yararlanarak pay sahipleri sözleşmeleri düzenleyerek esas sözleşme ile sağlayamadıkları düzeni ve

²⁴¹ **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.184; **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.69-70.

²⁴² ASO, Aile Anayasası Rehberi, [rehber.pdf\(aso.org.tr\)](http://rehber.pdf(aso.org.tr)), E.T.: 10.02.2023.

kurumsallaşmayı kısmen sağlamaya çalışabilirler²⁴³. Pay sahipleri, esas sözleşmede düzenlenmesi mümkün olmayan konuları, tescil ve ilan zorunluluğu olmadığından, özellikle rakipleri tarafından öğrenilmesini istemedikleri hususları esas sözleşme yerine pay sahipleri sözleşmesinde düzenlemeyi tercih edebilirler²⁴⁴. Ancak pay sahipleri sözleşmesinin getirdiği özgürlük sınırsız değildir. En nihayetinde, aile şirketlerinde yapılan pay sahipleri sözleşmelerinin de TBK m.27 hükmü gereğince ahlaka, kamu düzenine, kanunun emredici hükümlerine ve dürüstlük kuralına aykırı olmaması gerekmektedir.

Pay sahipleri sözleşmesi ile aile şirketinin pay sahipleri ihtiyaçları doğrultusunda, kendi aralarında bağlayıcı hükümlere yer vererek birbirlerine karşı hak ve yükümlülük altına girebilirler. Şirketteki görüş ayrılıkları veya ihtilafların çözüme kavuşturulması, pay sahipleri arasındaki güvenin artırılması, pay sahiplerinin şirket ile ilgili konulara odaklanması ve şirketin kurumsallaşması adına pay sahipleri sözleşmeleri yapılabilmektedir²⁴⁵. Pay sahipleri sözleşmeleri, miras sözleşmeleri gibi yan anlaşmalar ve aile anayasaları aile şirketlerinde sıklıkla karşılaşılan sözleşme türleridir. Pay sahipleri sözleşmesi aile anayasası kapsamında düzenlenebileceği gibi, aile anayasasına ek olarak pay sahipleri sözleşmesi düzenlenmesi de mümkündür²⁴⁶.

Aile şirketlerinde geçerli olan ilkelerin düzenlendiği ve bütün ortaklar bakımından bağlayıcı kuralları içeren aile anayasaları, kimi zaman bir pay sahipleri sözleşmesi olarak düzenlenebilmektedir. Aile anayasalarında herhangi bir şekil, tescil ya da ilan zorunluluğu olmaması söz konusu anlaşmaların aile üyeleri arasında kalmasına da imkân sağlamaktadır. Örneğin, aile servetinin şirkette yatırımına dönüştürülmesine ilişkin planlar, şirket yöneticilerinde aradıkları vasıflar ve daha birçok husus gizli

²⁴³ **Karşlıoğlu**, Hasan, Aile Anayasası Uygulamalarında TTK'da Düzenlenen Müesseselerin Kullanımı ve Bu Kapsamda Esas Sözleşme Tadilleri, Terazi Hukuk Dergisi, Sa.187, 2022, s.51-52.; **Kondu Kaya**, s.116,137; **Öztürk Akkartal/Kandırhaloğlu Cuydan**, s.379.

²⁴⁴ **Karasu**, s.198.

²⁴⁵ **Nalbantoğlu**, Lerzan, Aile Şirketlerinin Pay Sahiplerinin Hissedarlar Sözleşmesini İmzalaması Gerekir mi?, Family Business Review, Deoitte, Ekim 2017, s.17, [Aile Şirketleri Bültenleri \(deloitte.com\)](https://www.deloitte.com) E.T.: 13.02.2024.

²⁴⁶ **Hamamcıoğlu**, Esra, Aile Anayasaları ve Anonim Şirketlerde Aile Anayasası Uygulamaları, BUHFD, C.15, Sa.193-194, 2020, s.1140; **Kondu Kaya**, s.115.

kalması için aile anayasasında düzenlenebilmektedir²⁴⁷. Aile anayasalarının, ortaklar arasında düzenlenen bir belge olmasına ve sadece ortaklar arasında ileri sürülebilir olmasına rağmen, şirketler hukuku bakımından da değerlendirilmesi gerekmektedir²⁴⁸. Aile anayasalarında genellikle şirketin hedefleri, ailenin ortak değerleri, yönetim ilkeleri, aile üyelerinin hangi kıstaslara göre yönetimde yer alabilecekleri, mirasa ilişkin düzenlemeler, imtiyazlara veya rekabet yasağına ilişkin düzenlemeler, aile üyelerinin aralarında çıkan uyuşmazlıklarda uygulanacak çözüm yolları, oy hakkının hangi yönde kullanılacağı gibi hususlar düzenlenmektedir²⁴⁹. Öğretide, aile anayasalarının aile arasında imzalanan ve borçlar hukuku anlamında atipik bir sözleşme olduğu, sadece şirkette pay sahibi olan aile üyeleri arasında yapılması durumunda pay sahipleri sözleşmesi olarak adlandırılacağı ifade edilmektedir²⁵⁰.

Aile şirketlerinde pay sahibi olan aile üyeleri, genellikle oy haklarını aynı yönde kullanmayı tercih ederler. Özellikle şirketin büyümesi ve buna bağlı olarak finansman ihtiyacının ortaya çıkması durumunda şirketin yabancılara açılması karşısında oy hakkına ilişkin sözleşmeler yaparak şirket yönetiminin aile üyeleri arasında kalmasını sağlamaya çalışırlar. Miras paylaşımı ya da bir kısım payların satılması nedeniyle pay senetlerinin dağılması söz konusu olduğunda da, aile şirketi pay sahipleri, aralarında yapacakları sözleşmeler ile oyların kullanılmasını disiplin altına alabilirler²⁵¹. Oy hakkına ilişkin pay sahipleri sözleşmeleri, genel olarak düzenlenmiş bir pay sahipleri sözleşmesi içinde veya tamamen ayrı bir sözleşme şeklinde yapılabileceği gibi, bu sözleşmelere aile şirketlerinin aile anayasalarında da yer verilebilir. Oy hakkına ilişkin taahhütleri içeren düzenlemelere aile anayasasında yer verilse dahi, söz konusu sözleşmeler borçlar hukukuna tabi sözleşme niteliğinde olduğundan yalnızca taraflar arasında hüküm ve sonuç doğurur, şirkete karşı ileri sürülmesi mümkün değildir²⁵².

²⁴⁷ **Esin**, Hissedarlar Sözleşmesi, s.475; **Kondu Kaya**, s.137,146.

²⁴⁸ **Memiş**, s.281.

²⁴⁹ **Güleş**, Hasan Kürşat/ **Arıcıoğlu**, Mustafa Atilla/ **Erdiren Çelebi**, Meral, Aile İşletmeleri – Kurumsallaşma Sürdürülebilirlik Uyum, 2013, s.289; **Kondu Kaya**, s.188.

²⁵⁰ **Memiş**, s.274.

²⁵¹ **Karasu**, s.197.

²⁵² **Kondu Kaya**, s.234-235; **Hamamcıoğlu**, Aile Anayasaları ve Anonim Şirketlerde Aile Anayasası Uygulamaları, s.1154.

Aile şirketlerinde aile üyesi olan pay sahiplerinin yaptıkları oy hakkına ilişkin pay sahipleri sözleşmeleri, şirketin iç ilişkilerinin ve şirket yönetiminin esas sözleşmenin imkân vermediği ölçüde kişiselleştirilmesine imkân verir²⁵³. Örneğin, aile şirketinde genel kurulda alınacak her kararda aile anayasasında düzenlenen aile değerlerinin veya hedeflerinin gözetilmesine yönelik oy kullanılması için oy sözleşmeleri yapılabilir²⁵⁴.

Aile üyelerinin şirketin genel kurul toplantıları dışında, toplanarak görüşmeler yaptıkları aile içi kurullar oluşturmaları da mümkündür. Uygulamada aile konseyi, aile meclisi veya aile danışma kurulları olarak karşımıza çıkan bu tür kurullar, aile şirketlerinde ilişkilerin kurumsallaşmasını da sağlamaktadır²⁵⁵. Aile konseylerinde alınan kararların şirket üzerinde etkili olabilmesi için aile üyelerinin kendi aralarında oy sözleşmeleri yapmaları da mümkündür. Aile konseyi lehine yapılan oy sözleşmeleri ile pay sahibi olan aile üyeleri şirket genel kurulunda aile konseyinin belirlediği yönde oy kullanma taahhüdü altına girebilirler²⁵⁶.

Şirkette pay sahibi olmayan aile üyelerinin talimatı doğrultusunda oy kullanılmasını öngören sözleşmeler yapılması da mümkündür. Halefiyet planlamasına göre aday olan ancak pay sahibi olmayan aile üyelerinin, aile anayasasında ilerde sahip olacağı oy hakkına ilişkin taahhütte bulunmaları da mümkün olduğu ifade edilmektedir. Söz konusu şirketlerde, pay sahibi olan aile üyelerinin oy haklarını kurucunun belirlediği yönde kullanmayı taahhüt etmeleri durumunda ise, payların bir sonraki kuşaklara devredilmesi durumunda dahi kurucular şirkete etki etmeye devam edebilecektir²⁵⁷.

Aile anayasalarında, şirketin yönetim kurulu üyelerinin seçimine ilişkin oy hakkının hangi yönde kullanılacağı da belirlenebilir. Bu şekilde, şirketin aile üyeleri veya onların

²⁵³ Karasu, s.197

²⁵⁴ Kondu Kaya, s.235.

²⁵⁵ Hamamcıoğlu, Aile Anayasaları ve Anonim Şirketlerde Aile Anayasası Uygulamaları, s.1156-1157.

²⁵⁶ Kondu Kaya, s.133.

²⁵⁷ Kondu Kaya, s.237.

seçtikleri kişiler tarafından yönetilmesi, yönetime etki edilmesi amacına ulaşılabilir²⁵⁸. Aile şirketlerinde kârın dağıtılıp dağıtılmayacağı, dağıtılabaksa hangi oranda dağıtılacağı ve usulünün nasıl belirleneceği konusunda alınacak kararlarda oy hakkının kullanımına ilişkin oy sözleşmeleri de yapılabilir. Örneğin pay sahipleri, kâr payının belirli koşullarda azalmasına rağmen kâr payı dağıtılmasına her koşulda devam edilebileceği yönünde karar verilmesi ve esas sözleşmenin değiştirilmesi için oy hakkını kullanma taahhüdü altına girebilir²⁵⁹.

2.3.7. Şirketler Topluluğuna Özgü Düzenlemelerde Görünüş Biçimi

Oy hakkına ilişkin pay sahipleri sözleşmelerinde, sözleşmenin amacı, genellikle sözleşmeye taraf olan pay sahiplerinin şirket üzerinde hâkimiyet tesis etmelerini sağlamaktır. Bu bağlamda, oy sözleşmeleri, pay sahiplerinin şirkette sahip oldukları etkiyi ve şirket üzerindeki kontrolü sağlamaya yönelik kullandıkları bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Sahip oldukları pay oranları şirket üzerinde hâkimiyet kurmalarına imkân vermeyen pay sahipleri, diğer pay sahipleri ile oy hakkının hangi yönde kullanılacağına ilişkin düzenledikleri sözleşmeler ile şirkette hâkimiyet kurmaya çalışabilirler²⁶⁰. Bu şekilde, şirkette hâkimiyet elde etmek isteyen pay sahipleri, diğer pay sahiplerinin oy haklarını kendisinin belirlediği yönde kullanılmasını sağlayarak amaçlarına ulaşabilirler. Belirtmek gerekir ki, hâkimiyetin tesis edilmesi ve sürekliliğinin sağlanabilmesi, tek bir gündem maddesi veya tek bir genel kurul toplantısı için yapılan oy sözleşmeleri ile değil, sürekli nitelikteki oy sözleşmeleri ile mümkündür. Oy sözleşmelerinin kontrolü sağlayıcı işlevi, şirketler topluluğuna özgü düzenlemelerde, özellikle hâkim pay sahipleri bakımından ortaya çıkmaktadır²⁶¹.

²⁵⁸ **Kondu Kaya**, s.241.

²⁵⁹ **Kondu Kaya**, s.242.

²⁶⁰ **Okutan Nilsson**, Gül, Şirketler Topluluğu, Bankacılar Dergisi, Sa.79, 2011, s.92-93; **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.409; **Ayoğlu**, s.176 ve s.196; **Akın**, İrfan, Şirketler Topluluğu Sorumluluk Hukuku, 2014, s.110.

²⁶¹ **Altay**, s.466; **Akın**, s.124; **Uygun**, İbrahim Doğuhan, Şirketler Topluluğu Hukukunda Paysahipliği Haklarına Dayalı Hâkimiyet, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015, s.88.

Hâkim şirkete doğrudan veya dolaylı olarak bağlı olan şirketler, hâkim şirket ile birlikte şirketler topluluğunu oluşturur. TTK m.195 hükmünde şirketler topluluğuna özgü düzenlemelerden olan hâkim şirket ve bağlı şirketin tanımlaması yapılmıştır. Söz konusu hükmün birinci fıkrasında hâkimiyet sağlanması için gerekli kontrol ölçütleri sayılmıştır. Fıkranın (a) bendinde sayılan hallerden birinin varlığında hâkimiyet ve hâkim şirket/bağlı şirket olgusunun varlığı hukuki varsayım olarak kabul edilmiş, (b) bendinde ise bir ticaret şirketinin, diğer bir ticaret şirketini, bir sözleşme yani hâkimiyet sözleşmesi gereğince veya başka bir yolla hâkimiyeti altında tutması halinde hâkimiyet sağlanacağı ifade edilmiştir. Böylece, hâkimiyet sözleşmeleri dışındaki sözleşmelerle, meselâ pay sahipleri sözleşmeleriyle de hâkimiyet sağlanabileceği kabul edilmiştir. TTK m.195/1-a/3 hükmünde *“kendi oy hakları yanında, bir sözleşmeye dayanarak, tek başına veya diğer pay sahipleri ya da ortaklarla birlikte, oy haklarının çoğunluğunu oluşturuyorsa”* hâkimiyet ilişkisinin doğacağı düzenlenmiştir. Hükümde *“bir sözleşmeye dayanarak”* şeklinde belirtilen sözleşmeler, oy sözleşmeleri veya oy hakkına ilişkin anlaşmalara yer verilen pay sahipleri sözleşmeleridir. Keza, hükmün gerekçesinde de, oy sözleşmeleri ile sağlanan çoğunluğun ölçüt olarak belirlendiği belirtilmiştir. Hükümün gerekçesinde, *“Paysahipleri sözleşmeleri veya oy sözleşmeleri ile birden fazla kişinin hâkimiyeti birlikte kurmaları hâlinde bunlar arasındaki ilişkinin niteliği, özellikle 202 ve devamı maddelerinde düzenlenen denkleştirmenin birlikte hâkim olanlar tarafından nasıl gerçekleştirileceği, paysahipleri ve alacaklılar tarafından yöneltilebilecek tazminat talepleri bakımından nasıl bir uygulama yapılacağı ve birlikte hâkim olanlar arasında teselsül ilişkisi bulunup bulunmayacağı sorunlarının çözümü öğretiyeye ve içtihatlarla bırakılmıştır”* ifadesine yer verilmiştir²⁶².

Oy sözleşmelerinde oy hakkının hangi yönde kullanılacağıнын belirlenmesi, hâkimiyetin sağlanması için önemli hususlardan biridir. Oy sözleşmesi tarafı olan pay sahipleri, oy hakkının hangi yönde kullanılacağını önceden sözleşmede belirleyebilecekleri gibi, ilgili oyun kullanılacağı genel kurul toplantısı öncesinde de kararlaştırabilirler²⁶³. Oy hakkının hangi yönde kullanılacağıнын belirlenmesinde tek ve birden çok pay sahibi oy

²⁶² TTK m.195 gerekçesi.

²⁶³ **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.8; **Okutan Nisnon**, Gül, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Şirketler Topluluğu Hukuku, 2009, s.129-130.

çoğunluğunu oluşturabilir. Böylece, hâkimiyet amacıyla yapılan oy sözleşmeleri, tek veya birden çok pay sahibine şirkette hâkimiyet kurma imkânı verebilir²⁶⁴. Örneğin, hâkim şirket pay sahiplerinin başka bir şirketin pay sahipleri ile oy hakkına ilişkin pay sahipleri sözleşmeleri düzenlemeleri halinde, genel kurulda hazır bulunan oyların çoğunluğu sağlanıyor ise, ilgili şirket üzerinde bir hâkimiyet kurulduğunun kabul edilmesi gerekmektedir. Nitekim TTK m.195/1 hükmünde bir şirkette oy çoğunluğuna sahip olunması, hâkimiyetin varlığına kesin karine kabul edilmiştir²⁶⁵. Ticaret Sicil Yönetmeliği'nin²⁶⁶ m.106/5 hükmüne göre, şirketin taraf olmadığı, tüm veya bazı pay sahiplerinin şirketin yönetimi veya pay sahiplerinin hakları ve borçları ile ilgili olarak pay sahipleri arasında imzalanmış olan sözleşmeler hâkimiyet sözleşmesi olarak nitelendirilemez. Ancak bu durumun, Kanunun m.195 hükmündeki şartların varlığı halinde hâkimiyeti ortadan kaldırmayacağı belirtilmiştir.

Oy sözleşmesi yaparak şirkette kontrol sağlamak isteyen bir pay sahibi, genel kurulda alınacak stratejik kararları kendi istediği şekilde belirleyebilecek ve yönetim kurulu üyeliğine kendi belirlediği adayların seçilmesini sağlayabilecektir. En az iki hâkim pay sahibinin şirket yönetimindeki güçlerinin dengelenmesi amacıyla da oy sözleşmesi düzenlenebilmektedir. Özellikle, ortak bir amaç doğrultusunda oy haklarını belirli bir yönde kullanmayı taahhüt eden hâkim pay sahiplerinin oluşturduğu oy konsorsiyumlarında, ortak kontrolün sağlanabilmesi için hâkim pay sahiplerinin her birinin iradesinin etkili olması gerektiği ifade edilmektedir²⁶⁷. Adi şirket niteliğindeki oy konsorsiyumlarında, sözleşme taraflarının ticaret şirketi olması veya ilgili şirkete yabancı iktisadi faaliyetlerde bulunması halinde, yani adi şirketin bir teşebbüs

²⁶⁴ **Tekinalp**, Ünal, Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Şirketler Topluluğuna İlişkin Düzenlemesinde Kontrol İlkesi, Prof. Dr. Hüseyin Hatemi'ye Armağan, C. II, 2009, s.1555; **Gürel**, Murat, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nda Şirketler Topluluğunda Hâkimiyetin Hukuka Aykırı Kullanılmasından Doğan Sorumluluk, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2009, s.48-49; **Akın**, s.110.

²⁶⁵ **Gürel**, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nda Şirketler Topluluğunda Hâkimiyetin Hukuka Aykırı Kullanılmasından Doğan Sorumluluk, s.51.

²⁶⁶ Resmi Gazete 27/01/2013 Sa. 28541.

²⁶⁷ **Altay**, s.466-467.

niteliğinde olması halinde, hâkim teşebbüs konumunda olduğu söylenebileceği ileri sürülmektedir²⁶⁸.

Oy sözleşmeleri, yalnızca tarafları arasında hüküm ve sonuç doğuran, borçlar hukukuna tabi sözleşme niteliğinde olduğundan, sözleşmeye taraf olan pay sahiplerinin taahhütlerine aykırı davranışları halinde, söz konusu hâkimiyet ilişkisinin bundan etkilenmesi kaçınılmaz olacaktır. Oy sözleşmelerine aykırılığın hüküm ve sonuçlarına ilişkin açıklamalara ve öğretilerdeki tartışmalı hususlara sonraki bölümlerde yer verilecektir²⁶⁹. Ancak belirtmek gerekir ki, hâkimiyet ilişkisinin devamlılığı ve sürdürülebilirliği adına oy sözleşmelerinde aykırılık halinde caydırıcı nitelikte yaptırımların öngörülmesi yerinde olacaktır. Hâkimiyetin sağlanabilmesi için bağlı şirket üzerinde kalıcı ve sürekli bir etki sağlanması gerektiğinden, oy sözleşmelerinin bu hususu sağlamakta yetersiz kalabileceği göz önünde bulundurularak, destekleyici taahhüt ve mekanizmalar ile birlikte düzenlenmesi gerekecektir²⁷⁰.

2.3.8. Oy Hakkına İlişkin Kanuni Sınırlamaların Dolanılması

2.3.8.1. Oydan Yoksunluk Hükümlerinin Dolanılması

Pay sahipleri ve şirket arasında menfaat çatışması olan hallerde, pay sahiplerinin kişisel menfaatlerini düşünerek oy kullanma ihtimallerinin önüne geçilmesi amacıyla kanunda oydan yoksunluk halleri düzenlendiğine değinilmiştir²⁷¹. Oydan yoksun olan pay sahiplerinin, ortaklığın iradesine etki etmeleri emredici hükümlerle yasaklanmıştır. Buna rağmen, oy sözleşmeleri ile ortaklığın iradesine etki etme imkânının ortaya çıkarılması, oydan yoksunluk hükümlerinin dolanılması anlamına gelir. Oy hakkına

²⁶⁸ **Gürel**, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nda Şirketler Topluluğunda Hâkimiyetin Hukuka Aykırı Kullanılmasından Doğan Sorumluluk, s.49; **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmesi, s.462.

²⁶⁹ Oy sözleşmelerine aykırılığın hüküm ve sonuçlarına ilişkin açıklamalar için bkz.: aş. 3.1.2.

²⁷⁰ **Uygun**, s.92.

²⁷¹ Oydan yoksunluk hallerine ilişkin açıklamalar için bkz.: yuk. 1.5.1.

ilişkin kanuni bir sınırlama olarak düzenlenen oydan yoksunluk hallerini aşmak, dolanmak veya etkisiz hale getirmek amacını taşıyan oy sözleşmeleri geçersizdir²⁷².

TTK m.433 hükmü uyarınca, oy hakkının kullanılmasına ilişkin sınırlamaları dolanmak veya etkisiz bırakmak amacıyla, payın devri veya pay senetlerinin başkasına verilmesi geçersizdir. Söz konusu hüküm gereğince, oydan yoksun olan pay sahibi payını devrederek oyunu başkasına kullandırtamaz. Payın devredilmesiyle birlikte, oy hakkının kullanılmasına ilişkin yapılan oy sözleşmesi söz konusu olduğunda oydan yoksunluk hallerinin dolanılması veya etkisiz hale getirilmesi amacının varlığı kabul edilir. Söz konusu oy sözleşmesi geçersizdir. Bu durumda, söz konusu oy sözleşmesine göre oy kullanılması halinde alınan genel kurul kararının da iptali istenebilecektir (TTK m.433, m.446)²⁷³.

Diğer yandan, oydan yoksun olan pay sahiplerinin, diğer pay sahipleri ile oy sözleşmesi yaparak kendi talimatları doğrultusunda oy kullanılmasını sağlaması halinde de oydan yoksunluk halinin dolanılması amacı söz konusu olduğundan, yapılan oy sözleşmesi geçersiz olacaktır. Anonim şirketlerde, oy hakkı paydan ayrı olarak devredilemez. Paya bağlı olan katılım hakları paydan ayrılamaz, bölünemez, devredilemez. Söz konusu yasakların dolanılmasına yol açacak vekâlet haklarının devredilmesi de yasaktır²⁷⁴.

2.3.8.2. Oy Hakkının Donmasına İlişkin Hükümlerin Dolanılması

Oy hakkının donması, oy hakkına ilişkin kanunda düzenlenmiş olan sınırlamalardan biridir. TTK m.389 hükmüne göre şirketin kendi paylarını iktisap etmesi veya ana şirket paylarının yavru şirket tarafından iktisap edilmesi halinde söz konusu paylara ilişkin oy

²⁷² **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.159; **Yüksel**, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.122; **Teoman**, Oy Hakkından Yoksunluk, s.201-203.

²⁷³ **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.160.

²⁷⁴ **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.161.

hakları donar ve genel kurul toplantısının nisabında dikkate alınmaz. Oy hakkı donan pay sahiplerinin genel kurula katılma, bilgi alma hakkı gibi oy hakkı ile bağlantılı diğer hakları kullanması da mümkün değildir. Kural olarak şirketin kendi paylarını iktisap etmesi yasaktır. TTK m.389 hükmü ise şirketin kendi paylarını iktisap yasağının bir istisnasıdır. Şirketin istisnai olarak iktisap ettiği kendi paylarına ilişkin oy haklarının donması ile bu iktisabın şirketin iradesine yönelik olumsuz etkilerinin engellenmesi amaçlanmıştır²⁷⁵.

Şirketin istisnai olarak iktisap ettiği kendi paylarına ait oy hakkının kullanılabilmesi amacıyla payların emaneten devri ve oy hakkının şirketin talimatları doğrultusunda kullanılmasını düzenleyen oy sözleşmeleri TTK m.389 hükmünü dolanma ve etkisiz hale getirme anlamına geleceği için geçersizdir²⁷⁶.

²⁷⁵ **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, s.439; **Çeker**, s.209-210; **Çelikyurt**, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkının Donması, s.62; **Teoman**, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oydan Yoksunluğu, s.60; **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, s.579; **Yüksel**, Paysahipleri Sözleşmesi, s.122-123; **Teoman**, Ömer, Şirketçe Devralınan Payların Umumi Heyette Temsili Caiz Değildir Kuralının Anlamı, Otuz Yıl Ticaret Hukuku, Tüm Makalelerim C.I, 2000, s.261 vd.

²⁷⁶ **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.162.

3. BÖLÜM

OY HAKKINA İLİŞKİN PAY SAHİPLERİ SÖZLEŞMELERİNİN İHLALİ VE SONA ERMESİ

3.1. OY HAKKINA İLİŞKİN PAY SAHİPLERİ SÖZLEŞMELERİNİN İHLALİ

3.1.1. Sözleşmeye Aykırı Kullanılan Oyun Geçerliliği

Hukukumuzda, TBK kapsamında bir sözleşme ilişkisi niteliğinde olan pay sahipleri sözleşmesine aykırılık halinde TBK m.112 hükmü ve devamında düzenlenen borcun ifa edilmemesinin sonuçlarına ilişkin hükümler uygulanacaktır. Oy hakkına ilişkin düzenlenen pay sahipleri sözleşmeleri için de söz konusu durum geçerlidir. Oy sözleşmesine aykırı olarak oy kullanan pay sahibi, sözleşmenin karşı tarafının bundan doğan zararlarını gidermekle yükümlüdür²⁷⁷.

Pay sahipleri arasında yapılan oy sözleşmeleri, sadece sözleşmenin tarafları arasında hüküm ve sonuç doğurur. Bir borçlar hukuku sözleşmesi olarak oy sözleşmeleri, sözleşmenin tarafı olmayan anonim şirkete karşı ileri sürülemez. Sözleşmenin tarafı olan pay sahipleri, sözleşmeye aykırı olarak oy kullansa bile, söz konusu genel kurul kararı bundan etkilemeyecektir²⁷⁸. Oy sözleşmesine aykırı olarak kullanılan oy geçerlidir ve ilgili genel kurul kararı iptal edilemez. Yargıtay'ın bir kararında da; dava konusu genel kurulda alınan kararların TTK'nın 445.maddesi uyarınca kanuna ve ana

²⁷⁷ **Ayoğlu**, s.189.

²⁷⁸ **Teoman**, Yaşayan Ticaret Hukuku, s.64; **Üçışık/Çelik**, Anonim Ortaklıklar Hukuku, s.310; **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.98; **Moroğlu**, Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, s.353; **Yüksel**, Payscaleleri Sözleşmeleri, s.205.

Konuya ilişkin örnek Yargıtay Kararı için bkz.: Y. 11. HD. 11/10/2016 T., 2016/1275 E., 2016/8000 K. <https://karararama.yargitay.gov.tr/E.T.: 20.09.2023>.

sözleşmeye aykırılık nedeniyle iptal edilebilir olmadığı, davalı şirketin ortaklar arasında yapılan hissedarlar sözleşmesinin bu sözleşmenin tarafı olmayan davalı şirketi bağlamayacağı şeklinde karar verilmiştir²⁷⁹.

Ancak oy sözleşmesinden doğan borcunu yerine getirmeyen pay sahibinin sözleşmeye aykırılık sebebiyle karşı tarafın uğradığı zararı gidermesi gerekir. Oy sözleşmesine aykırılık durumunda, taahhüdüne aykırı davranan pay sahibi açısından uygulanacak yaptırımlar oy sözleşmesinde belirlenebilir. Tazminat (TBK m.112-119-125), cezai şart (TBK m.179), aynen ifa (TBK m.113-123), sözleşmeden dönme ve haklı nedenlerle fesih gibi yaptırımlar söz konusu olabilir²⁸⁰. Ayrıca oy sözleşmesinin adi ortaklık niteliğinde olduğu durumlarda, sözleşmeye aykırılık halinde ortaklığın haklı nedenlerle feshi dava edilebilir (TBK 639).

Oy sözleşmesindeki pay sahibinin taahhüdü, açıkça diğer pay sahiplerinin veya ortaklığın zarar görmesine neden olacak nitelikte ise ahlaka aykırıdır ve geçersizdir. Sonradan ortaya çıkan değişiklikler sonucunda, sözleşmede yer alan taahhüdün yerine getirilmesi beklenemez bir duruma geldiğinde sözleşmenin yeni şartlara göre ayarlanması veya feshedilmesi mümkündür²⁸¹.

²⁷⁹ “... dava konusu genel kurulda alınan kararların TTK'nın 445.maddesi uyarınca kanuna ve ana sözleşmeye aykırılık nedeniyle iptal edilebilir olmadığı, davalı şirketin ortaklar arasında yapılan hissedarlar sözleşmesinin bu sözleşmenin tarafı olmayan davalı şirketi bağlamayacağı, iptal sebebi olarak ileri sürülen diğer iddiaların da yerinde olmadığı, birleşen davaya konu 19/11/2014 tarihli ve 2014/22 sayılı yönetim kurulu kararının hukuka uygun olduğu, davacının iddialarının yerinde olmadığı, davacının iddialarını tevsik eder tarzda belge ibraz edilmediği gerekçesiyle asil ve birleşen davaların reddine...” Y. 11. HD. 25/02/2019 T., 2017/4658 E., 2019/1463 K.

²⁸⁰ **Üçışık/Çelik**, Anonim Ortaklıklar Hukuku, s.310; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.709; **Moroğlu**, Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, s.245; **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.105.

Borcun hiç veya gereği gibi ifa edilmemesinin sonuçları konusunda bkz. **Ayan**, s.399.

²⁸¹ **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.318.

Uygulamada, kimi zaman, pay sahiplerinin kendi aralarında veya üçüncü kişilerle yaptıkları oy sözleşmesinin konusu ahlaka veya dürüstlük kuralına aykırı olmamakla birlikte, sözleşmeye uyulmasının istenilmesinin ahlaka aykırılık ve hakkın kötüye kullanılması sonucunu doğurduğu durumlar söz konusu olabilir. Örneğin, yönetim kuruluna üye seçimi konusunda aynı yönde oy kullanmayı taahhüt eden pay sahiplerinin yaptığı oy sözleşmesi ahlaka aykırı değildir. Ancak oy verilmesi istenen yönetim kurulu üyesi bilgisi, yeteneği veya güvenilirliği konusunda çok ciddi şüpheler olan kimse ise, oy sözleşmesine uyularak bu adaya oy verilmesi talebi hakkın kötüye kullanılması anlamına gelebilir. Böyle bir durumda oy taahhüdünü yerine getirmeyen pay sahibi açısından sözleşmeye aykırılığın yaptırımlarının uygulanması da mümkün olmayacaktır²⁸².

3.1.2. Sözleşmeye Aykırılığın Sonuçları

3.1.2.1. Tazminat Davası

Alacaklı, borcunu hiç veya gereği gibi ifa etmeyen borçludan uğradığı zararların tazminini isteyebilir (TBK m.112). Oy sözleşmesinin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi halinde de TBK m.112 hükmü kapsamında sözleşmenin karşı tarafı tazminat talep edebilir. Tazminat davası kapsamında edimin ifasıyla birlikte gecikme nedeniyle uğranılan menfî zarar (TBK m.119-123-125), borcun hiç veya gereği gibi ifa edilmemesinden doğan müspet zarar (TBK m.125/2,3), sözleşmeden dönme halinde doğan zararlar talep ve dava edilebilir²⁸³.

Oy sözleşmesine aykırılık halinde tazminat davası açmak isteyen alacaklının zarara uğramış olması ve uğradığı zararı kanıtlaması gerekecektir. Oy sözleşmesine aykırı oy

²⁸² **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.75; **Kendigelen**, Pay Sahipleri Sözleşmesi, s.83; **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.176.

²⁸³ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.1003; **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.106.

kullanılması sonucu alınan genel kurul kararının, sözleşme alacaklısını nasıl zarara uğrattığının açıklanması ise çok zordur. Oy sözleşmesine aykırılığın yaptırımının yalnızca tazminat olabileceği düşüncesi, sözleşmeden beklenen menfaati sağlamaz ve sözleşmeye aykırılığı teşvik edici bir hale getirebilir. Bu nedenle sözleşmeye aykırılık halinde borçlu aleyhine cezai şart öngörülmesinin veya aynen ifanın mümkün olup olmadığının değerlendirilmesi yerinde olacaktır²⁸⁴.

3.1.2.2. Cezai Şartın Ödenmesi İstemi

Oy sözleşmelerinde cezai şart öngörülmesinin, pay sahiplerinin sözleşmeye uygun olarak oy haklarını kullanmasını sağlamaya yönelik alınabilecek önlemlerden biri olduğuna değinilmiştir²⁸⁵. Oy sözleşmesinin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi halinde, alacaklı tarafından sözleşmede kararlaştırılan cezai şartın ödenmesi talep edilebilir. Ancak bu hususun sözleşmede düzenlenmesi gerekmektedir (TBK m.179).

3.1.2.3. Aynen İfa Davası ve Aynen İfaya Dair Kesin Hükmün Cebri İcrası

3.1.2.3.1. Aynen İfa Davası

Borç doğuran sözleşme ilişkilerinde, borcun hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi durumunda alacaklının başvurabileceği yollardan biri de aynen ifanın talep edilmesidir. Aynen ifa imkânsız hale gelmemişse ve alacaklının menfaati o yönde ise, aynen ifa davası açılabilir. Aynen ifa davası ile borçlunun borcunu yerine getirmesine karar verilir. Bu karara rağmen, kararın gerekleri yerine getirilmediği hallerde, İİK hükümlerine göre cebri icrası gündeme gelecektir²⁸⁶.

²⁸⁴ **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.320-321; **Çeker**, s.243; **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.106.

²⁸⁵ Sözleşmede cezai şart öngörülmesine ilişkin açıklamalar için bkz.: yuk. 2.2.5.1.

²⁸⁶ **Ayan**, s.400-401.

Oy hakkının belirli bir yönde kullanılması taahhüdüne aykırılık halinde ise sözleşmenin aynen ifasının mümkün olup olmadığı hususu tartışmalıdır. Öğretide oy sözleşmesine aykırılık hususu ve sonuçları, daha çok aynen ifa sorunu etrafında tartışılmaktadır. Esasında, alacaklı pay sahibi, belirli bir amaç doğrultusunda oy kullanılması veya kullanılmaması amacıyla sözleşme yapmaktadır. Bu nedenle, mümkün olduğu müddetçe sözleşmedeki amacını gerçekleştirmek için borçlu tarafı ifaya zorlayabilmelidir. Sözleşme taraflarının amaçları ve menfaatleri aynen ifa davasının kabulünü haklı göstermektedir. Bu bağlamda, aynen ifanın mümkün olup olmadığı, aynen ifanın kabul edilmesi halinde pay sahibinin iradesine müdahale anlamına gelip gelmediği, aynen ifa kararının cebri icrası ve aynen ifa davası açılmadan önce ihtiyati tedbir kararı alınıp alınmayacağı gibi hususlar tartışmaların ana noktalarını oluşturmaktadır²⁸⁷.

Pay sahipleri sözleşmesi konusunda dile getirildiği üzere, sözleşmeye aykırı olarak kullanılan oy geçerlidir ve kural olarak alınan genel kurul kararının iptali mümkün değildir. Oy sözleşmesine aykırılık halinde aynen ifanın mümkün olabilmesi için sözleşmeye uygun olarak oy kullanılabilmesinin mümkün hale gelmesi gerekmemektedir. Esasen, oy sözleşmesi ile belirli bir yönde oy kullanılması taahhüdü, belirlenen yönde bir genel kurul kararının alınması borcu anlamına gelmektedir. Önemli olan, sözleşme ile kararlaştırılan amaca ulaşılması ve belirlenen yönde genel kurul kararının alınmasıdır. Aynen ifanın, ifa imkânsız hale gelmedikçe, borca aykırılık halinde uygulanabilecek yaptırımlardan biri olduğu öğretide savunulan görüşlerden biridir. Oy sözleşmesine aykırı yönde oy kullanılmış olsa bile, daha sonradan sözleşmenin amaçlarına uygun başka bir genel kurul kararı alınabilmesi mümkün olan hallerde aynen ifanın mümkün olduğu ifade edilmektedir. Söz konusu görüşe göre yeni

²⁸⁷ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.1003a; **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.116 vd.; **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.308; **Ayoğlu**, s.192; **Kendigelen**, Pay Sahipleri Sözleşmesi, s.84; **Yüksel**, Pay Sahipleri Sözleşmesinden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim, Şirketler Hukuku Uyuşmazlıkları ve Tahkim, s.155; **Yüksel**, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.166.

bir genel kurul toplantısı yapılması ve karar alınması mümkün olduğu sürece oy sözleşmelerinde aynen ifanın imkânsız olduğu ileri sürülemeyecektir²⁸⁸.

Öğretide, sözleşmeye aykırı olarak oy kullanılıp geçerli bir genel kurul kararı alındıktan sonra, özellikle sürekli olmayan oy sözleşmeleri yönünden, aynen ifanın imkânsız olduğunu savunan görüşler de mevcuttur. Sürekli oy sözleşmelerinde, belirli bir genel kurul toplantısında sözleşmeye aykırı oy kullanılması halinde, sonraki genel kurul toplantılarında borçlu pay sahibinin oy hakkını hangi yönde kullanacağı bilinemeyeceğinden, sonraki toplantılara yönelik aynen ifanın mümkün olmadığı ileri sürülmektedir. Söz konusu görüşe göre, geçerli olarak alınmış bir genel kurul kararından sonra yeni bir genel kurul kararıyla sözleşmeye uygun oy kullanılması hali, aynen ifanın mümkün olduğu anlamına gelmeyecektir. Aynı konuda yeni bir genel kurul kararı alınması, imkânsızlığın ortadan kaldırılması değildir²⁸⁹. Oy sözleşmelerinin amacının belirli bir yönde alınmak istenen genel kurul kararı olduğu, alınacak bu kararın ortaklığın iradesine bağlı olduğu, bir hukuk süjesi olarak ortaklığın iradesinin yerine mahkeme kararının uygulanacağı yönünde kanunlarda bir düzenleme yapılmadığı sürece oy sözleşmelerinin aynen ifasının mümkün olmadığı ileri sürülmüştür²⁹⁰.

Aynen ifanın başka bir genel kurulda sözleşmede belirlenen yönde oy kullanılması ile icra edilebileceği durumda, yeni bir genel kurul toplantısı yapılabilmesi için belirli koşulların sağlanması gerekmektedir. Anonim şirketlerde genel kurulu toplantıya çağırma yetkisi yönetim kurulundadır (TTK m.410). Azlık oluşturan pay sahipleri, yönetim kurulundan, yazılı olarak gerektirici sebepleri ve gündemi belirterek, genel kurulu toplantıya çağırmasını veya genel kurul zaten toplanacak ise, karara bağlanmasını istedikleri konuları gündeme koymasını isteyebilirler. Yönetim kurulu çağırma yetkisi kabul ettiği takdirde, genel kurul en geç kırk beş gün içinde yapılacak şekilde

²⁸⁸ **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.310; **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.118; **Yüksel**, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.168.

²⁸⁹ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N.1003a; **Yüksel**, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.169.

²⁹⁰ **Yüksel**, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.177.

toplantıya çağrılır. Aksi hâlde çağrı istem sahiplerince yapılır (TTK m.411). Pay sahiplerinin çağrı veya gündeme madde konulmasına ilişkin istemleri yönetim kurulu tarafından reddedildiği veya isteme yedi iş günü içinde olumlu cevap verilmediği takdirde, aynı pay sahiplerinin başvurusu üzerine, genel kurulun toplantıya çağrılmasına şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesi karar verebilir (TTK m.412). Böylece, aynen ifa yaptırımına mecbur olan pay sahiplerinin, oy sözleşmesine uygun olarak oy kullanılması için yeni bir genel kurul toplantısı çağrısı yapmaları gerekmektedir. Özellikle oy sözleşmelerinin yönetim kurulu üyelerinin seçimine ilişkin yapıldığı hallerde, sözleşmenin taraflarının yönetim kurulu üzerinde etkin bir rolü olacaktır. Söz konusu durumda aynen ifa zorunluluğu olan pay sahipleri, yönetim kurulunu genel kurul toplantısına yönelik çağrı yapması konusunda etkileyebilir ve bunun sonucunda yeni bir genel kurul kararı alabilirler. Zira sözleşme yükümlülüğü ve dürüstlük kuralları bunu gerektirir²⁹¹.

Sözleşmeye aykırılığın giderilebilmesi için yeni bir genel kurul toplantısının yapılmasının mümkün olmadığı durumlarda ise oy sözleşmesine aykırı olarak alınmış genel kurul kararının hükümsüz kılınması gerekmektedir. Zira başka türlü sözleşmeye aykırılık giderilemez. Yönetim kurulu üyelerinin ibrası ve kâr dağıtım kararı, yeni bir genel kurul toplantısının yapılmasının mümkün olmadığı kararlara örnektir. Kâr dağıtım kararı alındıktan sonra yeni bir genel kurul toplantısı yapılarak yeni bir karar alınması mümkün değildir. Oy sözleşmesinin belirli ve tek bir genel kurul toplantısı için yapılmış olması halinde de, sözleşmeye aykırı olarak oy kullanılması sonucunda genel kurul kararı alındıktan sonra sözleşmenin aynen ifası imkânsız olacaktır. Dolayısıyla, oy sözleşmesine uygun olarak oy kullanma taahhüdüne aykırı davranılması durumunda, sözleşmede amaçlanan sonuca ulaşılmasını sağlayacak başka yolların bulunmasını sağlamaya yönelik olarak aynen ifa talep edilebilir. Oy sözleşmesine aykırılık halinde alınan genel kurul kararının iptalinden önce, sözleşme ile belirlenen amaca ulaşılması için başka hangi yollara başvurulabileceğinin araştırılması gerekir²⁹².

²⁹¹ Okutan Nilsson, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.322.

²⁹² Okutan Nilsson, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.312-313; Çeker, s.244.

Oy sözleşmelerine aykırılık halinde aynen ifa yaptırımının uygulanabilmesinin mümkün olmadığını savunan görüşe göre, aynen ifa kararının şirketler hukuku ve borçlar hukukuna ilişkin hükümlerin kabul edilemez derecede iç içe geçmelerine sebebiyet vereceği, aynen ifaya dayanak gösterilen hukuk normlarının anonim şirketler hukuku prensipleriyle uyumlu olmadığı, bir borç sözleşmesi niteliğindeki oy sözleşmelerinin diğer pay sahiplerini ve ortaklığı etkilemesi sebebiyle sözleşmenin nisbiliğinin ortadan kalkacağı ileri sürülmektedir. Ancak, aksi yöndeki görüşe göre ise; pay sahibinin oy hakkı pay sahipliğinden doğan bir haktır ve her durumda kullanılan oy neticesinde diğer pay sahipleri ve ortaklık etkilenecektir. Oy hakkının kullanılmasına ilişkin taahhütlerin geçerli olduğu kabul edildiğinde, sırf aynen ifa yaptırımının bir sonucu olarak nisbilik ilkesi ortadan kalkmış olmayacaktır²⁹³.

3.1.2.3.2. Aynen İfaya Dair Kararın Cebri İcrası

Oy sözleşmelerine aykırılık halinde aynen ifa yaptırımının cebri icrasının mümkün olup olmadığı hususu da öğretilerde tartışmalıdır. Zira oy hakkının cebri icra yoluyla kullanılmasının mümkün olup olmadığı açıklık kazanmamıştır. Pay sahipleri oy haklarını istedikleri yönde ve şekilde kullanabilirler. Bir pay sahibinin oy hakkını kullanırken hangi gerekçelerinin olduğu, kimlerle anlaşma içinde olduğu sorgulanamaz. Diğer pay sahipleriyle veya üçüncü kişilerle oy sözleşmeleri yapması halinde, sözleşmeye aykırı oy kullanması sonucunda karşılaşılabilecek yaptırımlara da kendi özgür iradesiyle sözleşme yaparak razı olmuştur. Aynen ifanın mümkün olduğu hallerde, pay sahibinin hukuken kendisine tanınan diğer imkânları kullanmaması durumunda aynen ifanın cebren icra edilmesi irade özgürlüğüne müdahale anlamına gelmeyecektir. Çünkü

²⁹³Okutan Nilsson, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.340-341; Moroğlu, Oy Sözleşmeleri, s.116 vd.

zaten pay sahibi oy sözleşmesi yaparak oy hakkını özgürce kullanma hakkından kendi iradesiyle vazgeçmiştir²⁹⁴.

Aynen ifanın cebri icrasının ortaklık iradesine müdahale anlamına geldiği de kabul edilemez. Çünkü cebri icra, ortaklığa karşı değil, sözleşmenin yükümlüsü olan pay sahibine karşı uygulanmaktadır²⁹⁵. Ayrıca, borçlar hukukuna tabi sözleşme niteliğinde olan ve amacı şirket üzerinde etki doğurtmaya yönelmiş olan oy hakkının kullanılmasına ilişkin oy sözleşmelerinin geçerli olarak kabul edildiği durumda, sözleşme taraflarının amaçları göz ardı edilerek, aynen ifa kararının cebren icrasının pay sahiplerinin ve şirketin iradesine müdahale olarak görmenin tutarlı olup olmadığı tartışmalıdır²⁹⁶.

Oy hakkının kullanılmasının hukuki niteliğinin irade beyanı olduğu hususuna daha önce değinilmişti²⁹⁷. Bu bağlamda, oy sözleşmesine aykırılık halinde alınan aynen ifa ilamının cebri icra yoluyla yerine getirilmesi, esasen, pay sahibinin irade beyanında bulunmaya zorlanmasıdır. Öğretide, bir irade beyanında bulunmaya zorlamaya yönelik davanın eda davası niteliğinde olduğu ve dava sonucunda verilen hükmün icra edilmesine gerek olmadığı ifade edilmiştir²⁹⁸. Buna göre, oy taahhüdüne aykırılık halinde aynen ifa kararının cebri icrayla borçlu pay sahibinin irade beyanında bulunmaya zorlanması bakımından, alınan mahkeme kararının pay sahibinin iradesinin yerine geçeceği görüşü ileri sürülmektedir. Bu görüşün dayanağı, TBK m.113/3 hükmünde düzenlenen alacaklının borca aykırılık halinde durumun ortadan kaldırılmasını veya masrafları borçluya ait olması şartıyla kendisinin yetkili kılınmasını

²⁹⁴ **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.319; **Yüksel**, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.173.

²⁹⁵ **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.120.

²⁹⁶ **Harsa**, Tulu, Şirketler Topluluklarında Tek Elden Yönetim ve Hâkim Şirketin Tek Elden Yönetimden Kaynaklanan Sorumluluğu, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2007, s.138.

²⁹⁷ Oy hakkının hukuki niteliğine ilişkin açıklamalar için bkz.: yuk. 1.2.

²⁹⁸ **Üstündağ**, Saim, Medeni Yargılama Hukuku, 2000, s.317; **Üstündağ**, Saim, İcra Hukukunun Esasları, 2000, s.446.

isteyebilme hakkıdır. Böylece genel kurul toplantısında sözleşmeye aykırı davranan pay sahibi oy hakkını kullanma konusunda irade beyanında bulunmaya zorlanabilir veya sözleşmenin karşı tarafı da yetkili kılınabilir. Hükümde yer verilen “*borca aykırı durumun ortadan kaldırılması*” ifadesine dayanarak, mahkemenin borçlu pay sahibinin iradesi yerine geçerek karar verebileceği ileri sürülmektedir²⁹⁹. Bu görüşe dayanak olarak gösterilebilecek bir diğer kanuni düzenleme, TMK m.716 hükmünde düzenlenen mülkiyetin kazanılmasına ilişkin olarak mülkiyetin kendi adına tescilini isteme konusunda kişisel hakka sahip olan kimsenin malikin kaçınması hâlinde hâkimden, mülkiyetin hükmen geçirilmesini isteyebilmesi hükmüdür. Hükme göre mahkemenin kararı, mülkiyetin kendisine geçmesini istediği kişinin tapudaki irade beyanının önüne geçerek tescili sağlamaktadır. TBK m.185 hükmünde düzenlenen alacağın temlikine ilişkin düzenlemenin de, oy taahhüdüne aykırılık halinde aynen ifaya ilişkin mahkeme kararının borçlunun iradesi yerine geçeceğine ilişkin dayanak olabileceği ifade edilmektedir³⁰⁰.

Buna karşılık, oy hakkının bir irade açıklaması olduğu ve üçüncü kişi tarafından kullanılamayacağı, bu yönden TBK m.113 hükmünün uygulanmasının mümkün olmadığı da ileri sürülen görüşlerden biridir. İlgili madde hükmünün irade açıklaması olan edimler yönünden değil, iş görme edimleri yönünden uygulanması gerektiği ve irade açıklaması olan edimlerin cebri icrasının mümkün olmadığı savunulmaktadır³⁰¹. Oy sözleşmelerine aykırılık halinde aynen ifa kararının cebri icrasının, oy hakkının ancak pay sahibi ya da temsilcisi tarafından kullanılması ilkesine aykırılık oluşturacağı; diğer yandan, pay sahipleri sözleşmesinin aynen ifa yoluyla ortaklık düzlemine taşınmasının da şirketler hukuku ile sözleşmesel düzenin birbiri içerisine geçmesine neden olacağı gerekçesiyle sakıncalı olabileceği ifade edilmektedir³⁰².

²⁹⁹ **Ayoğlu**, s.195-196; **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.120.

³⁰⁰ **Altay**, s.470-471.

³⁰¹ **Yüksel**, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.177-178.

³⁰² **Altay**, Sıtkı Anlam, Anonim Ortaklıklar Hukuku'nda Sermayeye Katılmalı Ortak Girişimler, 2009, s.471-472.

Aynen ifa konusunda alınan mahkeme kararının irade beyanı yerine geçmesine olanak veren bir hükmün 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu (İİK)'nda düzenlenmediği, bu nedenle İİK m.30 hükmünün irade beyanında bulunulmasına ilişkin aynen ifa kararına da uygulanması gerektiği öğretide ileri sürülen görüşlerden biridir³⁰³. Bir şeyin yapılmasını konu alan ilamların cebri icrasının nasıl yapılacağı İİK m.30/1 hükmünde, bir şeyin yapılmamasını konu alan ilamların cebri icrasının nasıl yapılacağı ise İİK m.30/3 hükmünde düzenlenmiştir³⁰⁴. Söz konusu görüşe göre, oy sözleşmesine uygun olarak oy kullanma borcunun aynen ifasına ilişkin ilam, İİK m.30/1 hükmüne göre icra edilir. Buna göre, alacaklı aynen ifaya ilişkin ilamı icra dairesine verdikten sonra borçlu pay sahibine icra emri tebliğ edilir. Borçlunun aynen ifa kararına uygun olarak oy kullanabilmesi için, ilgili genel kurulun uygun şekilde toplanması ve toplantı gündeminin ilamda belirtilen konuda oy kullanılabilmesine olanak vermesi gerekmektedir. Borçluya olanak verildiği halde sonuç alınamaz ise, İİK m.30/2 hükmü uyarınca, söz konusu edim bir başkası tarafından yapılabiliyorsa alacaklı, masrafları borçluya ait olmak üzere işin başkasına yaptırılmasını isteyebilir. Oy hakkı da başkası tarafından kullanılabilir bir hak olduğundan İİK m.30/2 hükmünün uygulanması mümkün olduğu ileri sürülmektedir. Aynen ifanın icrası kapsamında, borçlu pay sahibi mazereti olmaksızın edimini ifa etmezse, yani oy hakkını belirli bir yönde kullanmaz veya kullanmaması gerekirken kullanırsa lehine hüküm verilmiş olan kimsenin şikâyeti üzerine icra tetkik merci tarafından üç aya kadar tazyik hapsine karar verilir (İİK m.343). Aynı şekilde, borçlunun yani pay sahibinin oy kullanmamasına veya çekimser kalmasına ilişkin ilamlar, İİK m.30/3 hükmüne göre icra edilecektir. Hapisle tazyik uygulanmasına rağmen oy sözleşmesine uygun olarak oy kullanma veya kullanmama borcunu ifa etmeyen pay sahibinden gecikme nedeniyle tazminat istenebileceği gibi, sözleşmeden de dönülebilir. İİK m.30 hükmü yoluna başvurarak sonuç alamamış olan alacaklı, TBK m.113/1 hükmüne göre oy hakkını kendisi kullanmak için İcra Tetkik Mercinden yetki talep edebilir. Söz konusu halde mahkeme kararıyla temsil yetkisinin kullanılması durumunda TTK m.415, m.426 ve m.427 hükümlerinin uygulanması gerekir³⁰⁵.

³⁰³ **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.121.

³⁰⁴ **Ayan**, s.401.

³⁰⁵ **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.120 vd.

Aynen ifa kararının İİK m.30/2 hükmüne göre cebri icrası halinde yeniden yapılacak genel kurul toplantısında oy sözleşmesine göre oy kullanılması için borçluya süre verilmesi gerekmekte, yeniden yapılan genel kurul toplantısında da sözleşmeye aykırı oy kullanılması halinde tekrar genel kurul toplantısı yapıp borçlu pay sahibi adına başkasına oy kullandırılması gerekmektedir. Bu görüş, üçüncü bir genel kurul toplantısının yapılabilmesinin zor olduğu gerekçesiyle eleştirilmektedir³⁰⁶. Kanaatimizce de, aynen ifa kararının pay sahibinin irade beyanı yerine geçerek genel kurul toplantısında mahkeme kararı yönünde oy kullanıldığının kabulü daha pratik bir çözüm yolu olacaktır.

Diğer yandan, irade beyanında bulunmaya zorlama konusunda açılan eda davasında, hukuki yarar dava şartının sağlanabilmesi için alacağın muaccel olması gerekmektedir³⁰⁷. Oy sözleşmesine uygun olarak oy kullanılabilmesi için ise genel kurulun toplanmış olması gerekir. Bu durumda söz konusu edim müeccel olduğundan aynen ifa davası açılabilmesinde hukuki yarar dava şartı sağlanamayacaktır. Bunun istisnasını ise tekerrür eden edimler oluşturur. Oy hakkının kullanılması konusunun her durumda aynı olduğu hallerde, örneğin yönetim kurulu üyelerinin seçiminde karşı tarafın göstereceği adaya oy verileceği yönünde yapılan oy sözleşmelerinde, tekerrür eden bir borç söz konusu olduğundan eda davası açılabilmesi mümkündür³⁰⁸.

³⁰⁶ **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s. 329-330; **Ayoğlu**, s.195; **Yüksel**, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.180.

³⁰⁷ **Üstündağ**, Medeni Usul Hukuku, s.284; **Kuru**, Baki /**Arslan**, Ramazan /**Yılmaz**, Ejder, Medeni Usul Hukuku, 25.Baskı, 2014, s.314.

³⁰⁸ **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.333-334.

3.1.2.3.3. İhtiyati Tedbir Kararı

Öğretide kimi yazarlara göre, oy sözleşmesine yönelik açılan aynen ifa davasının açılmasından önce ihtiyati tedbir talep edilebilmesi mümkündür. Zira ihtiyati tedbir, dava açılmadan veya açıldıktan sonra, dava şartlarının oluşması aranmaksızın talep edilebilir (HMK m.390). İhtiyati tedbir, hakkın elde edilmesinin önemli ölçüde zorlaşacağından ya da tamamen imkânsız hâle geleceğinden veya gecikme sebebiyle bir sakıncanın yahut ciddi bir zararın doğacağından bahisle alınabilen bir karardır. Dava sonucunda alınacak hükmün icrasının sonuçlarını doğurmak değil, icrasını kolaylaştırmak amaçlanır³⁰⁹. Aynen ifa hükmünün beklenmesinde sakınca bulunan hallerde oy hakkının kullanılması veya kullanılmaması yönünde ihtiyati tedbir kararı alınabileceğini savunan görüşler mevcuttur. Aynen ifa kararının icrasını, yani dava konusunu oluşturan oy hakkının başkasına geçmesine sebep olacak, kullanılmasını imkânsızlaştıracak şekilde payın devredilmesini, pay senetlerinin elden çıkarılmasını veya bunlar üzerinde üçüncü kişilerin lehine intifa hakkı kurulmasını engellemek amacıyla ihtiyati tedbir kararı alınabileceği ve mahkemenin oy hakkının kullanılması veya kullanılmaması için yeddi adil görevlendirebileceği ifade edilmiştir. Zira böyle bir durumda hükmün icrasının sonuçlarının doğması değil, hükmün icrasının zorlaştırılmasının engellenmesi söz konusudur. Nihayetinde, oy sözleşmelerinin aynen ifasına yönelik alınan ihtiyati tedbir kararları ortaklık açısından hüküm doğurmayacak, yalnızca oy sözleşmesine aykırı davranan borçlu pay sahibi açısından uygulanacaktır³¹⁰.

Aksi yöndeki görüşe göre ise, oy sözleşmesine aykırılık halinde aynen ifaya yönelik alınan bir ihtiyati tedbir kararı, oyun belli yönde kullanılmasına/ kullanılmamasına ve aynen ifanın icrasının sonuçlarını ortaya çıkarmaya yönelik olacağından kabul

³⁰⁹ **Özdemir**, Mehmet, Geçici Hukuki Korumlar (İhtiyati Tedbir, İhtiyati Haciz, Delil Tespiti), 2021, 2.baskı, s.82.

³¹⁰ **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.123-124; **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.340; **Yüksel**, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.182.

edilmemesi gerekmektedir. Henüz aynen ifa davasının esası görülmeden oyun belli bir yönde kullanılması veya kullanılmamasını sağlayan bir tedbirin, tedbir amacını aşabileceği ifade edilmiştir. Ancak istisnai hallerde, örneğin kararının sonradan iptal edilmesinin yeni bir karar alınmasından daha kolay olabileceği ihtimallerde, ihtiyati tedbir kararı alınması düşünülebileceği savunulmuştur³¹¹.

3.1.2.4. Sözleşmeden Dönme ve Haklı Nedenlerle Fesih Talebi

Tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde borçlunun temerrüde düşmesi halinde sözleşmenin alacaklı tarafı sözleşmeden dönerek menfi zararlarının karşılanmasını talep edebilir (TBK m.125/2). Sözleşmeden dönme hakkının kullanılmasıyla birlikte, taraflar karşılıklı olarak ifa yükümlülüğünden kurtulurlar ve daha önce yerine getirdikleri edimlerin iadesini isteyebilirler. Alacaklının sözleşmeden dönme hakkını kullanabilmesi için borçlunun kusurlu olması gerekmez. Ancak borçlu, temerrüde düşmekte kusurlu olmadığını ispat edemezse, alacaklı uğradığı menfi zararların giderilmesini isteyebilir (TBK m.125/3). Sözleşmeden dönme hakkını kullanan alacaklı, aynen ifayı reddedebilir ve tarafların daha önce yerine getirdiği edimlerin iadesi söz konusu olur³¹².

Tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmenin kira veya hizmet sözleşmesi gibi devamlı bir borç ilişkisi içermesi halinde, borçlunun temerrüde düşmesi üzerine alacaklının sözleşmeden dönme hakkı fesih hakkı olarak değerlendirilmektedir. Çünkü sürekli edim içeren sözleşmelerde dönme yaptırımının uygulanması mümkün değildir. TBK m.126 hükmünde de belirtildiği üzere, sürekli edim içeren sözleşmelerde borçlu temerrüde

³¹¹ **Okutan Nilsson**, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, s.338-339; **Yüksel**, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.183-184; **Altay**, s.473.

³¹² **Ayan**, s.396; **Eren**, s.1120 vd.; **Buz**, Vedat, Borçlunun Temerrüdünde Sözleşmeden Dönme, 2014, s.45; **Kılıç Öztürk**, Gizem, Borçlar Hukukunda Borçlunun Temerrüdü, 2016, s.125-126; **Reisoğlu**, Safa, Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 2013, s.386; **Serozan**, Rona, Sözleşme İlişkisinin Çözülmesi: Sözleşme Gereğince Elde Edilmiş Edimi Geri Verme Yükümü, Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu için Armağan, 2014, s.199.

düşerse, alacaklı aynen ifa ve gecikme tazminatı isteyebileceği gibi, sözleşmeyi feshederek uğradığı müspet zararı talep edebilir. Fesih hakkının kullanılmasıyla birlikte sözleşme ileriye etkili olarak sona erecektir³¹³.

Oy hakkına ilişkin pay sahipleri sözleşmelerinin tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme şeklinde yapılması durumunda, taraflardan biri temerrüde düşerse, karşı taraf aynen ifa veya zararının giderilmesini istemek yerine sözleşmeden dönerek menfi zararlarının tazminini de talep edebilir (TBK m.123-125)³¹⁴. Ancak, daha önceki alınan genel kurul kararlarında sözleşmeye uygun oy kullanılmasına rağmen, alınan son kararda sözleşmede belirlenen edimin hiç veya gereği gibi yerine getirilmemesi halinde daha önce ifa edilen edimlerin iadesi ve alacaklının menfi zararlarının tazmini mümkün olmayacaktır. Zira daha önce sözleşmeye uygun olarak oy kullanılmış ve genel kurul kararı alınmış ise alacaklının sözleşmeden dönme hakkını kullanmasıyla alınan kararın veya kullanılan oy hakkının geri alınması mümkün değildir. Özellikle birden fazla genel kurul kararı için yapılmış olan ve sürekli edim içeren sözleşme niteliğinde olan oy sözleşmeleri bakımından, TBK m.126 hükmü uyarınca alacaklı sözleşmeden dönme hakkına sahip değildir. Söz konusu durumda alacaklı, aynen ifa ve gecikme tazminatı hakkından vazgeçerse, yalnızca sözleşmeyi feshederek uğradığı müspet zararı talep edebilecektir³¹⁵.

Adi ortaklık niteliğinde olan oy sözleşmesine aykırılık halinde ise, söz konusu sözleşmelerin karşılıklı sözleşme niteliği olmadığı için tazminat yaptırımının uygulanabileceği ancak sözleşmeden dönme yaptırımının uygulanamayacağı öğretide ifade edilmektedir. Adi ortaklık niteliğindeki oy sözleşmelerinde borcun hiç veya

³¹³ **Ertas**, Şeref, Borçların İfası ile İlgili Yeni Borçlar Kanununun Değerlendirilmesi, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu (3-4 Haziran 2011), Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Özel Hukuk Sempozyumu Özel Sayı, 2012, s.310; **Ayan**, s.398; **İnal**, Hamdi Tamer, Borca Aykırılık, Dönme ve Fesih, 8.baskı, 2023, s.88; **Serozan**, s.197.

³¹⁴ **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.124.

³¹⁵ **Kılıç Öztürk**, s.130.

gereği gibi yerine getirilmemesi durumunda TBK m.639 hükmü uyarınca haklı sebeple fesih mümkündür³¹⁶.

3.2. OY SÖZLEŞMELERİNİN SONA ERMESİ

3.2.1. Sürekli Olmayan Oy Sözleşmelerinin Sona Ermesi

Sürekli olmayan oy sözleşmeleri, bir defaya mahsus oy kullanılmasına veya belirli bir genel kurul toplantısındaki karara yönelik oy kullanılmasına ilişkin yapılan sözleşmelerdir. Tek tarafa borç yükleyen veya iki tarafa borç yükleyen sözleşme olması fark etmeksizin, bir defalık yapılan oy sözleşmeleri, sözleşmede belirlenen yönde oy kullanılmasıyla sona erer. Örneğin yönetim kurulu üyelerinin seçimine yönelik yapılan genel kurul toplantısında, belirli bir adaya yönelik oy verme taahhüdünde bulunan pay sahibinin belirlenen yönde oy hakkını kullanmasıyla sözleşme sona erecektir. Pay sahibinin taahhüdüne aykırı olarak oy kullanması halinde, artık tekrar oy verme olanağı olmadığı için sözleşmeye uyulmasını kusurlu olarak imkânsızlaştırdığı gerekçesiyle sözleşmeye aykırılıktan doğan zararı gidermek zorundadır (TBK m.112 vd.)³¹⁷.

Sürekli olmayan oy sözleşmeleri, taraflardan kaynaklanmayan ve sonradan ortaya çıkan sebeplerle de sona erebilir. Bu durumda sözleşmelerin taraflarına isnat olunamayan ifa imkânsızlığı söz konusu olur (TBK m.136). Ayrıca sürekli olmayan oy sözleşmeleri tarafların karşılıklı olarak anlaşmaları sonucunda, külli halefiyet yoluyla veya sözleşmedeki alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmesi halinde de sona erebilir (TBK m.135)³¹⁸.

³¹⁶ Barlas, s.130-131; Moroğlu, Oy Sözleşmeleri, s.124-125.

³¹⁷ Moroğlu, Oy Sözleşmeleri, s.126; Yüksel, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.219.

³¹⁸ Moroğlu, Oy Sözleşmeleri, s.126.

3.2.2. Sürekli Olan Oy Sözleşmelerinin Sona Ermesi

Sürekli oy sözleşmeleri ise bir defaya mahsus olmamak üzere yapılmış oy sözleşmeleridir. Bu tür sözleşmeler kendiliğinden veya tarafların anlaşmaları ile sona erebilir. Sözleşmede belirlenen sürenin sona ermesiyle kendiliğinden sona erer. Sözleşmenin süresi gün, ay veya yıl olarak belirlenebileceği gibi, pay sahipliği sıfatının sona ermesi gibi belirli bir olayın gerçekleşmesi şartına da bağlanabilir (TBK 91-92)³¹⁹. Sözleşmede belirlenen sürenin çok uzun olması ve sözleşme yükümlüsü pay sahibinin ekonomik özgürlüğünün tamamen veya kısmen kısıtlanmasına sebebiyet vermesi halinde kişilik haklarına aykırı olması gerekçesiyle geçersiz sayılacağı, oy sözleşmelerinin geçerlilik sorunu bahsinde dile getirilmiştir³²⁰.

Sürekli olan oy sözleşmelerinin ifa edilmesinden önce ve tarafların herhangi bir kusuru olmaksızın kendiliğinden imkânsız hale gelmesi halinde de sözleşme sona erer (TBK m.136). Örneğin ilgili anonim şirketin herhangi bir sebeple sona ermesi halinde, şirkette kullanılacak oylara ilişkin yapılan oy sözleşmesi sona erecektir. Oy sözleşmesinin ifasının borçlu pay sahibi tarafından paylarını elden çıkarması gibi sebeplerle imkânsız hale getirilmesi halinde ise borçlu pay sahibi sözleşmenin karşı tarafının zararını tazmin etmek zorundadır. Ayrıca sürekli olmayan oy sözleşmeleri gibi sürekli olan oy sözleşmeleri de tarafların karşılıklı olarak anlaşmaları sonucunda, külli halefiyet yoluyla veya sözleşmedeki alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmesi halinde de sona erebilir (TBK m.135)³²¹.

³¹⁹ **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.126; **Yüksel**, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.219.

³²⁰ Oy sözleşmelerinin geçerlilik sorununa ilişkin açıklamalar için bkz.: yuk. 2.2.6.

³²¹ **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.127.

Bütün sürekli olan borç sözleşmeleri gibi³²², sürekli olan oy sözleşmeleri de tarafların haklı nedenlere dayalı olarak tek taraflı irade beyanıyla feshedilebilir. Taraflardan birinin ölümü veya kısıtlanması ise sözleşmede aksi kararlaştırılmadıkça sözleşmeyi sona erdiren bir sebep değildir³²³.

3.2.3. Oy Konsorsiyumlarının Sona Ermesi

Oy sözleşmelerinin belirli bir ortak amaç doğrultusunda yapıldığı hallerde adi ortaklık niteliğinde olduğu ifade edilmiştir³²⁴. Oy konsorsiyumu olarak adlandırılan adi ortaklık niteliğindeki oy sözleşmelerine TTK'daki adi ortaklık hükümleri uygulanır. Adi ortaklığın sona ermesi TTK m.639-640 hükümlerinde düzenlenmiştir. Buna göre, oy konsorsiyumları kendiliğinden, hukuki işlem ile veya mahkeme kararı ile sona erebilir³²⁵.

Oy konsorsiyumları, belirli süreli olarak yapılmış olması halinde sözleşmede belirlenen sürenin sona ermesiyle kendiliğinden sona erer. Sözleşmede belirlenen sürenin sona ermesine rağmen taraflar adi ortaklığın devam ettiğine yönelik davranışlarda bulunduğu anda, sözleşmenin belirsiz süreli sözleşme olarak yenilendiği ve belirsiz süreli sözleşmeye ilişkin koşullara göre (TTK m.640) sona erebileceği kabul edilir. Oy konsorsiyumlarında taraflardan birinin ölümü, kısıtlanması, iflası hallerinde veya sözleşmede belirlenen amacın gerçekleşmesi durumunda sözleşme kendiliğinden sona erer (TTK m.639).

³²² **Ayan**, s.411.

³²³ **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.128-129; **Yüksel**, Paysahipleri Sözleşmeleri, s.220.

³²⁴ Oy sözleşmelerinin belirli bir ortak amaç doğrultusunda yapıldığı hallerde adi ortaklık niteliğinde olduğuna ilişkin açıklamalar için bkz.: yuk. 2.2.4.

³²⁵ **Moroğlu**, Oy Sözleşmeleri, s.129.

Oy konsorsiyumlarının taraflarınca yapılacak hukuki işlemlerle de sona erdirilmesi mümkündür. Konsorsiyumun tüm ortakları oybirliği ile alacakları kararla sözleşmeyi feshedebilirler. Ortaklardan her biri tek taraflı irade beyanıyla sözleşmeyi feshetme imkânına da sahiptir. Süresiz olarak yapılmış sözleşmelerin, ortaklardan biri tarafından altı ay önceden ihbar etmesi şartıyla feshedilebilir. Haklı nedenlerin varlığı halinde ise, herhangi bir süre veya ihbar şartı olmaksızın dava yoluyla feshedilmesi mümkündür. Söz konusu fesih davasının tüm konsorsiyum ortaklarına yönetilmesi gerekmektedir³²⁶.

³²⁶ Öztürk Akkartal/Kandıralıoğlu Cuyan, s.415-416; Moroğlu, Oy Sözleşmeleri, s.132-133.

SONUÇ

Anonim şirketlerde her bir pay sahibi, genel kurul toplantılarına bizzat veya temsilcisi aracılığıyla katılma, görüşünü belirtme ve oy kullanma hakkına sahiptir. Oy hakkı, pay sahiplerinin yönetime katılmasını sağlayan en önemli haklardan biridir. Oy hakkı ile pay sahibi, esas sözleşme değişiklikleri yapmak, bilançoju onaylamak veya yönetim kurulu üyelerini seçmek gibi şirketi ilgilendiren ve genel kurul kararlarına bağlı olan çeşitli konularda iradesini açıklar. Olumlu, olumsuz veya çekimser yönde oy kullanmak mümkündür. Pay sahibi, olumlu yönde oy kullanarak ilgili teklifin karar haline gelmesini istediğini beyan etmiş olur. Kural olarak her pay senedi en az bir oy hakkı vermektedir. Esas sözleşme veya genel kurul kararı ile oy hakkının kullanılması zorunlu hale getirilemez. Aksi yöndeki düzenlemeler tek borç ilkesine ve emredici hükümler ilkesine aykırı olacaktır. Zira pay sahibinin anonim şirkete karşı tek borcu, taahhüt ettiği sermaye payını ifa etmesidir.

Oy hakkının kullanılmasının hukuki işlem niteliğini taşıyan bir irade açıklaması olduğu görüşü öğretide ve mahkeme kararlarında çoğunlukla kabul görmektedir. TBK'nın hukuki işlemlere ilişkin hükümlerinin oy hakkının kullanılması işlemine de uygulanması gerekmektedir. Oy hakkının kullanılması sırasında, iradeyi sakatlayan hallerin ortaya çıkması halinde, TBK'da düzenlenen fesih ve butlana ilişkin hükümlerin uygulanacağı kabul edilmektedir. Böylece, genel kurulda oy kullanan pay sahiplerinin iradesi hata, hile, tehdit gibi hallerde sakatlanır ise, kullanılan oyun iptali istenebilmektedir.

Oy hakkı paya bağlı olduğundan pay sayısı kadar birbirinden bağımsız oy hakkı söz konusudur. Bir payın birden fazla sahibi olduğu hallerde, paydan doğan oy hakkının ortak bir temsilci aracılığıyla kullanılması gerekmektedir. Öte yandan, pay sahibinin birden fazla paya sahip olması durumunda, genel kurul gündemindeki bir öneri hakkında sahip olduğu payların bir kısmı için olumlu, diğer kısmı için ise olumsuz

yönde oy kullanıp kullanamayacağı hukukumuzda tartışmalıdır. Birden fazla paya sahip olan ortakların oy hakları, payın sahibine göre değil, paya göre belirlenmektedir. Böylece birden çok paya, dolayısıyla birden çok oy hakkına sahip olan ortaklar, oy haklarını sahip oldukları her paya göre istedikleri yönde kullanabilirler.

Pay sahipleri, kendi aralarında veya üçüncü kişilerle bir araya gelerek genel kurulda oylarını belirli bir yönde kullanmak, kullanmamak veya çekimser kalmak üzere sözleşme yapabilirler. Bu kapsamda, pay sahipleri, anonim şirketlerde hâkim olan ilkelerin sınırlayıcı ve katı kalıbından çıkmak, gizlilik ve esneklik imkânına sahip olmak amacıyla yaptıkları sözleşmeler genel olarak pay sahipleri sözleşmesi olarak adlandırılır. Sözleşme özgürlüğü ilkesi ve ortaklıkların farklı gereksinimleri olması nedeniyle çok çeşitli pay sahipleri sözleşmeleri düzenlenebilmektedir. Oy hakkının kullanılmasına ilişkin düzenlenen pay sahipleri sözleşmeleri de bunlardan biridir. Öğretide, söz konusu sözleşmeler, oy sözleşmeleri olarak adlandırılmaktadır. Pay sahipleri, oy hakkına ilişkin pay sahipleri sözleşmeleri düzenleyerek şirket yönetiminde etkinlik kazanma, mevcut durumlarını koruma ve hukuken güvence sağlama amaçlarını gerçekleştirmeye çalışırlar.

Oy sözleşmelerinin hukuki niteliği ve hangi sözleşme türünde olduğu konusu tartışmalıdır. Baskın olarak kabul gören görüşe göre, oy sözleşmeleri herhangi bir özel sözleşme türüne uyarlanamaz, diğer pay sahipleri sözleşmeleri gibi kendine özgü (*sui generis*) sözleşme niteliğindedir ve sadece tarafları arasında hüküm ve sonuç doğurur. Sözleşmenin nisbiliği ilkesi gereğince, sözleşmeye aykırı olarak oy kullanılması halinde verilen oyun veya alınan kararın geçerliliği etkilenmeyecektir. Ayrıca, sözleşmede tahkim gibi özel bir şekil şartını gerektiren herhangi bir düzenleme olmadıkça, tarafların istediği şekilde yapılabilir.

Pay sahipleri sözleşmesi, pay sahipleri arasında yapılabileceği gibi, pay sahibi olmayan üçüncü kişiler de bu sözleşmelere taraf olabilir. Şirketin kendisinin pay sahipleri sözleşmesine taraf olması ise tartışmalıdır. Öğretideki baskın görüş, şirketin sözleşmeye taraf olmasının mümkün olduğu yönündedir. Sözleşmenin ihlali halinde uygulanacak yaptırımların uygulanabilirliğinin artırılması amacıyla pay sahipleri arasında yapılan pay sahipleri sözleşmesine anonim şirketin kendisinin de taraf yapılması uygulamada görülen bir durumdur. Ancak sözleşmede yer alan ortaklığın iç işleyişine, oy haklarına ve karar mekanizmalarına ilişkin hükümler şirketi bağlamayacaktır.

Oy sözleşmelerinin yönetim kurulu ile pay sahipleri arasında yapılabilmesi hususu tartışmalıdır. Öğretide baskın olan ve bizim de katıldığımız görüşe göre, bu sözleşmelerin batıl sayılmaları gerekmektedir. Zira ortaklığın yönetilmesi, organların seçilmesi, finansal tabloların onaylanması veya reddedilmesi, ibra kararı alınması gibi kararlarda şirketin kendisinin söz sahibi olması, şirketin kendi iradesinin oluşumuna oy sözleşmeleri yaparak etkide bulunması, yönetim kurulunun genel kurulu etkisi altına alması şirket organları arasındaki kuvvetler ayrılığı ilkesini ifade eden emredici hükümlere aykırıdır. Nitekim anonim şirketin oy sözleşmesine taraf olması halinde verdiği oy ile alınan kararlar hükümsüzdür.

TBK m.27 hükmü uyarınca, kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine aykırı olarak düzenlenen oy sözleşmeleri geçersizdir. Esas sözleşmede düzenlenen pay devir yasağını etkisiz bırakma veya dolanma, şirketteki azınlık gruba zarar verme veya yıldırma, bedel karşılığı oy hakkının devri gibi amaçlar doğrultusunda yapılan, pay sahiplerinin şüpheye yer bırakmayacak şekilde ortaklığın zararına hareket ederek ve kendilerine özel çıkar sağlamak amacıyla yaptıkları oy sözleşmeleri, oy hakkının kötüye kullanılmasıdır. Bu yönde yapılan sözleşmeler de ahlaka aykırı olduklarından geçersizdir.

Öğretide bir görüşe göre, pay sahibinin oy sözleşmesi ile taahhüt ettiği yönde oy kullanması halinde, açıkça ortaklığa zarar verecek sonuçların ortaya çıkacağını durumlarda, dürüstlük kuralına aykırılık ve hakkın kötüye kullanılması nedeniyle genel kurul kararının iptali yoluna başvurulabilir. Geçersiz bir oy sözleşmesine uyularak genel kurulda oy kullanılır ve sonucunda alınan karar da konusu ve amacı bakımından hukuka aykırı bir karar olursa, bu durumda verilen oyun iptali TBK m.27 ve m.30 hükümleri kapsamında, alınan genel kurul kararının iptali ise TTK m.445 ve devamındaki hükümler kapsamında talep edilebilir.

Uygulamada oy satımı olarak bilinen, oy hakkının özel bir çıkar karşılığında kullanılması taahhüdünü içeren sözleşmeler de ortaklığın zararına hareket edilmesi nedeniyle öğretide dürüstlük kuralına ve ahlaka aykırı kabul edilmektedir. Aksi görüşe göre ise, hukukumuzda oy satımını yasaklayan hükümler mevcut olmadığından özel çıkar karşılığında yapılan oy sözleşmeleri geçerlidir. Zira önemli olan, satılmış oylar neticesinde alınan genel kurul kararının ortaklık menfaatlerini ihlal edip etmediği ve hakkın kötüye kullanılıp kullanılmadığıdır. Eğer menfaat ihlali söz konusu değilse ilgili kararın geçersiz olduğu ileri sürülemeyeceği ifade edilmiştir.

Sözleşmeye taraf olan pay sahipleri, sözleşmeye aykırı olarak oy kullansa bile, söz konusu genel kurul kararı bundan etkilemeyecektir. Ancak oy sözleşmesinden doğan borcunu yerine getirmeyen pay sahibinin sözleşmeye aykırılıktan doğan borçlarını yerine getirmesi gerekecektir. Taahhüdüne aykırı davranan pay sahibine tazminat, cezai şart, aynen ifa, sözleşmeden dönme ve haklı nedenlerle fesih gibi yaptırımlar uygulanması sözleşmede kararlaştırılabilir. Ayrıca, oy sözleşmesinin adi ortaklık niteliğinde olduğu durumlarda, sözleşmeye aykırılık halinde ortaklığın haklı nedenlerle feshi dava edilebilir. Öğretide, aynen ifanın mümkün olup olmadığı, aynen ifanın kabul edilmesi halinde pay sahibinin iradesine müdahale anlamına gelip gelmediği, aynen ifa kararının icra edilmesi, ihtiyati tedbir kararı alınıp alınmayacağı gibi hususlar tartışmalıdır.

Oy sözleşmesine aykırılık halinde, sözleşmenin amaçlarına uygun başka bir genel kurul kararı alınabilmesi mümkün ise aynen ifanın da mümkün olduğunu söyleyebiliriz. Yeni bir genel kurul toplantısının yapılmasının mümkün olmadığı durumlarda ise oy sözleşmesine aykırı olarak alınmış genel kurul kararının kaldırılması, iptal edilmesi gerekmektedir. Öğretide, sözleşmeye aykırı olarak oy kullanılıp geçerli bir genel kurul kararı alındıktan sonra oy sözleşmesinin aynen ifasının imkânsız olduğunu savunan görüşler de mevcuttur. Aynen ifa yaptırımının cebri icrasının nasıl yapılacağı da açıklık kazanmamış bir konudur. Ancak aynen ifanın cebri icrasının ortaklık iradesine müdahale olduğu yönündeki görüşlere katılmak mümkün değildir. Çünkü cebri icra, ortaklığa karşı değil, sözleşmenin yükümlüsü olan pay sahibine karşı uygulanmaktadır. Öte yandan, aynen ifanın cebri icrası pay sahibinin irade özgürlüğüne müdahale anlamına da gelmeyecektir. Zira pay sahibi oy sözleşmesi yaparak oy hakkını özgürce kullanmaktan kendi iradesiyle vazgeçer ve hukuken kendisine tanınan diğer imkânları kullanmaması durumunda aynen ifanın cebri icrası yoluna gidilebilir.

Oy sözleşmelerine aykırılık halinde aynen ifa yaptırımının uygulanabilmesinin mümkün olmadığını savunan görüşler mevcuttur. Aynen ifa kararıyla birlikte aynen ifa yaptırımının diğer pay sahiplerini ve ortaklığı etkilemesi sebebiyle sözleşmenin nisbiliğinin ortadan kalkacağı ifade edilmektedir. Ancak, pay sahibinin oy hakkı pay sahipliğinden doğan bir haktır ve her durumda kullanılan oy neticesinde diğer pay sahipleri ve ortaklık etkilenecektir. Sırf aynen ifa yaptırımının bir sonucu olarak nisbilik ilkesi ortadan kalkmış olmayacaktır.

Öğretide, aynen ifa davasının sonucunun beklenmesinde sakınca bulunan hallerde oy hakkının kullanılması veya kullanılmaması yönünde ihtiyati tedbir kararı alınabileceğini savunan görüşler mevcuttur. Aynen ifa davasının konusunu oluşturan oy hakkının başkasına geçmesine sebep olacak, kullanılmasını imkânsızlaştıracak şekilde payın

devredilmesini, pay senetlerinin elden çıkarılmasını veya bunlar üzerinde üçüncü kişilerin lehine intifa hakkı kurulmasını engellemek amacıyla ihtiyati tedbir kararı alınabileceği ve mahkemenin oy hakkının kullanılması için yeddi adil görevlendirebileceği ifade edilmiştir. Aksi yöndeki görüşe göre ise, aynen ifa davasının esası görülmeden oyun belli bir yönde kullanılması veya kullanılmamasını sağlayan bir tedbirin, tedbir amacını aşabileceği ifade edilmiştir. Görüşümüz, aynen ifa davasından önce veya sonra ihtiyati tedbir kararı alınması hükmün icrasının zorlaştırılmasını engelleyebileceği yönündedir.

Oy sözleşmelerinde borca aykırılık halinde, karşı taraf aynen ifa veya zararının giderilmesini istemek yerine sözleşmeden dönerek menfi zararlarının tazmin edilmesini de isteyebilir. Adi ortaklık niteliğinde olan oy sözleşmesine aykırılık halinde ise, karşılıklı sözleşme niteliğinde olmadığı için TBK m.123-126 hükümleri kapsamında tazminat yaptırımının uygulanabileceği ancak sözleşmeden dönme yaptırımının uygulanamayacağı ancak şirketin haklı sebeple feshinin mümkün olduğu ileri sürülmektedir.

KAYNAKÇA

Akbay, Direnç, Anonim Ortaklık Pay Sahipleri Arasında Yapılan Önalım Hakkı İçeren Sözleşmeler, İstanbul Hukuk Mecmuası, 77(2), s. 697-746, 2019

Akın, İrfan, Şirketler Topluluğu Sorumluluk Hukuku, 2014

Akın, Murat Yusuf, Şirketler Hukukunda ve Özellikle Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Sadakat Borcu, 2002

Altaş, Soner, Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Pay Defteri Tutma Yükümlülüğü, İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası, Mali Çözüm Dergisi, Sa. 109, Ocak-Şubat 2012

Altay, Sıtkı Anlam, Anonim Ortaklıklar Hukuku'nda Sermayeye Katımlı Ortak Girişimler, 2009

Ansay, Tuğrul, Anonim Şirketler Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü, Ankara, 1982

Antalya, Osman Gökhan, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt V/1,1, 2019

Ayan, Mehmet, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 2016, 11. Baskı

Ayhan, Rıza, Ticari İş Kavramı ve Tacir Sifatına Bağlanan Ücret ve Sözleşme Cezalarının İndirilmesini İsteyememe, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XVII, Sa. 1-2, 2013, s.291-314

Ayhan, Rıza/ **Çağlar**, Ramazan/ **Özdamar**, Mehmet, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, 2023

Ayoğlu, Tolga, Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim, 2019

Aytuğar, Bilge, Anonim Şirketlerde Oy Hakkında İmtiyaz, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2018

Bahtiyar, Mehmet, Ortaklıklar Hukuku, 16. Baskı, 2022

Bal Iğın, Çiğdem/ **Tırak**, Ece, Esas Sözleşmeye Konulamayan Hususların Hissedarlar Sözleşmesine Konulması, GSI Articletter 12, 2015

Barlas, Nami, Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri, 2016

Biçer, Levent, Anonim Ortaklıkta Oy Hakkında İmtiyaz ve Sınırları, 2019

Bilge, Kerem, Pay Sahipleri Sözleşmesi Kapsamında Anonim Şirketlerde Pay Devrinin Kısıtlanması, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Fakültesi, Yüksek Lisans Tezi, 2016

Bilgeç, Hakan, Anonim Şirketlerde Oy Hakkında İmtiyaz, 2017

Bilgili, Fatih, Türk Ortaklık Hukukunda Gizli Ortaklık İlişkileri, 2003

Bozkurt, Tamer, Anonim Şirketlerde Pay Devrinin Sınırlanması (Bağlam), 2016

Bozkurt, Tamer, Şirketler Hukuku, 15.Baskı, 2023

Buz, Vedat, Borçlunun Temerrüdünde Sözleşmeden Dönme, 2014

By the Corporation Law Committee of the Association of the Bar of the City of New York, The Enforceability and Effectiveness of Typical Shareholders Agreement Provisions, Business Lawyer, vol.65, no.4, August 2010, pp.1153-1204, HeinOnline, E.T.: 03/04/2022

Çağlar, Hayrettin, Aşırı Yararlanma (Gabin) Hükümlerinin Tacirler Bakımından Uygulanması, BATİDER, C.32, Sa. 4, 2016, s.69-93

Çeker, Mustafa, Anonim Ortaklıkta Oy Hakkı ve Kullanılması, 2000

Çelikyurt, Faruk, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkının Donması, 2019

Dağ, Üner, Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibi Açısından Oy Hakkının Kazanılması ve Kullanılması, İstanbul 1996

Demirkol, Berk, Pay Sahipleri ile Getirilen Pay Devir Kısıtlamaları, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.IX, Sayı 2, 2012

Erdem, Nuri, 6102 Sayılı yeni TTK'ya göre Anonim Ortaklık Pay Sahiplerinin Müktesep (Kazanılmış) Hakları, Regesta, C.2, S.1, Y.2012

Eren, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 28. Baskı, 2023

Ertas, Şeref, Borçların İfası ile İlgili Yeni Borçlar Kanununun Değerlendirilmesi, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu (3-4 Haziran 2011), Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Özel Hukuk Sempozyumu Özel Sayı, 2012

Esin, İsmail, Hissedarlar Sözleşmesi, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. II, Sa.1, 2005, s.475-481

Esin, İsmail G., Hissedarlar Sözleşmesi, Milletlerarası Özel Hukukta Sözleşmesel Meseleler Uluslararası Konferans, 11 Ekim 2018

Esin, İsmail G., Hisse Opsiyon Haklarından Kaynaklanan İhtilafların Tahkiminde İhtiyati Tedbirlerin Etkin Uygulanması, Şirketler Hukuku Uyuşmazlıkları ve Tahkim, 2018

Esin, İsmail/ Lokmanhekim, Tunç, Uygulamada Birleşme ve Devralmalar, 2003

Gökdemir Tamer, Tülay, Anonim Şirketlerde Oy Hakkının Kapsamı ve Etkisi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 2021

Güleş, Hasan Kürşat/ **Arıcioğlu,** Mustafa Atilla/ **Erdiren Çelebi,** Meral, Aile İşletmeleri – Kurumsallaşma Sürdürülebilirlik Uyum, 2013

Gürel, Murat, Anonim Şirketlerde Oyda İmtiyaz ve Sınırlandırılması, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu-XXXII, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 21 Aralık 2018, s.95-123

Gürel, Murat, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nda Şirketler Topluluğunda Hâkimiyetin Hukuka Aykırı Kullanılmasından Doğan Sorumluluk, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2009

Hamamcioğlu, Esra, Aile Anayasaları ve Anonim Şirketlerde Aile Anayasası Uygulamaları, BUHFD, C.15, Sa.193-194, 2020

Hamamcioğlu, Esra, Anonim Ortaklıklarda Tek Borç İlkesine İlişkin Gelişmeler, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.6, S.1: s.125-145, 2018

Harsa, Tulu, Şirketler Topluluklarında Tek Elden Yönetim ve Hâkim Şirketin Tek Elden Yönetimden Kaynaklanan Sorumluluğu, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2007

Haziroğlu, Elif Cemre, Emredici Hükümler İlkesi (TTK md.340) Çerçevesinde Esas Sözleşme ve Pay Sahipleri Sözleşmesi Hükümlerinde Geçerlilik Sorunu, Özel Hukukun Güncel Meseleleri Sempozyumu II, Bildiriler-Tartışmalar, 2019

İmregün, Oğuz, Anonim Ortaklıklar, 4.Baskı, 1989

İmregün, Oğuz, Anonim Şirketlerde Pay Sahipleri Arasında Umumi Heyet Kararlarından Doğan Menfaat İhtilafları ve Bunları Telif Çareleri, 1962

İnal, Hamdi Tamer, Borca Aykırılık, Dönme ve Fesih, 8.baskı, 2023

İnce, Salih Tayfun, Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları ve Paysahipleri Sözleşmesi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, 2018

İncesu, Elif Bilge, Anonim Şirketlerde Payın Devri ve Bağlam, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt 93, Sayı 6, 2019

Jami, Emir, International Arbitration of M&A Transactions: On the Enforceability of Call Options in Turkish Law Shareholders' Agreements, Turkish Commercial Law Review, vol.2, no.2, Winter 2016, pp. 245-252, HeinOnline, E.T.: 06/06/2023

Karasu, Rauf, Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi, 2. Baskı, 2015

Karayalçın, Yaşar, Yeniden Değerleme Fonu-Esas Sermaye Artırımı, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu VI, 1989

Karshoğlu, Hasan, Aile Anayasası Uygulamalarında TTK'da Düzenlenen Müesseselerin Kullanımı ve Bu Kapsamda Esas Sözleşme Tadilleri, Terazi Hukuk Dergisi, Sa.187, 2022

Kayhan, Şaban, Türk Hukukunda Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Azlığın Yönetime Girme İmkânı: Birikimli Oy Sistemi, Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, c. 7, sayı. 14, s.89-105, 2005

Kendigelen, Abuzer, Anonim Şirketlere İlişkin Hükümlerde Benimsenen Bazı Ağırlaştırılmış Nisaplar Bilinçli Bir Tercihin Ürünü mü? Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü 60. Yıl Armağanı Cilt 1,2015

Kendigelen, Abuzer, Pay Sahipleri Sözleşmesi, Hukuki Mütalaalar (Mahkeme Kararları ile Birlikte), Cilt XV: 2017-2018, 2020

Kendigelen, Abuzer, Yeni Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, Oniki Levha, İstanbul, 2012

Kılıç Öztürk, Gizem, Borçlar Hukukunda Borçlunun Temerrüdü, 2016

Kırca, İsmail, Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, 3. Baskı, 2022

Miliauskas, Paulius, Shareholders' Agreement as a Tool to Mitigate Corporate Conflicts of Interests, Int. J. Private Law, Vol.6, No.2, pp.109–131, 2013.

Kondu Kaya, Betül, Anonim Şirket Türü Aile Şirketlerinde Esas Sözleşme ve Aile Anayasası, İstanbul Bilgi Üniversitesi Lisansüstü Programlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019

Kuru, Baki /**Arslan,** Ramazan /**Yılmaz,** Ejder, Medeni Usul Hukuku, 25. Baskı, 2014

Memiş, Tekin, Aile Anayasası ve Şirketler Hukuku, Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.4, Sa.8, 2018

Moroğlu, Erdoğan, Anonim Ortaklıkta Çoğunluk Pay Sahiplerinin Azınlık ve İmtiyazlı Pay Sahiplerine Karşı Korunması, BATİDER, C.XVII, Sa.3, 1994, s.47-55

Moroğlu, Erdoğan, Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, 8. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017

Moroğlu, Erdoğan, Anonim Ortaklıklarda Sermaye Artırımı, 2018

Moroğlu, Erdoğan, Nama Yazılı Pay Senetlerinin Devri ve Yargıtay Kararları, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XIII, 1996, Makaleler, 2006

Moroğlu, Erdoğan, Oy Sözleşmeleri, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 5.baskı, 2015

Nalbantoğlu, Lerzan, Aile Şirketlerinin Pay Sahiplerinin Hissedarlar Sözleşmesini İmzalaması Gerekir mi?, Family Business Review, Deoitte, Ekim 2017, s.14-17

Nomer, Füsün Nedret, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü, 1999

Okutan Nilsson, Gül, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, 2003

Okutan Nilsson, Gül, Şirketler Topluluğu, Bankacılar Dergisi, Sa.79, 2011

Okutan Nisson, Gül, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Şirketler Topluluğu Hukuku, 2009

Özdemir, Mehmet, Geçici Hukuki Korumlar (İhtiyati Tedbir, İhtiyati Haciz, Delil Tespiti), 2.Baskı, 2021

Öztürk Akkartal, Hanife/ **Kandıralıoğlu Cuyulan**, Çağla, Şirketler Hukukunda Yan Sözleşmeler, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 15(2), s.377-419

Pashı, Ali, Anonim Ortaklık Genel Kurulunda Kullanılan Oyun Hukuki Niteliği, İÜHFM C. LXVII, S.1-2, 2009

Poroy, Reha/ Tekinalp, Ünal/ Çamoğlu, Ersin, Ortaklıklar Hukuku, Cilt II, 15.Baskı, 2021

Pulaşlı, Hasan, Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının Sakatlığı ve Müeyyidesi, İÜHFM, C. 71, Sa. 2, 2013, s.335-345

Pulaşlı, Hasan, Bağlı Nama Yazılı Pay Senetleri, 1992

Pulaşlı, Hasan, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, 9. Baskı, 2024

Pulaşlı, Hasan, Şirketler Hukuku Şerhi, C.I, 4.baskı, 2022

Pulaşlı, Hasan, Şirketler Hukuku Şerhi, C.II, 4.baskı, 2022

Pulaşlı, Hasan, Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Gore Anonim Şirketlerde Sermaye Artırımı, Batider, C.23, S.4, 2006

Pulaşlı, Hasan, Türk Ticaret Kanunu ve Tasarıya Göre Anonim Şirket Genel Kurullarında Oy Hakkının Kullanılması, 2006

Pulaşlı, Hasan, Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirkette İmtiyazlı Paylar, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.VIII, S.1, 2013

Reisoğlu, Safa, Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 2013

Roos, Carl Martin, Comparative Notes on Shareholders' Voting Agreements, Scandinavian Studies in Law, 15, 1971, pp. 163-190, HeinOnline, E.T.: 06/06/2023

Sarılioğlu, Gizem, Anonim Ortaklıkta Oy Hakkının Kazanılması ve Kullanılması, Bahçeşehir Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2014

Serozan, Rona, Sözleşme İlişkisinin Çözülmesi: Sözleşme Gereğince Elde Edilmiş Edimi Geri Verme Yükümü, Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu için Armağan, 2004

Soykan, İsmail Cem, Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıklarda Sermaye Taahhüdü Yoluyla Sermaye Artırımı, İstanbul Üniversitesi Doktora Tezi, 2018

Sulu, Muhammed, Pay Sahipleri Sözleşmelerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Çözümünde Arabuluculuk ve Tahkim, TFM, C: 8, S: 2, s. 511-528, 2022

Şener, Oruç Hami, Teorik ve Uygulamalı Ortaklık Hukuku Ders Kitabı, 2019

Taşdelen, Nihat, Anonim Ortaklıkta Pay Sahipliği Sıfatının Kazanılması, 2005

Taşdelen, Nihat, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Anonim Ortaklık Pay Devrine Getirdiği Sınırlamalar, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Basım Yılı: 2015) Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ'e Armağan, C. 16, Özel Sayı 2014

Tekinalp, Ünal, Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Şirketler Topluluğuna İlişkin Düzenlemesinde Kontrol İlkesi, Prof. Dr. Hüseyin Hatemi'ye Armağan, C. II, 2009

Teoman, Ömer, Anonim Ortaklık Genel Kurulunda Birden Fazla Paya Sahip Olan Ortaklar Bir Öneri Konusunda Aynı Zamanda Olumlu ve Olumsuz Oy Kullanabilirler, Otuz Yıl Ticaret Hukuku, Tüm Makalelerim, C.I: 1971-1982, Beta, İstanbul, 2000

Teoman, Ömer, Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibinin Genel Kuruldan Çıkarılması, Otuz Yıl Ticaret Hukuku, Tüm Makalelerim, C.I-II, 1971-2001, Beta, İstanbul, 2012

- Teoman, Ömer**, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluğu, 1983
- Teoman, Ömer**, Şirketçe Devralınan Payların Umumi Heyette Temsili Caiz Değildir Kuralının Anlamı, Otuz Yıl Ticaret Hukuku, Tüm Makalelerim C.I, 2000
- Teoman, Ömer**; Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkı, BATİDER, C. XXV, S. 3 2009
- Teoman, Ömer**, Yaşayan Ticaret Hukuku, C.I, Hukuki Mütalaalar, Kitap 5, 1995
- Teoman, Ömer**, Yaşayan Ticaret Hukuku, Hukuki Mütalaalar, Kitap 13, 2010
- Topcan, Utku**, Anonim Şirket Pay Sahiplerinin Vazgeçilmez Nitelikteki Hakları ve Bu Hakların İhlalinin Hukuki Neticeleri, 2023
- Uygun, İbrahim Doğuhan**, Şirketler Topluluğu Hukukunda Paysahipliği Haklarına Dayalı Hâkimiyet, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015
- Üçışık, Güzin/Çelik, Aydın**, Anonim Ortaklıklar Hukuku I. Cilt, 2013
- Üstündağ, Saim**, İcra Hukukunun Esasları, 2000
- Üstündağ, Saim**, Medeni Yargılama Hukuku, 2000
- Yiğit, İlhan**, Anonim Ortaklık Genel Kurulunun İşleyişı ve Ortaya Çıkan Sorunlar, 2005
- Yurdakul, Berk Arda**, Türk Hukukunda Organik Bağ Kavramı ve Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ile Karşılaştırılması, İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi, 2022

Yüksel, Sinan, Paysahipleri Sözleşmeleri, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, 2003

Yüksel, Sinan, Pay Sahipleri Sözleşmesinden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim, Şirketler Hukuku Uyuşmazlıkları ve Tahkim, 2018

Elektronik kaynaklar:

<https://karararama.yargitay.gov.tr/>

<rehber.pdf> (aso.org.tr)

<Aile Şirketleri Bültenleri> (deloitte.com)